

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

”Jag söker inte hjälp, mina kompisar slåss för mig”

**En kvantitativ studie om ungdomars erfarenheter av våld
med kommentarer från tre professionella
som möter unga brottsoffer**

Socionomprogrammet
C-uppsats
Författare: Inger Alnehill
Handledare: Nils Hammarén

Keywords: Gender
Ethnicity
Victimology
Violence

Tack!

Först och främst vill jag tacka alla de ungdomar som har ställt upp i enkätundersökningen. Tack för att ni har visat mig förtroendet så att jag fått ta del av era upplevelser. Det var, som jag sa, ingen rolig enkät att fylla i och det har sannerligen inte varit roligt att läsa era svar. Jag har blivit både arg och ledsen flera gånger över hur ni har det och mår. Allra mest tänker jag på er som lever i våldets närhet varje dag och jag önskar av hela mitt hjärta att ni ska få en chans att bygga upp en ny trygg tillvaro utan rädsla för övergrepp och misshandel. Det är möjligt, tro mig!

Till alla rektorer och lärare som har visat sitt intresse för min studie och låtit mig komma till era skolor vill jag rikta ett varmt tack, utan er hade aldrig denna undersökning blivit av. Varmt tack även till Torgny Sjögren på Stödcentrum för unga brottsoffer, Even Magnusson på Ung & Trygg och Malin Andersson på Fältgruppen City för att ni tog er tid att svara på mina många frågor.

Tack till Caroline och David för att ni gav mig viktiga synpunkter på provenkäten. Tack även till min coach Ingela Byström för alla givande samtal under hösten, det har underlättat i arbetet med uppsatsen.

Jag vill naturligtvis också tacka min handledare Nils Hammarén för support, boktips, viktiga diskussioner och för ditt engagemang, utan ditt stöd hade det inte blivit mycket!

Tack även till Gevalia, Löfbergs Lila, Maxwell House och alla andra märken av denna svarta dryck som jag har druckit litervis av...

Sist men inte minst vill jag tacka min man och mina barn som har stått ut med mig den här tiden, tack för att ni finns!

Abstract

Titel "Jag söker inte hjälp, mina kompisar slåss för mig". En kvantitativ studie om ungdomars erfarenheter av våld med kommentarer från tre professionella som möter unga brottsoffer.

Författare Inger Alnehill

Nyckelord Kön, etnicitet, viktologi, våld

Studiens syfte är att utifrån både ett könsperspektiv och ett etnicitetsperspektiv se på hur ungdomars erfarenheter av våld ser ut. Finns det några likheter eller skillnader mellan svenska ungdomar/invandrarungdomar och mellan killar/tjejer?

Mina frågeställningar är:

- Har killar och tjejer olika erfarenheter av våld?
- Har invandrarungdomar och svenska ungdomar olika erfarenheter av våld?
- Söker ungdomar hjälp för det våld de upplevt och i så fall, var? Hur upplever ungdomarna att de bemöts?
- Vilken uppfattning har de professionella om ungdomars erfarenheter av våld?

För att få svar på dessa frågor har jag genomfört en enkätstudie på fyra gymnasieskolor i och runt Göteborg med både praktiska och teoretiska inriktningar. 162 ungdomar har svarat på enkäten. Tre kvalitativa intervjuer har också genomförts med professionella från olika yrkeskategorier som möter ungdomar som är brottsoffer och/eller förövare. Enkätresultaten och intervjuerna har sedan flätats samman i resultat- och analysdelen för att synliggöra om ungdomarnas erfarenheter och de professionellas stämmer överens.

Resultatet i undersökningen visar att 85 % av ungdomarna har erfarenhet av våld, antingen som vittne, brottsoffer eller som förövare, eller en kombination av dem. Hela 49 % av ungdomarna har erfarenheter av att vara utsatta för våld. Var 6:e tjej i undersökningen blir misshandlad fysiskt hemma. Den psykiska misshandeln är ännu vanligare, var 5:e tjej blir misshandlad psykiskt av någon närstående. Tjejerna i studien har fler fysiska och psykiska symptom än vad killarna har och sämst av alla mår de tjejer som utsatts för våldtäkt/våldtäktsförsök. Av ungdomarna med invandrarbakgrund har drygt 15 % undvikit att ta med sig kompisar hem på grund av förälders missbruk och/eller psykiska sjukdom. Vad gäller våld på fritiden är det vanligast bland killarna att de drabbats av mobbning, rån eller att de blivit misshandlade av någon okänd. Trots att det har framkommit att ungdomarna har utsatts för mycket våld tror jag ändå att det finns ett mörkertal i denna undersökning och att den faktiska siffran är än högre.

Endast 22 % av ungdomarna har svarat att de sökt hjälp. Vänner har varit till mycket bra hjälp för 70 % av dem och det kan ju låta bra om det inte vore för att flera av killarna uppger att deras vänner har hjälpt dem genom att slåss. Ungdomarna har även fått skatta om de har fått hjälp av professionella. Endast 4,5 % av ungdomarna ansåg att socialtjänsten hade bidragit med mycket bra hjälp. Detta är oroväckande med tanke på att det är socialtjänsten som har det yttersta ansvaret för att brottsoffer får den hjälp och det stöd de behöver, oavsett vilket brott som personen drabbats av.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	3
1.1 Bakgrund och ämnesval	3
1.2 Relevans för socialt arbete	4
1.3 Syfte, frågeställning och hypoteser	5
1.4 Avgränsningar	5
1.5 Disposition	5
2. Tidigare forskning.....	6
3. Teoretiska perspektiv	8
3.1 Inledning.....	8
3.2 Kön och genus.....	8
3.3 Etnicitet	8
3.4 Viktimologi (läran om offer).....	9
3.4.1 Idealoffret	10
3.4.2 Det medskyldiga offret.....	10
3.4.3 Det passiva offret	10
3.4.4 Det motsträviga offret	11
3.4.6 Våld mot kvinnor som ”kulturellt problem”	11
3.4.7 Bemötande av brottsoffer	12
4. Metod	13
4.1 Inledning.....	13
4.2 Val av metod	13
4.3 Urval av intervjupersoner.....	14
4.4 Förberedelse och litteraturunderlag.....	15
4.5 Urval - population	15
4.6 Enkätkonstruktion	15
4.7 Intervjuguide till de kvalitativa intervjuerna.....	17
4.8 Deltagande, bortfall och kritik mot enkätundersökningen.....	17
4.9 Studiens tillförlitlighet och generaliserbarhet	18
4.10 Etiska överväganden	20
4.11 Anonymitet och frivillighet.....	21
4.12 Uppsatsen styrkor och svagheter.....	21
4.13 Analysmetod.....	22
4.14 Ungdomars erfarenheter av våld	22
4.15 Beskrivning av Fältgruppen City:	23
4.16 Beskrivning av Stödcentrum för unga brottsoffer:.....	23
4.17 Beskrivning av Ung & Trygg:.....	24
5. Resultat och analys.....	24
5.1 Resultatredovisning.....	25
5.2 Ungdomarnas självupplevda våld:	26
5.3 Upplevelsen av trygghet:.....	27
5.4 Upplevelsen av trygghet utifrån ett könsperspektiv:.....	27
5.5 Ungdomarnas situation hemma:	28
5.6 Ungdomarnas situation på fritiden:	29
5.7 Ungdomarnas situation i skolan:	32
5.8 Fysisk och psykisk hälsa:	33
5.9 Etnicitetens betydelse för våldsutsatthet:	35
5.10 Hedersrelaterat våld:	36
5.11 Att utsätta andra för våld:.....	36
5.12 Anmäls våldet?.....	39

5.13	Söker ungdomarna hjälp och i så fall hos vem?.....	40
5.14	Har de fått hjälp?.....	41
5.15	Bemötande av brottsoffer:.....	44
5.17	Har våldet ökat?.....	46
5.18	Vad krävs för att våldet ska upphöra?.....	47
5.19	Sammanfattning av resultatredovisning.....	48
6.	Slutdiskussion.....	50
7.	Studiens begränsningar.....	51
8.	Fortsatt forskning.....	51
Bilaga 1.	Förfrågan om deltagande i enkätundersökning	
Bilaga 2.	Begreppsförklaringar olika typer av våld	
Bilaga 3	Enkäten	
Bilaga 4	Journummer	
Bilaga 5	Intervjuguide Even Magnusson Ung & Trygg	
Bilaga 6	Intervjuguide Malin Andersson Fältgruppen City	
Bilaga 7	Intervjuguide Torgny Sjögren Stödcentrum för unga brottsoffer	
Bilaga 8	Diagram	

1. Inledning

1.1 Bakgrund och ämnesval

Löpsedlarna möter oss ofta med svarta rubriker om det våld som ungdomar både drabbas av men också orsakar andra. Den senaste tiden har inte varit något undantag. Dödsmisshandeln av den 16-årige Riccardo Campogiani på Kungsholmen i Stockholm natten till den 6 oktober är ett exempel på det. Fem killar anhölls misstänkta för försök till dråp och det orsakade ett uppseende som ledde till att socialminister Göran Hägglund uttalade sig vid en manifestation mot våldet. I Dagens Nyheter den 29:e oktober citerades Hägglunds tal: *”En ung man miste livet på det mest meningslösa sätt man kan tänka sig. Vi måste göra något och det är viktigt att ungdomarna själva sätter ner foten och säger ifrån.”* En folkvald politiker anser att ungdomar bör visa mer civilkurage i situationer då de flesta vuxna aldrig skulle träda fram ur massan och ingripa. Eller kanske menade Hägglund att ungdomar ska få andra ungdomar att sluta med våld. Det är i och för sig ingen felaktig tanke men vi som vuxna måste först föregå med gott exempel. Vi måste börja prata med ungdomar som känner sig svikna av vuxenvärlden, våga ta deras upplevelser på allvar och sluta blunda inför det våld som så många drabbas av, både i skolan, hemma och på fritiden.

För mig var det inte självklart att skriv en uppsats om våld men det blev omöjligt att låta bli efter att jag sett ”Uppdrag granskning” den 25:e september 2007. I en intervju med Jimmie Eriksson, en ung kille som drabbats av ”bötning” ställde Janne Josefsson frågan *”Hur ser samhället ut för ungdomar idag?”* Jimmie svarade: *”Asså, jag tycker, man tänker mer på dom som gör brottet än dom som inte gör brottet. Då e de typ, ja dom har ju bättrat sej... Men dom som har legat hemma i en källare i åtta månader tänker man inte ett piss på.”*

Från den stunden var det givet att jag skulle skriva en uppsats om ungdomars erfarenheter av våld och att det var viktigt att ungdomarnas egna upplevelser skulle få en central del i arbetet.

Det är möjligt att stoppa våldet vilket Torgny Sjögren på Stödcentrum för unga brottsoffer, Even Magnusson på Ung & Trygg och Malin Andersson på Fältgruppen City arbetar för dagligen. Deras arbetssätt och förslag till åtgärder, som vi alla kan använda oss av mer eller mindre, har gett mig hopp för framtiden. Våld föder våld vilket ungdomarna i den här undersökningen visar och vi kan inte längre blunda för det.

1.2 Relevans för socialt arbete

Barnombudsmannen (BR 2007:02) anser att det är mycket viktigt att både unga brottsoffer och förövare får lämpligt stöd av samhället. Det är viktigt att ha kompetens på området för att kunna ge barn och ungdomar det stöd som de behöver. Från den 1:a juli 2001 har socialtjänstlagen ändrats och socialtjänstens ansvar för brottsoffer som behöver stöd och hjälp har tydliggjorts, oavsett vilket brott som personen drabbats av.

Socialnämnden bör verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Socialnämnden bör härvid särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. (5 kap. 11 § SoL)

Socialtjänstens ansvar för brottsoffer och deras anhöriga har under det senaste decenniet resulterat i att det har vuxit fram verksamheter inom socialtjänsten för att stödja unga brottsoffer i några kommuner i Sverige. För att få en inblick i det arbete som sker med ungdomar som utsätts för våld och/eller med dem som riskerar att utsättas för våld innehåller uppsatsen även kvalitativa intervjuer med tre professionella som arbetar med ungdomar. En av dem är Stödcentrum för unga brottsoffer i Göteborg. Jag har intervjuat Torgny Sjögren som arbetar där för att få hans syn på Göteborgs ungdomars erfarenheter av våld. Jag har intervjuat Even Magnusson som är polissamordnare på Ung & Trygg för att höra vad han har för erfarenheter av detta. Malin Andersson på Fältgruppen City har också fått ge sina synpunkter på det våld som ungdomar både drabbas av men även utsätter andra för i det offentliga rummet.

I denna uppsats kommer fokus att ligga på de ungdomar som utsätts för våld och hur omfattande dessa erfarenheter kan vara. En kvantitativ enkätundersökning har genomförts i fyra gymnasieskolor i Göteborgsområdet och 162 elever har deltagit i studien. Frågorna är uppdelade i olika teman: att bli vittne till våld, att utsätta andra för våld, att uppleva våld på fritiden, i skolan och i hemmet. Slutligen kommer frågor som berör om man har sökt hjälp, var man sökt hjälp och hur man blir bemött då man söker hjälp. Detta har speciellt relevans för socialt arbete med tanke på att socialtjänsten, som är en stor arbetsgivare för socionomer, har fått sämst betyg av ungdomarna i undersökningen vad gäller bemötande av dem som utsätts för våld och varit i kontakt med socialtjänsten.

Alla ungdomar i undersökningen har inte utsatts för våld men deras synpunkter är ändå viktiga i sammanhanget. Studien visar att merparten av dem som utsätts för våld inte söker hjälp hos professionella, men de flesta pratar med sina vänner och deras bemötande är väldigt viktigt. Flera av killarna har uppgett att de fått hjälp av sina vänner då de utsätts för våld och att vännerna hjälper dem genom att slåss tillbaka. Jag tror att professionella måste våga börja arbeta på nya sätt kring våldsproblematiken, vare sig det handlar om våld i hemmet, på fritiden eller i skolan. Kanske skulle t.ex. skolkuratorer möta fler ungdomar som utsätts för våld om arbetet var mer uppsökande, för studien visar helt klart att behov av stöd och professionell hjälp finns. Jag tror att tröskeln ut från kontoret i många fall är alldeles för hög.

1.3 Syfte, frågeställning och hypoteser

Syftet med min undersökning är att utifrån både ett könsperspektiv och ett etnicitetsperspektiv se på hur ungdomars erfarenheter av våld ser ut. Finns det några likheter eller skillnader mellan svenska ungdomar/invandrarungdomar och mellan killar/tjejer?

Mina frågeställningar är:

- Har killar och tjejer olika erfarenheter av våld?
- Har invandrarungdomar och svenska ungdomar olika erfarenheter av våld?
- Söker ungdomar hjälp för det våld de upplevt och i så fall, var? Hur upplever ungdomarna att de bemöts?
- Vilken uppfattning har de professionella om ungdomars erfarenheter av våld?

De hypoteser jag vill testa i den kvantitativa undersökningen är:

1. Killar söker mindre hjälp av professionella än vad tjejer gör, oavsett vilket våld de drabbas av
2. Ungdomarna anser att professionella har för lite kunskap om vad som händer med en person som utsätts för våld

1.4 Avgränsningar

Undersökningen berör endast ungdomarnas egna upplevelser av att vara vittne till, brottsoffer för och/eller förövare av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Studien tar inte upp frågor om medieviolens såsom våld på film och i datorspel. Det så kallade supportervåldet tas inte upp i undersökningen. Inga frågor berör våld som utövas i grupp t.ex. gruppvåldtäkt eller gängslagsmål. Inte heller ställs frågor om sexuell exploatering. Om någon har velat ta upp dessa former av våld har det varit möjligt att skriva under ”annat våld”. Enkätundersökningen berör inte ungdomarnas attityder till våld.

1.5 Disposition

Uppsatsen inleds med en bakgrundsbeskrivning med exempel på den mediala uppmärksamhet som ungdomars erfarenheter av våld har skapat den senaste tiden följt av en redogörelse för socialtjänstens utökade ansvar för unga brottsoffer och deras anhöriga. Här redovisas också uppsatsens syfte och frågeställningar samt de avgränsningar som gjorts. Del två i uppsatsen består av en presentation av tidigare forskning, samt en beskrivning av de teoretiska utgångspunkterna i arbetet.

I uppsatsens tredje del beskrivs vilka metoder som använts och hur enkäten konstruerades och frågorna till de kvalitativa intervjuerna arbetades fram. Populationen i enkätundersökningen beskrivs och intervjupersonerna presenteras. Etiska överväganden beskrivs också i denna del samt uppsatsen styrkor och svagheter. Val av analysmetod beskrivs också avslutningsvis i denna del av arbetet.

Uppsatsens fjärde del består av redovisning av resultat och analys av enkätundersökningen sammanvävda med de kvalitativa intervjuerna och presenteras under olika teman:

Ungdomarnas självupplevda våld, upplevelsen av trygghet, upplevelsen av trygghet utifrån ett könsperspektiv, ungdomarnas situation hemma, ungdomarnas situation på fritiden, ungdomarnas situation i skolan, fysisk och psykisk hälsa, etnicitetens betydelse för våldsutsattheten, hedersrelaterat våld, att utsätta andra för våld, anmäls våldet? söker ungdomarna hjälp och i så

fall hos vem? har de fått hjälp? bemötande av brottsoffer, har våldet ökat? vad krävs för att våldet ska upphöra?. I denna del kommer även tidigare forskning och de teoretiska utgångspunkterna att vävas in i arbetet.

Den femte och sista delen av uppsatsen innehåller en summering av resultaten och en diskussion där de teoretiska perspektiven knyts samman med resultatet och analysen av empirin. Avslutningsvis tar jag upp studiens begränsningar samt förslag till vidare forskning.

2. Tidigare forskning

Det finns några svenska undersökningar som berör ungdomars erfarenheter av våld men det pågår en hel del forskning inom viktologi och förhoppningsvis kommer även ungdomarnas våldsutsatthet att hamna i fokus. Mörkertalet för våld mot ungdomar och speciellt sexuella brott anses stort, men om ingen ställer några frågor så kan ju ingen heller svara. Den tidigare forskning jag här väljer att redovisa utgörs av statistik som bygger dels på antalet anmälda brott och dels på barn och ungdomars egna svar i enkätundersökningar. Den första undersökningen visar på statistik som förs av Brottsförebyggande rådet "BRÅ" och den visar på samtliga anmälda brott i Sverige vilket innebär att ungdomar som grupp inte synliggörs i statistiken. Den andra undersökningen visar på den ökade risk som flickor har för att utsättas för sexuella övergrepp och att det innebär en ökad risk om man växer upp i en familj med missbruksproblematik. Den tredje undersökningen är Barnombudsmannens uppmärksammade rapport från 2007 som gjorts bland 1000 ungdomar i Sverige mellan 10-18 år. Den fjärde undersökningen är en enkätstudie från 1999 gjord av Katarina Weinehall på ca 6500 gymnasieungdomar om deras våldserfarenheter. Den sista studien är redovisad av Skolverket 2002 och berör förekomst av rasism, etnisk diskriminering, sexuella trakasserier och homofobi i skolan, studien gjordes på ca 3400 elever i 86 kommuner.

Enligt "BRÅ", rapport 2007:20, (www.bra.se) har anmälda fall av misshandel mot barn i åldrarna 4-14 år ökat med 4 %, 2006 gjordes 7450 anmälningar i Sverige. Under de senaste tio åren har anmälningarna om misshandelsbrott mot såväl kvinnor som barn ökat.

Drygt 80 700 våldsbrott har anmälts under 2006 vilket visar på en ökning av antalet anmälningar med 6 % sedan 2005. Ca 6300 personrån anmäldes 2006, av dessa har 4 % utförts utomlands men anmäls i Sverige. Det faktiska antalet brott anses däremot oftast vara högre än vad statistiken över anmälda brott visar. Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) skriver att anmälningsbenägenheten varierar kraftigt mellan olika brottstyper, vid våldsbrott påverkar relationen mellan offer och gärningsman, brottets grovhet och brottets synlighet i många fall om ett brott anmäls eller inte. Våldsbrott anmäls oftare då gärningsmannen är okänd för den som utsatts för brottet och de brott som sker på allmän plats anmäls också i högre grad än de som sker i det privata. Allvarliga brott anmäls dessutom i större grad än mindre allvarliga.

Statistiken från BRÅ berör samtliga anmälningar och säger alltså ingenting om hur många ungdomar som berörs av detta. Att det har skett en ökning av antalet anmälningar kan naturligtvis bero på att anmälningsbenägenheten har ökat men enligt BRÅ finns det troligtvis ett stort mörkertal av våldshandlingar som aldrig anmäls. Hur det än är med den saken så utsätts många ungdomar för våld och många blir vittne till våld även under sin uppväxt. Detta är ett socialt problem som får konsekvenser för den enskilde individen och detta kommer att belysas i uppsatsen.

Enligt Ekelund och Dahlöf (2005, s.155) har 7-8 % av kvinnorna i Sverige och 1-3 % av männen blivit utsatta för sexuella övergrepp någon gång under sin uppväxt. Flickor löper 2-5 gånger högre risk än pojkar att bli utsatta. Misshandel i familjer finns i alla samhällsgrupper

men det som skiljer dem åt är vilka resurser, vilken kraft och förmåga de har att dölja vad som pågår. Det förekommer betydligt mer våld i familjer där det förekommer missbruk och barnen misshandlas också i större utsträckning och utsätts för övergrepp i högre grad i familjer med missbruksproblematik. I familjen pratar man heller inte om missbruket, varken sinsemellan eller med utomstående. Risken för att visa upp en onykter förälder gör att barnen inte bjuder hem sina kompisar. Barnen gör allt de kan för att dölja missbruket. Det finns inga säkra siffror på hur många missbrukare det finns i Sverige och därför inte heller några uppgifter på hur många barn som lever med missbruk. Uppskattningsvis kan man räkna med att 2-4 barn i varje klass har en förälder som missbrukar och att bara ett barn av hundra får hjälp.

Barnombudsmannen kom ut med en alldeles färsk rapport under hösten 2007 (BR 2007:02) och den redovisar hur 1000 barn och tonåringar i åldrarna 10 till 18 år i Sverige har svarat på förekomsten av brott i deras vardag, hur de upplever brotten och hur de upplever att vuxna agerar vid brott. Undersökningen visar att 67 % skulle vända sig till en förälder och berätta om de själva blivit utsatta för brott. 95 % uppgav att de känner sig trygga hemma och 78 % känner att de är trygga i skolan men över 20 % känner sig alltså inte trygga i skolan. Studien visar också att ju äldre man blir desto fler har drabbats av någon brottslig handling. Pojkarna i studien var mer utsatta för våldsrelaterade handlingar som att bli slagna eller sparkade än vad flickorna var. Undersökningen som är rikstäckande visar också att problematiken kring barn som begår brott eller utsätts för brott inte bara är ett storstadsproblem utan finns i hela landet.

Lindgren, Pettersson och Hägglund (red) (2004) beskriver en studie som gjordes 1999 av Katarina Weinehall. Det var en enkätstudie på 6596 gymnasieelever vid 14 skolor. Frågorna berörde våld i skolan, i hemmet och på fritiden och resultatet i den undersökningen visade att ca 60 % någon gång varit utsatta för våld och 46 % hade varit utsatta mer än en gång. 12 % hade varit utsatta för våld i hemmet och ca 20 % i skolan. Pojkarna var mer utsatta för materiellt och fysiskt våld och flickorna var mer utsatta för psykiskt våld, sexualiserat våld och sexuella trakasserier. Flickorna var mest utsatta hemma och pojkarna drabbades mestadels på fritiden, i skolan och utomhus.

Skolverket redovisade en undersökning 2002 (www.skolverket.se) om förekomsten av rasism, etnisk diskriminering, sexuella trakasserier och homofobi i skolan, studien gjordes på elever i åk 5 och 8 i grundskolan samt åk 2 i gymnasieskolan, ca 3400 elever i 86 kommuner svarade på enkäten. Resultatet var att både flickor och pojkar med utländsk bakgrund var mycket utsatta i skolan och de flesta kränkningar utfördes av elever mot andra elever men det förekom även kränkningar från lärares och annan personals sida. BRIS tidningen (nr 4/2007) tar upp i en artikel av Mette Hultgren att ca 100 000 elever berörs av mobbning varje dag i skolorna, antingen de är offer, förövare, både och eller medlöpare. I en artikel skriven av Gunnar Sandelin i BRIS tidningen (nr 4/2007) tar han upp att det inte finns några enkla lösningar på problematiken utan att varje skola måste hitta sitt eget förhållningssätt och de måste använda sig av forskningsbaserade metoder. Utbildning av lärare på grundskolenivå och gymnasienivå i metoder mot mobbning ska starta i början av mars 2008, på universitet och högskolor runt om i Sverige. Myndigheten för skolutveckling har fått i uppdrag av regeringen att kartlägga och utvärdera metoder mot mobbning fram till 2010.

3. Teoretiska perspektiv

3.1 Inledning

Larsson (2005) skriver att teori är en slags tankekonstruktion som används för att undersöka och förstå de studerade fenomenen. Meningen med min studie är att belysa om könstillhörigheten spelar roll för vilken/vilka typer av våld som tjejer/killar råkar ut för och om det går att påvisa könsskillnader i om man söker hjälp eller inte. Om det finns sådana skillnader, beror det i så fall på att den hjälp som erbjuds är anpassad till tjejer eller killar? En av killarna i undersökningen läste den bifogade stödorganisationslappen, se bilaga 4, som alla eleverna fick som deltog i undersökningen och frågade: *”Varför finns det ingen jour för killar att ringa till, det finns ju en hel massa för tjejer...?”*

Vidare kommer ungdomarnas erfarenheter av våld jämföras utifrån ett etnicitetsperspektiv mellan ”invandrarungdomar” och ”svenska ungdomar” för att se om det finns skillnader på det våld som ungdomarna drabbas av beroende på om man är invandrare eller svensk och i så fall om det finns skillnader/likheter på var våldet inträffar? För att förstå ungdomarnas erfarenheter av våld har jag analyserat materialet utifrån ett könsperspektiv, ett etnicitetsperspektiv och genom ett viktinologiskt perspektiv och utifrån dessa resultat har de professionellas tankar om vad man kan göra åt problematiken vävts in i analysen.

3.2 Kön och genus

Nationalencyklopedin (www.ne.se) förklarar genus som ett begrepp som används för att förstå och urskilja de föreställningar, idéer och handlingar som tillsammans formar människors sociala kön. Begreppet används för att betona relationen mellan könen och för att studera vad som uppfattas som kvinnligt/manligt, vilket varierar i tid och rum. Barron (2004) skriver att användandet av begreppet genus innebär att sociala, kulturella och historiska dimensioner kan studeras av relationer mellan kvinnor och män utan att direkt relatera till könets biologiska eller fysiologiska egenskaper. Barron (2004, s.20) menar vidare att ”vi alla är delaktiga i en ”könsgörande” process där olika sorts egenskaper och beteenden belönas och uppskattas (eller kritiserats)” vidare skriver hon ”på så sätt konstrueras kön och tenderar att befästa sociala föreställningar som värderar män (som grupp) högre än kvinnor (som grupp).” Kön är en social konstruktion vilket innebär att det går att påverka de villkor som kvinnor och män lever under. Kvinnors sociala underordning är alltså inte ”naturlig” men det kan vara svårt att förändra sociala konstruktioner. Då jag använder mig av begreppet kön avser jag det biologiska könet, då jag använder begreppet genus avser jag den förklaring som beskrivits ovan.

3.3 Etnicitet

Hylland Eriksen (2000) skriver att etnicitet används som ett sätt att klassificera människor och grupprelationer, majoriteter och dominerande folkslag är lika mycket etniska som minoriteter. Etnicitet är ett svårt begrepp att tydliggöra, t.ex. kan ett gemensamt ursprung utgöra ett kriterium för att en grupp anses tillhöra samma etniska grupp men vem avgör hur många generationer tillbaka man kan gå för att tala om ett gemensamt ursprung? Oftast klassificerar människor inte varandra enbart efter vilket medborgarskap man har utan det är många andra egenskaper som också påverkar. Enligt Ahmadi (2001, s.13) utgör ju naturligtvis inte invandrarungdomar en homogen grupp, tankesätt, normer och värderingar skiljer sig åt, precis som det inom varje etnisk grupp förekommer skillnader. Att vara arbetskraftsinvandrare eller politisk flykting innebär skillnader och det är även skillnad på olika socio- kulturella bakgrunder. Då jag använder mig av begreppet annat etniskt ursprung avser jag ungdomar som har invandrat

eller flytt till Sverige eller vars föräldrar har gjort det. Denna breda definition innebär att alla med annat ursprung än svenskt har hamnat i denna kategori. Jag ville i studien se om ungdomar med annan etnicitet än svensk drabbas av mer våld, om våldet skiljer sig åt och om det finns skillnader i det bemötande som de får av professionella.

3.4 Viktimologi (läran om offer)

Hirigoyen (2003) beskriver viktimologi som en profession som ursprungligen kommer från USA. Det är en disciplin som härstammar från kriminologin och handlar om hur våld ter sig ur offrens synvinkel, hur våld uppfattas av dem. Enligt Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) började man forska om brottsoffer på ett vetenskapligt sätt under mitten av 1940-talet, tidigare hade fokus varit på förövarens psykologi och det dröjde ända till 1960-talet innan forskningen startade på allvar och stora amerikanska offerundersökningar gjordes. Viktimologi är ett tvärvetenskapligt forskningsområde som innehåller kriminologi, sociologi, medicin, juridik och psykologi. Det finns några perspektiv på vad viktimologin försöker undersöka. Det ena innebär att analysera kriminologiska problem ur offrets perspektiv och ett exempel på det är då man studerar samspelet mellan förövare och brottsoffer då brottet begicks. Ett annat bredare perspektiv (kritisk viktimologi) ser viktimologin som en egen disciplin och likställer viktimisering av olika slag och omfattar bland annat offer för naturkatastrofer, krig, brott och trafikolyckor. Brottsofferforskningen i Sverige är än så länge ganska liten om man jämför med den forskning som bedrivs internationellt. Nilsson (2003) skriver att feministisk brottsofferforskning menar att ett patriarkalt rättsväsende missgynnar kvinnor och kvinnliga offer. Åkerström och Sahlin (red) (2001) skriver att den renodlade viktimologin sysslar med brottsoffrens upplevelser, psykiska och fysiska skador samt ekonomiska förluster. Nilsson (2003) uppger att forskare inom viktimologi utreder hur brottsoffer bemöts och hur de behandlas i olika sammanhang. De undersöker också varför människor blir offer.

Nilsson (2003) skriver att då någon utsätts för brott blir den första reaktionen att han/hon inte tror att det som händer faktiskt sker, det är en slags misstro mot den egna upplevelsen. Känslor av maktlöshet, övergivenhet, förvirring och desorientering infinner sig, då hotet inte längre är överhängande blir rädslan mer påtaglig. En viktig bit av en persons coping (bemästring av händelsen) är att försvara sig mot alltför starka känslor, att ignorera dem, trots att han/hon ändå är som fixerad vid händelsen. I detta läge känner sig många brottsoffer rädda, arga och skuldmedvetna och ledsna. Att försöka tränga undan starka känslor kan leda till olika reaktioner som att försöka lösa brottet, flytta osv. En person kan även bli känslomässigt stum och det kan få omgivningen att tro att individen är helt återställd. Den tredje fasen innebär att ångest och rädsla avtar och det inträffade tar allt mindre av den utsattes tid. Våldsbrott kan ha effekter som tar flera år innan de klingar av och ju större problemen har varit i början desto större är risken att det ska bli utdragna problem.

Enligt Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001, s.27) är det viktigt att klargöra vem som är brottsoffer och vem som inte är det eftersom ekonomisk ersättning, medicinsk, social och psykologisk behandling och rehabilitering endast utgår till dem som blivit tillhörande en "offergrupp". Den juridiska termen för en person som utsatts för brott är målsägande.

En person kan få brottsofferstatus endast om någon har intresse av det eller då brottsoffer själva kan utöva politiska påtryckningar. Kvinnorörelsen har t.ex. haft stor betydelse för att mäns våld mot kvinnor har synliggjorts. Almqvist och Janson (2004) beskriver att barn som bevittnat våld i hemmet är en grupp som fortfarande inte har fått offerstatus och det gäller även personer som drabbas av vuxenmobbing. Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) tar upp en diskussion om begreppet "brottsoffer" som har kritiserats för att sätta en stämpel på en person

som varit utsatt och att det kan ge sken av att man är ett svagt ”offer” som varken kan påverka eller förändra sin situation. Men de menar att brottsoffer och offer inte behöver vara samma sak. Många av dem som utsätts för brott kan relativt snabbt återgå till en välfungerande vardag.

3.4.1 Idealoffret

Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) beskriver den schablonbild som brukar beskrivas som ett ”idealoffer”, det är en person som är oskyldig, försvarslös och som inte har någon delaktighet i brottet. De hänvisar vidare till en studie som gjorts på ungdomars attityder kring våldtäkt och resultatet var att våldtäkt är fel och att man inte kan acceptera en sådan gärning. Men samma studie visade att det framkom att olika omständigheter påverkade och gjorde ungdomarna tveksamma inför sina tolkningar. Om offret (tjejen) inte hade sagt nej på rätt sätt, om tjejen kunde tolkas som hora, om tjejen var kär i killen efteråt och om tjejen inte mådde dåligt efter våldtäkten så betraktade inte ungdomarna händelsen som våldtäkt och brottsoffren var inte heller brottsoffer i deras ögon. Den norske kriminologen Christie (2001, s.48) har gjort en lista över sex egenskaper som ett idealoffer ska ha, delar av citatet är även hämtat ur Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001, s.31):

1. *Offret är svagt. Sjuka, gamla eller mycket unga människor passar särskilt bra som idealiska offer.*
2. *Offret är upptaget med ett respektabelt projekt.*
3. *Offret är på väg till en plats som hon eller han inte kan förebrås för.*
4. *Gärningsmannen är i förhållande till offret i överläge och kan beskrivas i negativa termer.*
5. *Gärningsmannen är okänd för offret och har ingen relation till offret.*
6. *Offret skall ha tillräckligt med inflytande för att kunna hävda sin ”offerstatus”.*

Det finns även en motsats till det idealtypiska offret och det kan t.ex. vara en berusad ung kille som är på en skum bar och blir rånad av några som han har börjat snacka med. Genast finns det moraliska ansvarskrav som kan ställas på honom; han borde inte ha druckit sig berusad, han borde inte ha varit på det ruffiga stället, han borde inte ha tagit kontakt med de där typerna osv.

3.4.2 Det medskyldiga offret

Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) skriver att bilden av att ett brottsoffer ska vara ”oskyldig och svag” är en bild som inte är verklighetsanpassad och ibland är ju gärningsman och brottsoffer även samma person. Att ett brottsoffer varit provocerande eller påverkad vid händelsen rättfärdigar inte det våld som skett. Ofta påverkar offrets beteende ersättningsfrågor från försäkringsbolag, till exempel tas eventuell berusning i beaktande och ibland leder detta till reducering av ersättning, även brottsrubricering och straffutmätning kan påverkas av detta.

3.4.3 Det passiva offret

Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) beskriver att brottsoffer ofta upplever sig bli skuldbelagda av omgivningen, vilket inte gärningsmannen blir i samma utsträckning. Våldtagna kvinnor kritiseras för att ha varit utmanande klädda, för berusade eller för att de har varit på fel plats, en del kritiseras för att inte ha gjort tillräckligt motstånd, att ha varit för pas-

siva. Strategier för att klara sig i en våldtäktssituation ser olika ut, att göra fysiskt motstånd, att försöka prata bort och avleda gärningsmannen eller att vädja till honom. Andra sätt kan vara att avskärma sig från det som händer och försöka avstyra aggressivitet genom att reagera passivt. Ett offer ska alltså vara oskyldigt och fysiskt och psykiskt i underläge i relation till gärningsmannen för att få sympati, men samtidigt får offret inte vara för passivt för då riskerar trovärdigheten att ifrågasättas.

3.4.4 Det motsträviga offret

Enligt Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) är ett motsträvigt offer en person som vägrar att samarbeta, som tar tillbaka sin anmälan och som orsakar problem för polis och åklagare. I ett kvinnomisshandelsfall som är "perfekt" ingår en nykter kvinna som kan redogöra för vad som hänt, att hon passivt lät sig misshandlas och helst ganska svårt (med synliga skador som är väl dokumenterade) och sedan anmäler mannen, lämnar honom och tar inte tillbaka några uppgifter under rättegången. Sedan börjar hon ett nytt liv med en ny man och hon blir aldrig misshandlad igen.

3.4.5 Våld mot barn

Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) beskriver att våld riktat mot barn kan få allvarliga konsekvenser för utvecklingen och barnets personlighet. Det kan skapas en grundläggande misstro till omvärlden. Om brott drabbar barn utanför hemmet (alltså då gärningsmannen inte är förälder eller annan anhörig) kan de flesta komma till föräldrarna och få trygghet och stöd och på så sätt bearbeta upplevelsen. Då barn utsätts för våld i familjen, eget upplevt våld och/eller blir vittne till våld i hemmet, t.ex. kvinnomisshandel kan barnet få svårt att uttrycka sin ilska mot den vuxne förövaren eftersom barnet står i beroendeställning gentemot denne. Ekelund och Dahlöf (2005) skriver att föräldrar ibland inte tror att barnen vet om att det förekommer misshandel i familjen och att mammor som sökt hjälp ofta blir överraskade då de får höra hur skräckslagna deras barn är. Hälften av de barn vars mamma blir misshandlad blir också misshandlade. De barn som blir vittne till mammans misshandel är utsatta för grov psykisk misshandel.

3.4.6 Våld mot kvinnor som "kulturellt problem"

Enligt de los Reyes (2004, s.104, 107) finns det en gammal föreställning om att våldet mot kvinnor är både rårare och mer accepterat i andra kulturer än i den svenska. Under lång tid bemöttes dessa brott av reaktioner typ "sådan är deras kultur" men i och med mordet på Pela Atroshi och Fadime Sahindal startade en intensiv debatt. De "sanningar" som innan uppfattats som självklara började ifrågasättas. "Hedersmord" och "patriarkala familjer" blev begrepp som det pratades om, media och officiella rapporter använde begreppen för att namnge en särskild form av könsförtryck där "invandrarnas kultur och traditioner" stod i fokus. Enligt Paulina de los Reyes går det inte att relatera de unga kvinnornas utsatthet till en speciell målgrupp utan till en speciell situation. Föräldrarnas kontroll av döttrarna genom regelmässigt bruk av våld och andra övergrepp äger rum i institutionella sammanhang (vidare sammanhang än inom familjen) präglade av könsmissiga hierarkier och kulturella stereotypier. Myndigheternas föreställningar om etnisk och kulturell olikhet (dom andra) påverkar synen på de kvinnor och barn som utsätts för våldet. Det finns någon slags tillåtande attityd från omgivningen, "det är deras kultur", eller en underlåtenhet att agera och ta problematiken på allvar från myndigheters sida, "kan det vara så farligt?" Det är också viktigt att inse att det patriarkala mönstret inte enbart handlar om familjens privata sfär.

Enligt Paulina de los Reyes (2004) har ”kulturaliseringen” av våldet inneburit att brottsoffret osynliggörs och att våldshandlingar ses som mindre allvarliga. Fokuseringen på ”hedersmord” och ”hedersvåld” innebär att annat våld mot kvinnorna inte uppmärksammas. Om inte kvinnorna är utsatta för mordhot så tas brottsoffret inte på allvar. de los Reyes (2004, s.110) skriver vidare att *Uppmärksamheten kring hedersmord ökar benägenheten att kulturisera sammanhanget kring alla våldsbrott där personer med invandrabakgrund är inblandade. Detta leder till en förenkling av verkligheten och till feltolkningar.*

3.4.7 Bemötande av brottsoffer

Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) beskriver en viktig faktor i viktimologin och det är bemötandet av utsatta människor. Brottsoffrets framtida psykiska hälsa kan lika väl äventyras av det bemötande, eller bristen på lämpliga åtgärder, som han/hon får efter att händelsen ägt rum. Det är viktigt att förhindra sekundär viktimisering. Detta kan annars uppstå av att omgivningen, både enskilda individer och övriga t.ex. polis, socialtjänst, lärare, läkare och skolkuratorer reagerar på ett negativt sätt för den som utsatts för våld. Om man saknar kunskap om och förståelse för hur sårbar en person är som har utsatts för våld kan en sekundär traumatisering uppstå. Familj, vänner och andra runt omkring kan också ha svårt att förstå den drabbades reaktioner och förändrade beteende. Det är viktigt att alla som möter brottsoffer är medvetna om de särskilda reaktioner och behov som kan finnas efter att en person utsatts för brott. Reaktionens omfattning beror på tid, individens sociala nätverk, hur brottet gick till, individens personliga egenskaper och aktuella livssituation samt brottets följdhandlingar.

4. Metod

4.1 Inledning

Detta kapitel beskriver hur jag har gått tillväga i arbetet med studien, vad jag har valt för metod och varför. En beskrivning av förberedelserna och den litteraturskaffning som ligger till underlag för studien samt en redogörelse för population och urval, enkätkonstruktion, deltagande, bortfall och kritik mot enkätundersökningen ingår också i kapitlet. Detta följs av en metoddiskussion med beskrivning av studiens generaliserbarhet och tillförlitlighet, etiska överväganden och en beskrivning av studiens styrkor och svagheter.

Larsson (2005, s.34) skriver att metodtriangulering innebär att man använder sig av kvantitativa och kvalitativa metoder i kombination. I min analys kommer jag att använda mig av dels mina resultat från enkäten, dels av de kvalitativa intervjuerna med de professionella. Denna metodtriangulering ger möjligheter till en ökad förståelse för ungdomar som våldsbrottsoffer och det kräver att både ungdomarna och de professionella får ge sin syn på problematiken.

4.2 Val av metod

Avsikten med uppsatsen är att få en uppfattning om ungdomars erfarenheter av våld och när jag använder begreppet ungdomar avser jag personer i åldern 15-20 år.

Vilket slags våld drabbas ungdomar mest av? Möter killar och tjejer olika slags våld? Var känner sig ungdomar trygga? Lever invandrarungdomar med en större risk att utsättas för våld än vad svenska ungdomar gör? Hur många av de ungdomar som upplevt våld har själva använt våld? I studien ville jag komma åt "mörkertalet", alltså det våld som inte anmäls och som därför inte registreras men som ofta beskrivs som stort t.ex. våld i hemmet, hedersrelaterat våld och sexuella övergrepp. Enligt Körner och Wahlgren (2002, s.20) kan man förutsätta att mörkertalet är stort vid studier av känsliga företeelser som t.ex. incest eller förekomst av sexuella trakasserier.

För att överhuvudtaget ha en chans att lyckas med det valde jag att göra en kvantitativ enkät. Att göra kvalitativa intervjuer med så många ungdomar med erfarenheter av våld hade jag aldrig haft möjlighet till. Via brottsofferjourerna hade jag visserligen kunnat nå ungdomar utsatta för våld men då hade jag inte fått kontakt med dem som valt att varken anmäla händelsen till polisen eller söka hjälp, vilket var en del av syftet med att göra undersökningen.

I ett inledningsskede hade jag tänkt använda mig av en webbenkät via Lunarstorm eftersom detta hade bidragit till deltagarnas anonymitet och möjligheterna att få ett större underlag hade påverkat tillförlitligheten positivt. Eventuella skillnader mellan storstad och landsbygd hade också kunnat tydliggöras med en rikstäckande undersökning. Då jag kontaktade Lunarstorm fick jag meddelandet att de dagligen blir kontaktade av personer som vill göra olika webbundersökningar på ungdomar och att de endast i undantagsfall kan genomföra sådana.

I och med nekandet från Lunarstorm påbörjade jag arbetet med att få enkätundersökningen gjord via gymnasieskolor i och utanför Göteborg. Jag utgick från Göteborgs Stads hemsida över kommunala och fristående gymnasieskolor och sedan över Göteborgsregionens gymnasieintagningsnämnds hemsida. Via den hemsidan fick jag tag på e-postadresser och namn på rektorer i skolorna, 45 stycken. Jag valde bort tre gymnasieskolor eftersom jag dels i ett fall inte ville skriva enkäten på engelska och dels för att jag ville ha en e-postadress för att snabbt få kontakt med rektorerna, vilket två av skolorna inte hade. Till övriga 42 rektorer skickade jag e-post adresserat till var och en för att inte riskera att min förfrågan om enkätundersökningen skulle sorteras bort som spam. Inom två veckor hade 8 skolor tackat nej med hänvis-

ning till att de var ”enkättrötta” eller att eleverna var upptagna med praktik. Flertalet av skolorna uppgav att sistaårseleverna hade fullt upp med hårda studier och arbeten som skulle slutföras. Med anledning av detta meddelade jag de skolor som kontaktat mig och som visat intresse för att delta i undersökningen att jag även ville komma i kontakt med andraårselever om det var möjligt. Till slut var det fyra olika gymnasieskolor som ställde upp på att delta i undersökningen. De ungdomar jag träffat har varierat mycket i allt från hur teoretisk/praktisk utbildning de går, vilken klasstillhörighet de har till i vilken typ av område de bor. Denna spridning har varit intressant och tydliggör hur omfattande erfarenheterna av våld är, det finns överallt.

En intressant reflektion som jag fick av en av lärarna var att ”*de som behöver delta i den här undersökningen mest är ju inte här*”. Jag har inte tagit reda på hur många elever som har varit frånvarande vid lektionstillfällena och med tanke på de resultat som jag fått undrar jag hur situationen ser ut för de elever som inte var närvarande, om denna lärare har rätt i sin reflektion.

I undersökningen ville jag också ta reda på vad ungdomarna ansåg om professionellas kunskap i ämnet och det innebar att jag även ville göra kvalitativa intervjuer med personer som möter ungdomar i sitt dagliga arbete, i skolmiljön och i det offentliga rummet, för att se om deras bild stämmer överens med ungdomarnas. Jag hade för avsikt att intervjua skolkuratorer angående detta men ingen har ställt upp på intervju. De jag lyckats få kontakt med har avböjt på grund av tidsbrist och en av dem hade nyligen börjat sin anställning och ville inte delta på grund av det.

4.3 Urval av intervjupersoner

Inför de kvalitativa intervjuerna i denna undersökning har jag haft önskemål om vissa yrkesgrupper som jag ville ha med i undersökningen, polis, skolkuratorer, fältassistenter, någon med erfarenhet av att svara i jourtelefon på BRIS och någon medarbetare på Brottsofferjouren. Jag kontaktade polisen för att försöka få någon att ställa upp på intervju och hänvisades då till Even Magnusson som är samordnare för polisen på Ung & Trygg. Att Even ställde upp på en intervju var extra kul eftersom han medverkade i det inslag i Uppdrag granskning som jag refererade till i inledningen och som gjorde att jag beslutade mig för att skriva om detta ämne. Vid kontakt med Brottsofferjouren hänvisades jag till Torgny Sjögren på Stödcentrum för unga brottsoffer. Malin Andersson som är fältassistent fick jag kontakt med via tf enhetschef Mattias Rexmo på Meeths.

Inför varje intervju har jag gjort en intervjuguide med temafrågor som jag följt under intervjun. De flesta av dessa frågor har varit öppna och ibland har svaren fördjupats med vidare frågor under själva intervjutillfället. Intervjuerna med Torgny Sjögren och Malin Andersson har spelats in med bandspelare, sedan har jag transkriberat dessa intervjuer till text där jag behållit det mesta av talspråket men redigerat bort upprepningar och ändrat ordföljder som annars hade försvårat läsningen och förståelsen. Även intervjun med Even Magnusson var tänkt att spelas in på band men en halvtimme innan intervjun upptäckte jag att drivningen på bandspelaren slutat fungera. Detta innebar att jag fick skriva ner svaren under tiden intervjun pågick. Even är van att bli intervjuad i media vilket märktes tydligt, han använder inte många ”utfyllnadsord” vilket är vanligt i intervjusituationer annars. Detta innebar att jag hade kramp i handen då intervjun var slut. Denna intervju innehåller därför tyvärr få direkta citat och jag har gjort en mer övergripande summering av intervjun.

Eftersom jag endast har intervjuat en person från de olika arbetsplatserna innebär det att det är deras syn på problematiken som framkommit i intervjuerna. Jag kan inte generalisera och säga att alla i de olika yrkesgrupperna upplever ungdomarnas erfarenheter av våld på detta sätt. Det arbetssätt som de intervjuade har i förhållande till ungdomarna som de möter är naturligtvis också beroende på deras egen person, vilket Torgny och Malin också kommenterat, att de själva är ett verktyg i arbetet. Min tolkning av intervjuerna är ändå att det finns skillnader i hur man möter ungdomarna och att förutsättningarna för dessa möten ser olika ut.

4.4 Förberedelse och litteraturunderlag

Jag har gjort litteratursökningar på sökmotorerna Gunda och Libris samt databasen Kvinnsam. Litteratur från tidigare kurser i utbildningen har jag också använt. Via Riksföreningen stödcentrum mot incest (www.rsci.nu) samt Brottsofferjourernas riksförbund har jag fått litteraturtips. Min handledare har också gett mig förslag på intressant litteratur och jag har fått hjälp av bibliotekarierna via sökverkstaden på Centralbiblioteket i Göteborg. Referenslistor från barnombudsmannens rapport 2007:02 "Vem kan man lita på? Barn och unga berättar om våld" har gett mig idéer för vidare läsning av rapporter och litteratur. Vid intervjutillfällena med Torgny Sjögren på Stödcentrum för unga brottsoffer och med Even Magnusson på Ung & Trygg fick jag tips om litteratur och rapporter som jag har använt mig av i uppsatsen och som har ökat min förståelse av viktologi. Då jag har sökt litteratur har jag använt mig av begrepp som kön, etnicitet, våld, våldtäkt, kvinnomisshandel, hedersrelaterat våld, viktologi samt dess motsvarigheter på engelska.

4.5 Urval - population

Jag har valt att göra en enkätundersökning om ungdomars erfarenheter av våld med både ett könsperspektiv och ett etnicitetsperspektiv då jag ville se om våldserfarenheterna ser olika ut. Målpopulationen är ungdomar i Sverige som är 16-21 år, både ungdomar med invandrarbakgrund och svensk bakgrund som varit utsatta för våld och/eller blivit vittne till våld, men även ungdomar som utsatt andra för våld. Det är en helhetsbild av våldserfarenheterna som är betydelsefull i studien vilket gör att undersökningen berör våld i hemmet, i skolan och på fritiden. Ungdomarna har fått uppge vilket kön de har och om de själva eller deras föräldrar har invandrat/flytt till Sverige. Studien har inte varit genomförbar på alla ungdomar i Sverige och jag har därför använt en rampopulation. Elofsson (2005, s.63) beskriver rampopulationen som en grupp människor som är möjliga att tillfråga. Urvalet av de personer som ingår i rampopulationen i denna undersökning har styrts av vilka rektorer som har varit intresserade för min studie och att det i sin tur har funnits lärare som har varit villiga att låta mig komma till deras lektioner. Denna del av studien har varit slumpmässig från min sida sett. Däremot har den första kontakten med både kommunala skolor och friskolor i och runt Göteborg inte skett slumpmässigt, jag har helt enkelt tillfrågat alla gymnasieskolor i Göteborgsområdet för att det var mest praktiskt för mig.

4.6 Enkätkonstruktion

Enkäten (se bilaga 3) utformades med ambitionen att få en så bred helhetsbild som möjligt över vad för slags våldserfarenheter ungdomarna i undersökningen har. Jag ville inte göra en enkätundersökning om ungdomars attityder kring våld och jag ville inte fråga om medieviolens som dataspel och videovåld. Fokus skulle ligga på ungdomarnas egna erfarenheter av att vara utsatta för våld och/eller vara vittnen till våld. Av de olika våldsbegreppen har jag endast för-

klarat hatbrott och vid några av undersökningstillfällena har ungdomarna kommenterat olika begrepp som psykisk misshandel, "bötning" och incest som jag då har fått klargöra. Det mest anmärkningsvärda angående diskussionerna kring incest har varit att några av killarna i undersökningen har blivit förvånade över att det angivits som en form av våld. De hade inte förknippat begreppet med någon form av övergrepp utan som en frivillig handling mellan företrädesvis pappa/dotter. Möjligen kan detta bero på att den mer övergripande beteckningen sexuella övergrepp har blivit så omtalad på senare tid i bland annat media, att incest inte är så ofta förekommande i dagligt tal längre.

Denna enkätkonstruktion innebar många överväganden och en del av dessa var att få med frågor som på bästa sätt kunde besvara frågan om våldets omfattning. Det innebar att frågorna måste vara raka utan att upplevas stötande eller värderande. Inledningen av enkäten bestod av fyra bakgrundfrågor och sedan kom en skattningsfråga om var man upplevde sig trygg följt av en fråga i åtta kategorier där den egna fysiska/psykiska hälsan skulle bedömas. Sedan följde frågor om man blivit vittne till olika våldssituationer och om man utsatt andra för våld. Därpå följde frågor om våld på fritiden, våld i skolan, våld i hemmet och slutligen frågor om samtliga våldssituationer där man skulle uppge om man sökt hjälp, av vem och hur man i så fall hade blivit bemött. Att enkäten avslutades med en gemensam del gjordes med anledning av att jag inte ville att någon elev skulle bli sittande med en "avslöjande" del inför sina klasskamrater. Det resulterade i ett stort antal frågor och jag ville att fokus skulle ligga på ungdomarnas egna självupplevda våldserfarenheter. Två frågor har ställts om att vara gärningsman, dels om att utsätta andra för våld och dels om att utsätta andra för mobbning. Det har varit raka frågor utan värderingar eller följdfrågor och jag ville med dem få veta om de som utsätts för våld och mobbning själva i högre grad använder våld mot andra. Studien kommer också att belysa hur ungdomarna anser att de blev bemötta av professionella om de sökt hjälp.

Körner och Wahlgren (2002, s.23) anser att det är viktigt att göra en provundersökning för att testa frågeformuläret så att man kan förändra och förtydliga frågor. Jag har låtit testa enkäten på fyra personer, två vuxna och två ungdomar och deras åsikter har resulterat i förtydliganden av frågor och svarsalternativ. Det hade varit bättre att genomföra provundersökningen på ungdomar helt och hållet eftersom det var den grupp som skulle svara på enkäten. Min handledare har också kommit med synpunkter på frågor där det behövts ett förtydligande av att flera svarsalternativ varit möjliga. Efter första enkätundersökningen där 55 ungdomar deltog insåg jag att jag hade glömt att ställa några frågor som jag ville ha svar på. I samråd med min handledare förändrade jag då enkäten på så sätt att tre delfrågor lades till. I fråga nr 8 efterfrågades om man blivit vittne till sexuella övergrepp och i fråga nr 10 om man själv utsatts för sexuella övergrepp på fritiden. Fråga nr 13 utökades med frågan om man utsatts för sexuella trakasserier i skolan. Detta innebär vad gäller frågorna 8, 10 och 13 att jag har ett direkt bortfall på 55 ungdomar som inte har haft möjlighet att svara på frågor om sexuella övergrepp. Ett förtydligande gjordes också till fråga nr 32 *Om du har drabbats av våld, har du fått hjälp? Av vem/vilka i så fall?* och tillägget blev *(Ange endast de du haft kontakt med.)*. Detta tillägg gjordes eftersom ett antal ungdomar hade angett att de inte hade fått någon hjälp alls hos samtliga svarsalternativ på frågan och senare angivit i den öppna frågan nr 33 *Vad har du fått för slags hjälp? (skriv själv)* att de inte sökt hjälp. En del av dessa ungdomar hade svarat även på fråga 34 *Hur har du blivit bemött av dem som vet om vad du varit med om?* och i den frågan hade de rangordnat några av dem som de i fråga 32 uppgett att de inte fått någon hjälp av.

4.7 Intervjuguide till de kvalitativa intervjuerna

Enligt Kvale (2007, s.32, s.121) är den kvalitativa forskningsintervjun halvstrukturerad och genomförs med en intervjuguide som bygger på teman. Frågorna relateras till de teoretiska föreställningarna och till analysen som görs efter intervjun. Intervjuguiden ska bestå av korta, kärnfulla frågor som är lättfattliga. Mina tre intervjuguides är ganska lika varandra och de finns med som bilaga nr 5, 6 och 7. Jag har medvetet ställt liknande frågor i intervjuerna för att jag skulle kunna jämföra deras svar och på så sätt få en överblick t.ex. över hur olika professioner arbetar med unga brottsoffer.

Enligt Larsson (2005, s.100) har datainsamlingen vid en kvalitativ forskningsintervju som mål att få detaljerade och innehållsrika uppgifter som kan baseras på direkta citat. På detta sätt tydliggörs informanternas perspektiv. I arbetet har förutsättningarna för detta möjliggjorts i två fall av tre. Vid intervjun med Even Magnusson hade bandspelaren gått sönder vilket resulterade i att intervjun endast består av några citat, resten är sammanställd text, vilket gör att det försvinner nyanser i ordval och formuleringar som faktiskt kan ha påverkat mitt sätt att tolka intervjun. Kvale (2007, s.134, s.85) skriver att det är bra om intervjuaren försöker kontrollera sina tolkningar av svaren under tiden som intervjun pågår och tillförlitligheten påverkas av resultatens konsistens. Det jag såg som en fördel med en intervju istället för en enkät är att man direkt kan upptäcka om den som svarar har uppfattat frågan rätt eller inte och att man kan förtydliga sig vid behov samt fördjupa sig i följdfrågor.

4.8 Deltagande, bortfall och kritik mot enkätundersökningen

Antalet insamlade enkäter är 162, av dessa har två lämnats in blanka och en enkät har innehållit endast namn på dataspel. Endast en enkät har fyllts i med tre på slutet tydligt skämtsamma svar. Det totala bortfallet utgörs endast av tre enkäter och antalet besvarade enkäter är således 159 stycken. Enligt Körner och Wahlgren (2002, s.21) innehåller alla statistiska undersökningar svarsbortfall och det kan bero på att undersökningen innehåller för många frågor. Vid varje lektionstillfälle har någon eller några elever varit frånvarande och jag har inte frågat hur många som saknats men naturligtvis hade det varit önskvärt att även dessa elever hade deltagit i undersökningen. Endast en elev har lagt till några skämtsamma svar på slutet av enkäten och det var så tydligt att jag på min handledares inrådan kunde bortse från dessa svar utan att ta bort de övriga svaren som lämnats tidigare i enkäten.

Det bortfall som finns i undersökningen på delfrågor har jag själv delvis uppmuntrat till då jag förklarat för eleverna att det var helt ok att avbryta deltagandet och/eller att hoppa över frågor om man upplevde att det var för jobbigt. De frågor som har lämnats obesvarade är också de som kan ses som mest känsliga att uppges t.ex. om våld i hemmet på fråga nummer 19, *Har du blivit vittne till misshandel i hemmet under din uppväxt, vid ett tillfälle, vid ett flertal tillfällen eller du har aldrig hört eller sett något våld i ditt hem?* och 12,9 % valde att inte besvara denna fråga. Att det totala bortfallet blev så litet tror jag kan bero på att alla utom en undersökning gjordes i klassrum på schemalagd lektionstid, frågan är hur lätt det är att avstå från att delta om alla andra klasskamrater medverkar.

På en av skolorna var den enda möjligheten att genomföra enkätundersökningen under elevernas håltimmar och där blev det också ett större antal elever som avstod från att delta i undersökningen. Jag tror att det kan bero på att det är lättare att avstå under den egna lediga tiden i en korridor än under schemalagd lektionstid i ett klassrum. Själva ifyllandet av enkäterna blev mer stört i den skolan på grund av att det fanns elever runt omkring som kom och gick hela tiden och som ibland stod över axeln på dem som fyllde i enkäterna. Detta kan vara en

förklaring till att fler frågor hoppades över vid denna undersökning än vid de tillfällen då enkäten besvarades i klassrummen. Jag fick inte heller samma tid att förklara enkäten och därför jag gjorde undersökningen, många av eleverna uppgav att de var stressade. Det var också betydligt färre elever som tog emot det informationsblad som varje deltagare fick med telefonnummer till stödjourer med olika inriktning, i tidigare klasser hade bara två elever avstått från detta. Jag hade i det läget heller inte en tanke på att underlaget i undersökningen förändrades då flera elever var två, tre år yngre än de andra och tredje årselever som jag hade med i undersökningen för övrigt. Detta kan ha påverkat de svar om våldserfarenheter på fritiden som till stor del sker då ungdomar befinner sig ute på stan under kvällar och nätter. Jag anser att två års uteliv innebär en ganska stor skillnad i risker för att utsättas för och/eller bli vittne till våld.

4.9 Studiens tillförlitlighet och generaliserbarhet

Thurén (1991) skriver att då en undersökning har reliabilitet (tillförlitlighet) innebär det att mätningarna är korrekt utförda. På så sätt ska andra undersökare kunna genomföra nya studier med samma metod och komma fram till samma resultat. Körner och Wahlgren (2007) skriver att reliabiliteten också påverkas av omgivningen kring mätningen. Då jag genomförde enkätundersökningen på den gymnasieskola där jag endast fick tillgång till eleverna under deras håltimmar i en uppehållsytta ansåg jag att ungdomarna inte fick det lugn och den ro som krävs för att kunna fylla i en enkät ordentligt. Dels var många av dem stressade och dels var själva utrymmet att utföra undersökningen i inte bra för ändamålet. Eftersom det var elever runt omkring hela tiden var det risk att andra skulle se svaren som klasskamrater uppgett. På grund av detta avbröt jag undersökningen på den skolan innan avtalad tid var slut. Detta var mest ett etiskt beslut eftersom genomförandet av undersökningen inte gav ungdomarna den anonymitet som jag ville garantera dem.

Backman (1998) skriver att man kan göra en generalisering om de resultat man får fram i primärstudierna även kan gälla en hel population av personer, grupper osv. Kvale (2007) skriver att generaliserbarheten påverkas av hur man har valt ut undersökningspersonerna. I detta fall har jag försökt få med så många gymnasieskolor som möjligt i Göteborgsområdet. Att det "bara" blev fyra gymnasieskolor som deltog i studien anser jag inte har varit något problem eftersom de har varierat i både storlek, skolform och teoretisk/praktisk utbildningsinriktning. Jag anser att denna undersökning visar på tendenser av ungdomars olika våldserfarenheter i Göteborgsområdet och det kan jag göra med större säkerhet utifrån de intervjuer jag gjort med de professionella som tillsammans möter flera hundra ungdomar varje år. Deras möten med ungdomar med våldserfarenhet stämmer överens med ungdomarnas svar i min studie. Jag tror att de ungdomar som har deltagit i undersökningen på så sätt har varit en bra rampopulation över ungdomar överlag i och runt Göteborg. Även nationella studier visar att ungdomar utsätts för mycket våld, den enkätundersökning jag genomfört har i vissa delar visat högre utsatthet men jag tror att det är möjligt för någon annan att genomföra denna studie och få samma resultat.

Enligt Körner och Wahlgren (2007, s.22) innebär en uppnådd validitet att t.ex. ett frågeformulär mäter det man haft för avsikt att mäta. Detta anser jag att enkätundersökningen har gjort. Jag ville försöka få ungdomarna att svara på frågor om våld som brukar betecknas hamna inom mörkertalet t.ex. våld som inte anmälts till polisen, sexuella övergrepp osv. Det är känsliga frågor som det är vanligt att få bortfall på i en undersökning. Under enkätundersökningens gång har en fråga förtydligats och tre frågor om sexuella övergrepp tillkom. Det bortfall jag fått i och med att dessa tre frågor inte var med från början av studien har gjort att jag en-

dast har kunnat påvisa tendenser av hur omfattande erfarenheterna av detta våld är. I fråga nr 32, *Om du har drabbats av våld, har du fått hjälp? Av vem/vilka i så fall?* har jag fått några systematiska mätfel på så sätt att ett antal ungdomar har kryssat i *Ingen hjälp alls* på samtliga svarsalternativ och dels kan jag inte veta om någon faktiskt har försökt få hjälp hos samtliga, även om det verkar mindre troligt. Denna fråga är inte heller bra formulerad då den egentligen innehåller två frågor vilket kan ha bidragit till förvirring. Jag har valt att redovisa fråga 32 utifrån endast kolumnen *Mycket bra hjälp* (se enkät bilaga 3) då även denna skattning visar på skillnader mellan de olika svarsalternativen som är intressanta. I fråga nr 34 (för diagram se bilaga 8) *Hur har du blivit bemött av dem som vet vad du varit med om?* har några av dem som kryssade för samtliga svarsalternativ i fråga 32 uppgett och rangordnat bemötande på en del av alternativen i fråga 34. Ytterligare några ungdomar har även här angett samtliga svarsalternativ. Jag kan alltså inte veta om de har sökt hjälp och inte fått någon hjälp och att de därför skattar bemötandet som *Inte alls bra* (kolumn fyra) i samtliga fall, även på den frågan. Med denna reservation har jag alltså redovisat några av resultaten som bilaga 8. Att jag inte genomförde en provundersökning på en hel klass utan endast på två vuxna och två ungdomar kan vara en brist. Dessa testpersoner känner mig dessutom och kan därmed ha lättare att förstå mina formuleringar men samtidigt fick jag synpunkter som förbättrade enkäten och med undantag av ovanstående två frågor har jag fått svar på det som jag har frågat om. Svaren från enkäterna analyserades i korstabeller och för att undvika slumpmässiga mätfel har jag använt mig av Chi2-test för att kontrollera om det finns statistisk signifikant skillnad i studiens resultat.

Elofsson (2005) beskriver att det är bra att titta på andras formuleringar av frågor vid konstruktioner av enkäter. Det hade jag till en början tänkt göra men på grund av tidspress konstruerade jag frågorna ändå och har sedan i efterhand sett att i jämförelse med andra enkätstudier har frågorna i min enkät varit ganska bra som utgångspunkt, trots allt. Vidare menar Elofsson (2005) att svarsalternativ som består av endast ja/nej bör undvikas för att eftersträva nyanserade svar. I enkätkonstruktionen har jag några ja/nej frågor, ett större antal frågor där man endast kryssar i om man upplevt det våld som efterfrågas. Jag har sedan fått registrera dessa obesvarade som ett nej i SPSS, därmed har jag inte fått fram något bortfall i dessa frågor och det är en brist. Några frågor innehåller flervalsalternativ och endast tre av frågorna var öppna, varav den sista frågan, *Hur mår du idag?*, blev mer som en kontrollfråga på om ungdomarna deltagit i enkäten till slutet eller inte.

Mina kvalitativa intervjuer har gjorts utifrån frågeguider som jag har utvecklat utifrån litteratur och i viss mån de enkätresultat som framkommit vid tiden för intervjuerna. Dessa intervjuer har gjorts med tre professionella som var och en inom sin yrkeskategori möter ungdomar som utsatts för våld och/eller är förövare. Jag har gjort intervjuguider indelade i olika teman till dessa tre intervjuer och många av frågorna är liknande och svaren har på så sätt kunnat jämföras mellan de olika intervjupersonerna. Jag har också jämfört ungdomarnas svar i enkätundersökningen med de professionellas svar och har på så sätt försökt mig på en metodtrianglering. Patton i Larsson (2005, s.117) menar att metodtrianglering är ett sätt att öka validiteten och reliabiliteten i en studie eftersom materialet analyseras utifrån olika perspektiv.

4.10 Etiska överväganden

Det var viktigt att ungdomarna skulle få vara anonyma och känna sig trygga med det. Då studien berör både våld i skolan, på fritiden och i hemmet ansåg jag att det också var viktigt att inga lärare skulle få tillgång till enkätsvaren. Detta har jag också varit tydlig med att informera om och därför har jag varit närvarande och själv lämnat ut och samlat ihop enkäterna vid varje undersökningstillfälle. Deltagarna har också fått varsitt kuvert att lägga sin enkät i och detta har också gjort att ingen klasskamrat har kunnat börja bläddra i någon annans enkät då de blivit färdiga med ifyllandet av enkäterna. Ungdomarna, rektorerna och lärarna har fått veta att jag inte kommer att nämna skolornas namn och att det endast är jag och handledaren som vet på vilka skolor jag har varit. Detta var jag tydlig med för att även de som eventuellt lever under hot skulle känna sig trygga i att delta i undersökningen.

Det har endast funnits två frågor i enkäten som berör att själv vara gärningsman, dels om man utsatt andra för våld och dels om man utsatt andra för mobbning. Detta är ett medvetet val då jag ville att tyngdpunkten av uppsatsen skulle ligga på att utsättas för våld. Jag ställde inga frågor om våldet gjordes i självförsvar osv. jag har på så sätt inte riskerat att de skulle ”värdera” våldet de utsatt annan/andra för. Deltagandet i enkätundersökningen har varit helt frivilligt och flera av ungdomarna har gett mig förtroende i större grad än jag ens frågat efter och det tolkar jag som ett behov av att få berätta om sin situation. Flera har t.ex. uppgett vilka skador de fått, de har beskrivit orsaker till att de mår dåligt som inte är relaterade till våld och de har uppgett detaljer som skulle kunna röja deras identitet om t.ex. deras lärare fick se svaren.

I den skola där enkätundersökningen skedde under håltimmarna ansåg jag att det inte fungerade så bra, ungdomarna fick inte fylla i enkäterna ostört för andra ungdomar och det kom hela tiden nya människor som stod och hängde över en del av dem som deltog i undersökningen. Några av dessa elever avböjde eget deltagande men var ändå nyfikna och jag fick försöka jaga tag på så många intresserade som möjligt under tiden och kunde därför inte avleda uppmärksamheten från dem som fyllde i. För en del av ungdomarna verkade det inte göra någonting utan de började diskutera olika former av våld ganska öppet. Några av ungdomarna hittade lite mer avskilda rum att sitta i och dessa tog också mer tid på sig att fylla i den rent generellt sett av alla dem som fyllde i enkäten på den skolan. En del av ungdomarna uppgav också att de var mycket stressade och kunde inte delta på grund av detta. Att inte kunna styra över situationen då enkäten skulle fyllas i var ganska frustrerande och jag beslutade att avsluta denna undersökning lite tidigare under den första dagen än vad jag tänkt. Jag hade fått lov genomföra en undersökning till två dagar senare på samma sätt på samma skola men jag avstod från det. Jag kunde inte skapa samma förutsättningar som eleverna hade haft på de andra skolorna då de fyllde i enkäterna. Jag ville också få möjlighet att informera lite mer om uppsatsens syfte och om de olika stödföreningarna som jag lämnade telefonnummer till. Detta var heller inte helt enkelt att göra med stressade elever i en uppehållsyta som var som en entré med lite soffor och bord och en korridor med skåp.

Enkäten innehåller känsliga frågor och utformningen av den har varit extra viktig anser jag på grund av det. Det har varit viktigt att informera ungdomarna om att deltagandet är frivilligt och att de kan avbryta när de vill och hoppa över frågor som känns jobbiga eller avbryta deltagandet helt. Det jag kan uppleva mig tveksam till med själva enkätförfarandet är att jag inte kan veta vilka processer frågorna kan dra igång hos ungdomarna och att jag i den situationen inte heller kan hjälpa till. Då jag har läst svaren har jag brottats med just detta att vara i en ”forskarroll” och inte i en ”socionomroll” och kunna hjälpa ungdomarna. Flera av dem mår

mycket dåligt både fysiskt och psykiskt och jag kan bara hoppas att de använder sig av de telefonnummer till de olika brottsofferstödsorganisationer som jag lämnade ut till dem.

4.11 Anonymitet och frivillighet

Enkätundersökningen genomfördes anonymt. Redan vid förfrågan om skolorna ville delta i undersökningen framhöll jag att deltagarna skulle vara anonyma och att de deltagande skolorna inte skulle nämnas vid namn, allt för att elevernas anonymitet skulle skyddas. Endast min handledare har haft full insyn i vilka skolor som har deltagit i undersökningen. Då enkätundersökningen genomfördes förtydligade jag för ungdomarna att deltagandet var frivilligt, att ingen lärare skulle få se deras svar och att de kunde avbryta när som helst under själva ifyllandet av enkäten samt att de även hade möjlighet att hoppa över frågor om de kände att de inte ville svara på dem. Enligt Forsberg (2005) kan ett genomförande av en enkätundersökning i ett klassrum innebära att elever som skulle vilja avstå från att delta i undersökningen ändå känner sig tvingade genom gruppåverkan eller förväntningar från lärare att medverka i studien.

Då jag genomförde enkätundersökningarna i klassrummen avböjde två elever öppet att delta i studien. En elev fyllde i enkäten genom att upprepa namnen på dataspel, detta gjorde naturligtvis att denne elev inte utmärkte sig i klassrummet utan visade utåt på ett deltagande. Att i ett klassrum säga att man inte vill delta, eller att avstå från att skriva, kan skapa spekulationer hos klasskamrater om varför man inte medverkar, på detta sätt anser jag att denne elev har undvikit att lämna ut sig men det är också möjligt att eleven ansåg att enkäten var ointressant att besvara.

4.12 Uppsatsen styrkor och svagheter

Uppsatsens svaghet ligger i att den genomförts via en enkät som delats ut i klassrum. Jag tror att en webbenkät med den anonymitet som det innebär hade skapat bättre förutsättningar för ett ökat deltagande och en möjlighet att få dem som är brottsoffer men som inte har gjort en polisanmälan, det så kallade mörkertalet, att delta och på det viset tydliggöra i vilken omfattning som ungdomar drabbas av våld.

Denna studie har ändå fått fram en hel del svar från ungdomar som inte har gjort anmälan och som har varit med om grova brott, vilket jag ser som en styrka i uppsatsen eftersom jag var intresserad av att få en rättvisande bild av ungdomarnas erfarenheter av våld och den kan ju aldrig bli det om inte de medverkar som tillhör det så kallade mörkertalet. Jag tror att alla undersökningar som ställer känsliga frågor har ett mörkertal. Hur stort mörkertalet är i studien kan jag inte veta men jag tror att det är vissa frågor som upplevs känsligare att svara på än andra och detta är ju helt naturligt. Det syns tydligt att många hoppat över att besvara frågor om skolsituationen och frågor om våld i hemmet. Jag tror också att det finns ett mörkertal framförallt vad det gäller det sexuella våldet.

Mörkertalet kan också leda till att felaktiga slutsatser görs som t.ex. vid bortfallet på fråga 19 *Har du blivit vittne till misshandel i hemmet?* där de uppmätta signifikanta skillnaderna mellan invandrarungdomar och svenska ungdomar kan vara helt felaktiga, beroende på det stora antalet bortfall (15 stycken) av de svenska ungdomarna i frågan. Om man tänker att samtliga av dessa 15 skulle vara utsatta för det och om de hade angett detta så hade det inte funnits någon signifikant skillnad och alltså hade etniciteten inte haft betydelse för detta. Jag anser att bortfall kan åstadkomma en viss svaghet i uppsatsen och jag kan inte med säkerhet säga att det finns en signifikant skillnad i denna fråga på grund av detta utan endast att det finns en

signifikant skillnad hos dem som besvarat frågan. Detta ger ju en viss tvekan till resultatet som måste ses som en svaghet.

Uppsatsens styrka ligger i att det är så många ungdomar (121 stycken) som har fullföljt ifyllandet av hela enkäten. Det är ungdomarnas förtroende som har gjort den här studien möjlig och jag har förvånats över den uppriktighet jag mött både i många av mötena med ungdomarna, i deras deltagande men också i deras sätt att svara i de öppna frågorna i enkäten.

4.13 Analysmetod

Resultat och analysdel är sammanvävd i denna studie och indelad i olika teman för att tydliggöra resultaten från enkätundersökningen och intervjuerna. Enkätanalysen och resultatet vävs samman med kommentarer från intervjuerna med Torgny Sjögren på Stödcentrum för unga brottsoffer, Even Magnusson som är polissamordnare på Ung & Trygg och Malin Andersson som är fältassistent i Fältgruppen City. På detta sätt vill jag skapa en tydlighet i redovisningen av vad jag har kommit fram till och direkt göra jämförelser med vad de professionella anser i frågan.

Antalet killar som deltagit i enkätundersökningen är 102 stycken och antalet tjejer är 57 stycken. Det angivna antalet deltagare är $n=162$ och det beror på att två av enkäterna lämnades in blanka och en fylldes i med endast namn på olika dataspel. Jag har ändå valt att låta dessa enkäter redovisas eftersom det utdelade antalet enkäter är 162 stycken. I analysen av enkätsvaren har jag använt mig av statistikprogrammet SPSS version 12. Svaren på enkäten har fått numreringar och matats in av mig. I analysen har jag valt att använda mig av korstabeller, eller fyrfältstabeller som det också kallas. Redovisningen av killar/tjejer sker för sig och det är alltså procentandel inom gruppen som anges. I kolumnen märkt "total" har båda könsens procentandel slagits samman. Wahlgren (2005) beskriver att för att säkerställa att det finns en statistiskt signifikant skillnad och att inte det man mäter beror på slumpen använder man sig av ett så kallat Chi²-test. Signifikansen i resultatet redovisas genom ett p-värde och det ska understiga 5 % om det finns en statistisk signifikans.

Chi²-test har utförts på samtliga frågor i kombinationer av kön och etnicitet. På detta sätt har jag kunnat påvisa samband i enkätundersökningen, att t.ex. kön har påverkan i vissa fall för ungdomarnas erfarenheter av våld eller att det i andra fall berodde på slumpen att resultatet blev som det blev. Enligt Körner och Wahlgren (2002) är ett vanligt syfte med att använda en analytisk undersökning att man vill kartlägga och förklara samband och det innebär ofta även någon form av hypotesprövning. Redovisningen av statistiken ska vara meningsfull, ge en korrekt bild av det man kommit fram till i undersökningen och den ska vara lätt att förstå. I studien kommer intervjuerna med de professionella att vävas in med direkta citat och sammanfattningar för att tydliggöra skillnader och likheter i ungdomarnas och de professionellas svar.

4.14 Ungdomars erfarenheter av våld

När jag använder det samlade begreppet våld innefattar det alla former av våld som efterfrågats i enkätundersökningen, annars specificerar jag det begrepp som avses. Då ungdomarna fyllde i enkäten har de gjort sin egen tolkning av begreppen. Om de frågat har jag förklarat min definition av begreppet. Flera killar har t.ex. varit förvånade över att incest stått med i enkäten, de har inte sett begreppet som en våldshandling innan. Att förtydliga alla begreppen för ungdomarna då de skulle fylla i enkäten hade tagit för lång tid från lektionerna. Nu har jag

fått ungdomarnas tolkning av begreppen och sedan har jag tolkat deras svar. För att tydliggöra vad jag menar med dessa olika former av våld finns det en beskrivning av vad jag avser med begreppen i bilaga nr 2.

4.15 Beskrivning av Fältgruppen City:

Den första fältgruppen startade 1958 i Göteborg och de jobbade med raggare.

Fältgruppen idag består av tre socionomer som arbetar i City och Malin Andersson är en av dem. Hon arbetar som fältassistent med uppsökande verksamhet i citymiljö med ungdomar mellan 13-20 år men om de råkar på någon yngre så jobbar de även med dem. Malin har två uppdrag, det första är att fånga upp ungdomar i riskzonen i citymiljö och det andra är att kartlägga nya cityfenomen, bland annat gjorde de en kartläggning av tiggarna för en tid sedan som blev väldigt uppmärksam i media. Under ett år träffar Malin och hennes kollegor ungefär 350 ungdomar som de berättar att de är en fältgrupp för och av dem arbetar de med 50-60 som det blir insatser kring. Då räknar inte Malin med alla de ungdomar som skjutsas hem för att de är fulla, utan det är insatser där det handlar om kontakter med antingen deras socialsekreterare, föräldrarna eller att slussa vidare till nått annat, t.ex. psykiatrin. Nästan 99 % av de ungdomar som Fältgruppen City har kontakt med har redan en socialsekreterare. För närvarande riktar sig mycket av Fältgruppens arbete kring områdena Nordstan, Järntorget och Nils Ericson terminalen och där möter de mest inomnordiska ungdomar.

Av dem som får insatser via Fältgruppen är hälften killar, hälften tjejer. Malin säger att de har fört statistik genom åren och endast två år har det varit 70 % killar och 30 % tjejer, sen har det varit 50/50. Malin menar att deras fältgrupp skiljer sig lite från andra fältgrupper på det sättet, annars tror hon att de flesta har en övervikt på killar. Det är fler killar som rör sig i det offentliga rummet men Fältgruppen har jobbat medvetet med genustänkande för att man inte ska glömma bort tjejerna och att man ska rikta sig lite mer åt dem.

4.16 Beskrivning av Stödcentrum för unga brottsoffer:

Torgny Sjögren arbetar som socialsekreterare på Stödcentrum för unga brottsoffer, det finns 3,5 tjänster och de som arbetar där är socionomer. Målgruppen är ungdomar upp till 22 år och det finns ingen nedre åldersgräns. De flesta är mellan 14-19 år, ungefär hälften killar och hälften tjejer och enligt Torgny borde det vara fler killar om man utgår ifrån att det är fler killar som är brottsutsatta. De möter ungefär 150 ungdomar per år och för att få komma dit måste man bo i Göteborgs kommun. Stödcentrum har ett samarbete med polisen och får kopior på polisanmälningar och via dem tar de kontakt med ungdomar och deras vårdnadshavare (om det är någon som är under 18 år). De skickar ett litet brev med info om vad de kan erbjuda för hjälp osv. Efter några veckor ringer de upp personen och kollar läget, ca 10 % av ungdomarna kommer till Stödcentrum på detta sätt. Torgny skäms lite för att de flesta kommer dit via polisen, eftersom Stödcentrum har i uppdrag att nå det så kallade mörkertalet, alltså de som varit våldsutsatta men som inte polisanmäler, vilket anses vara betydligt fler än de som anmäler.

På Stödcentrum för unga brottsoffer arbetar de inte med familjerelaterad eller hedersrelaterad problematik eftersom detta ofta innebär att man behöver använda myndighetsutövning på ett eller annat sätt. Direkt då någon kontaktar Stödcentrum försöker de ta reda på vad det är för problem som ligger bakom att personen söker hjälp, allt för att inte någon ska behöva utsätta sig för att komma dit och berätta och sedan tvingas slussas vidare till nästa (t.ex. Gryning Vård AB som arbetar med hedersrelaterad problematik).

40-45 % av ungdomarna som kommer till Stödcentrum har varit utsatta för misshandel eller misshandel och något mer utöver det, ofta olaga hot, det är en vanlig brottskombination. Sen är det andra brott också förstås, rån, stölder, ofredanden av olika slag. Både sexuella ofredanden och andra, våldtäkter och övergrepp i rättsak (att hota någon som tänker göra en polis-anmälan). Sen finns det förstås andra typer av brott också men de är få i jämförelse, enligt Torgny Sjögren.

4.17 Beskrivning av Ung & Trygg:

Even Magnusson arbetar på Ung & Trygg som ungdomssamordnare för polisen.

Ung & Trygg startades för att minska gängkriminaliteten, för att förhindra att ungdomar skulle hamna i gäng. Enligt Even är det lätt för Bandidos och Hells Angels att få ungdomar till sig, man blir någon ganska snabbt. Ung & Trygg är ett samarbete mellan skola, socialtjänst och polis (SSP) och dess övergripande mål är att förhindra och minska ungdomars brottslighet, drogbruk och annat riskbeteende. Man har delat upp arbetet i 6 närpolisområden med ungdomsgrupper och utredare, det finns 1600 poliser totalt i område 1 som består av City, Frölunda, Angered, Hisingen, Kortedala och Mölndal. Det är ca 70 poliser som har i huvuduppgift att arbeta med ungdomar. Alla poliser arbetar ju med ungdomar men dessa arbetar med dem specifikt. Utredningsgruppen sysslar med de ungdomar som man tror kommer att bli frihetsberövade. Varannan fredag förmiddag har man öppet hus på Ung & Trygg. De ungdomar som har snattat eller gjort andra nybörjarbrott blir tillsammans med sina föräldrar kallade av polisen och det skickas även en kallelse till socialtjänsten inför det lilla förhöret som hålls innan man går vidare direkt till åklagaren i huset bredvid. På detta sätt förkortas handläggningstiden och det tar 14 dagar mellan att ungdomen åkte fast för brottet tills straff fastställs. ”Skyndsamhet är viktig när det gäller ungdomar och det är bra med snabb konsekvens.”, säger Even. Att få en snabb handläggning är tidssparande men kan bara användas vid småbrott och inte vid domstolsprövning. Att gå från polis, via åklagare till Mini Maria (missbruksvård) direkt upplevs jobbigt för en del ungdomar men Even tror på en utökning av detta arbetssätt.

Even anser att det är bättre att döma till vård än bötesstraff. ”*Ju fortare de får hjälp desto bättre är det*”. Det är 18-20 ungdomar som kommer på öppet hus. I polisområdet sker 500-550 snatterier utförda av ungdomar om året. Ett sätt att motarbeta detta är att traditionellt stuprörstänkande med skolan för sig, polisen för sig osv. upphör. Even menar att det är viktigt att ha regelbundna möten i samverkan och en del av Evens arbete går ut på att utöka samverkan mellan de olika parterna. Skolan har inte haft många att vända sig till och de ser ofta saker mycket tidigare då det börjar hända saker med någon. Skolket kanske ökar, han/hon är trött, hängig osv. eller också har polisen sett att det här är en kille/tjej som hängt ute och man behöver kolla upp sin oro. Innan dessa samverkansmöten flaggar man om vem man ska prata om och skickar ett brev till föräldrarna om att man vill prata om Kalle och få tillåtelse att bryta sekretessen. Föräldrarna fyller i en samtyckesblankett om att socialtjänsten, skolan, fritid och polisen får samverka kring Kalles behov och har rätt att genomföra dessa samtal. Föräldrarna är inte med i det första mötet, men sedan är det jätteviktigt att ha med dem i arbetet. Detta sätt att arbeta införs i stadsdel efter stadsdel i Göteborg och förhoppningen är att kunna hitta de ungdomar tidigare som ligger i riskzonen innan de kommit in i kriminalitet.

5. Resultat och analys

Resultaten och analysen av enkätundersökningen är sammanvävda med de teoretiska perspektiven och de redovisas i olika teman. Intervjuerna med Torgny Sjögren, Even Magnusson och

Malin Andersson är inflätade i vissa av dessa teman. Den femte och sista delen av uppsatsen innehåller en summering av resultaten och en diskussion där de teoretiska perspektiven knyts samman med resultatet och analysen av empirin. Avslutningsvis tar jag upp studiens begränsningar samt förslag till vidare forskning.

Mina respondenter består av 162 gymnasieelever i åldrarna 15-21 år, av dessa har 45 stycken invandrarbakgrund och 57 stycken är tjejer. Undersökningen har genomförts på gymnasieskolor i och utanför Göteborg i sex olika klasser och sedan i ett uppehållsrum där närvarande elever från olika program fick erbjudande om att delta i undersökningen. Det är både teoretiska och praktiska utbildningar som finns representerade i undersökningen. Resultaten kommer inte att jämföras mellan de olika skolorna.

5.1 Resultatredovisning

Uppsatsens femte del består av redovisning av resultat och analys av enkätundersökningen och intervjuerna. Dessa presenteras under olika teman:

Ungdomarnas självupplevda våld, upplevelsen av trygghet, upplevelsen av trygghet utifrån ett könsperspektiv, ungdomarnas situation hemma, ungdomarnas situation på fritiden, ungdomarnas situation i skolan, fysisk och psykisk hälsa, etnicitetens betydelse för våldsutsattheten, hedersrelaterat våld, att utsätta andra för våld, anmäls våldet?, söker ungdomarna hjälp och i så fall hos vem?, har de fått hjälp?, bemötande av brottsoffer och sedan får de professionella ge sin syn på följande teman: har våldet ökat?, vad krävs för att våldet ska upphöra?

Denna del av uppsatsen avslutas med en kort sammanfattning av resultatredovisningen.

5.2 Ungdomarnas självupplevda våld:

Dessa diagram åskådliggör de olika typer av våld som drabbat de 79 ungdomar som utsatts för eget våld i undersökningen, uppdelat på tjejer/killar för att tydliggöra könsskillnader i det våld som ungdomarna utsatts för. 137 stycken av ungdomarna har varit med om och/eller blivit vittne till våld, men vittnesstatistiken visas inte här.

Diagram 1 Det mest förekommande våldet som killarna i undersökningen utsatts för

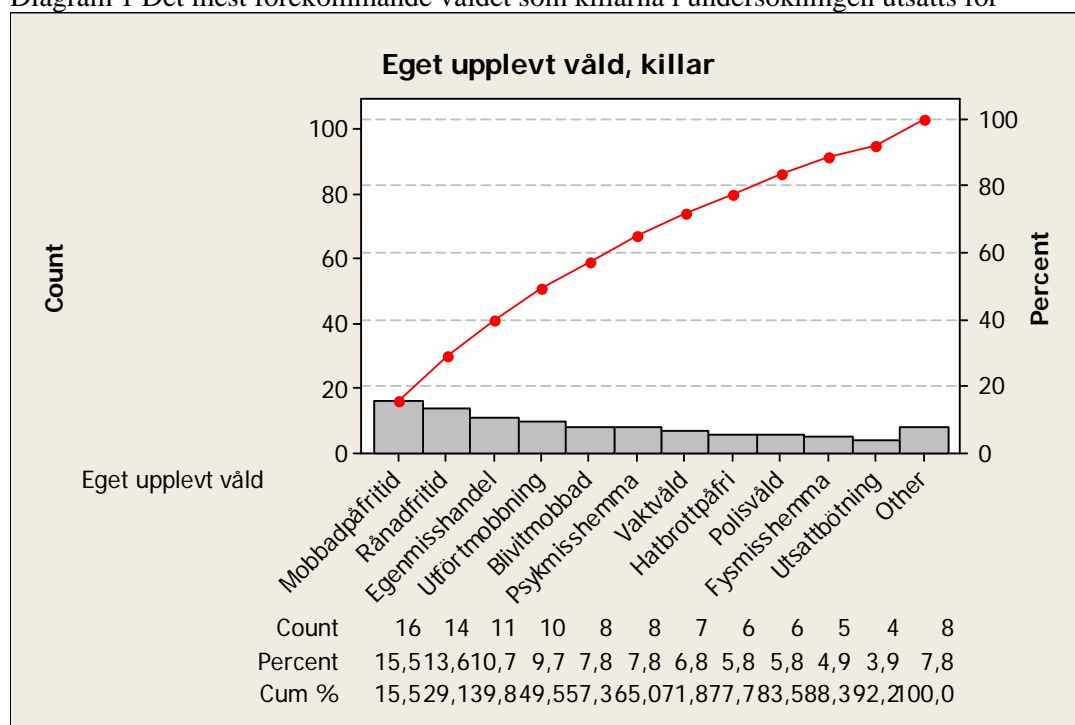
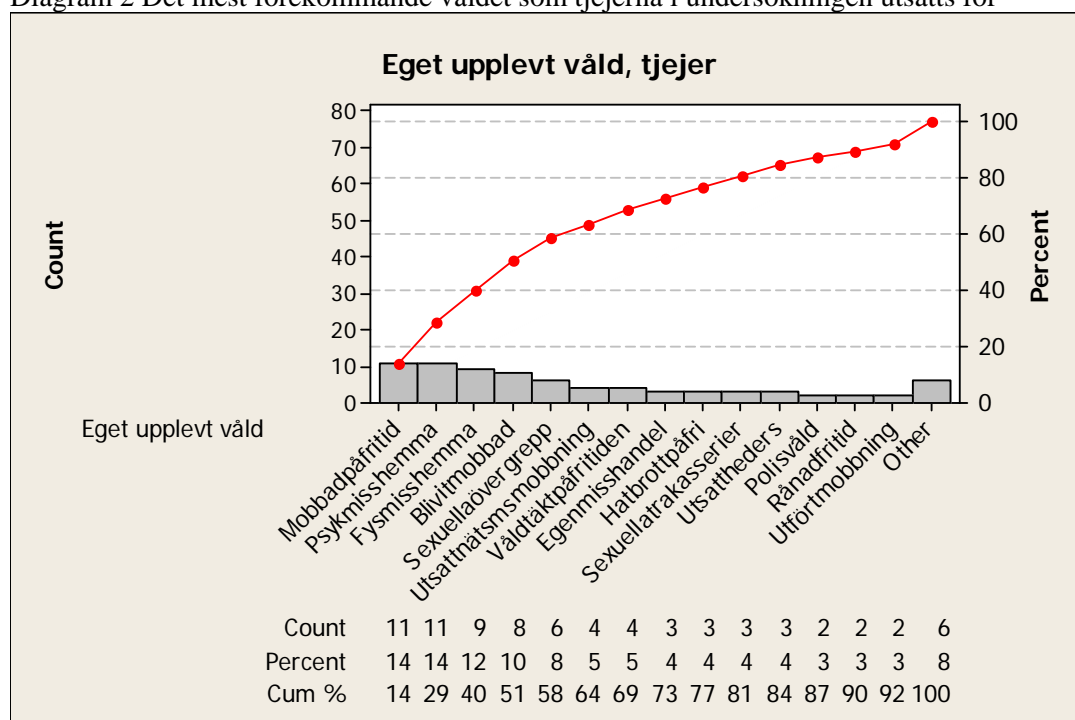

Diagram 2 Det mest förekommande våldet som tjejerna i undersökningen utsatts för

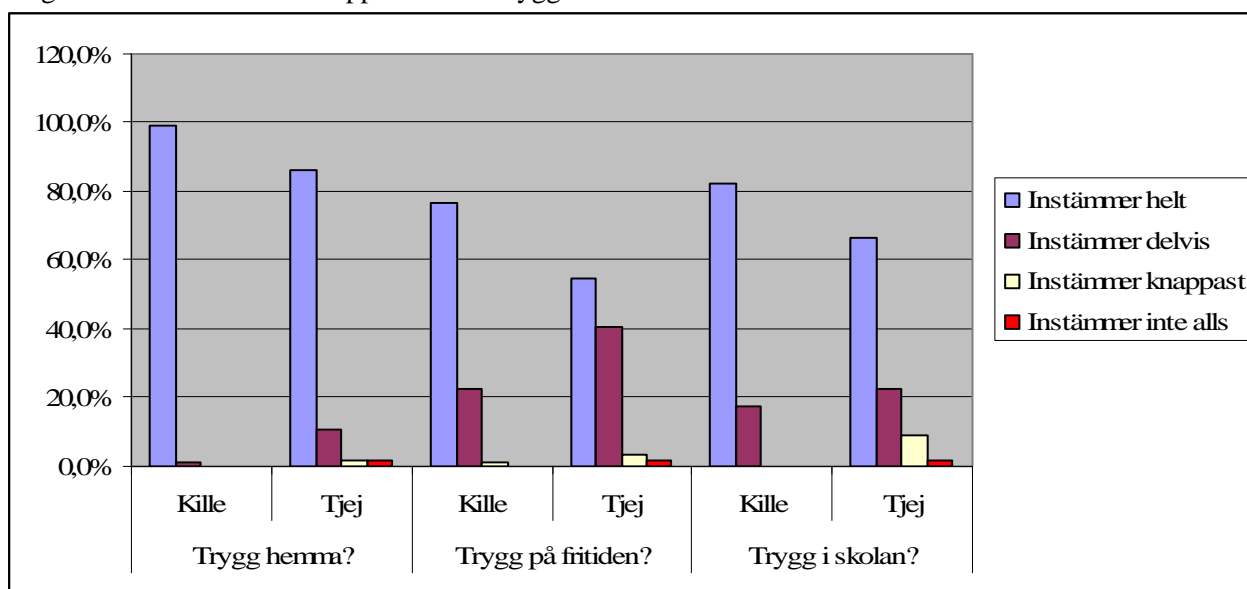
5.3 Upplevelsen av trygghet:

Enligt Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) innebär det ofta två förändringar i livet att utsättas för brott, även om händelsen bearbetats, och det är att grundtryggheten försämras och att man får en ökad misstänksamhet mot människor i sin omgivning. Barnombudsmannens rapport (BR 2007:02) visar att det inte endast är ett storstadsproblem utan att barn och ungdomar utsätts för och begår brott i hela Sverige. Vidare i samma rapport framkommer att de flesta av gymnasieungdomarna i studien, 86 %, var trygga i skolan och 95 % upplevde att de var trygga hemma. Endast 45 % av gymnasieungdomarna ansåg sig vara trygga ute på stan under kvällar och nätter. Fler ungdomar i min undersökning, se diagram 3, upplever sig trygga på fritiden, men däremot uppger både tjejer och killar att de är mindre trygga i skolan och tjejerna känner sin mindre trygga hemma än vad ungdomarna i Barnombudsmannens undersökning gör. Enkätundersökningen visar att var 7:e tjej har förändrat sina vanor eller fritidsaktiviteter pga. rädsla för att utsättas för våld.

5.4 Upplevelsen av trygghet utifrån ett könsperspektiv:

I enkätundersökningen kan man tydligt se att tjejerna upplever sig vara mindre trygga än vad killarna gör. Detta gäller både hemma, på fritiden och i skolan.

Diagram 3 Könsskillnader i upplevelse av trygghet

Signifikantstest Chi2-test, $p=0,008$ på fråga 6 *Var känner du dig trygg, hemma?*

Signifikantstest Chi2-test, $p=0,022$ på fråga 6 *Var känner du dig trygg, på fritiden?*

Signifikantstest Chi2-test, $p=0,006$ på fråga 6 *Var känner du dig trygg, i skolan?*

Tjejerna upplever sig minst trygga på fritiden men studien kommer sedan att visa att de flesta tjejer drabbas av våld hemma. De borde därför skatta sig minst trygga där, vilket också några av tjejerna gör, men rent generellt tror jag att otrygghetskänslor kan påverkas av t.ex. medias våldsbrottsrapportering. Det är också ganska vanligt att bli vittne till misshandel på stan både för tjejer och för killar vilket jag tror kan inverka negativt på trygghetskänslan. Att det är så få tjejer som känner sig trygga i skolan innebär att det finns mycket kvar att göra för att åstadkomma en bra miljö för studier och för att skolan ska leva upp till de krav som ställs vad gäller arbete mot mobbning och trakasserier. Killarna drabbas oftare av våld på fritiden (se diagram 1) och skapar otrygghet ute och skolsituationen är endast något bättre.

5.5 Ungdomarnas situation hemma:

Hindberg (2004) belyser en rapport från Socialstyrelsen (SOU 2001:72) där Kommittén för barnmisshandel har tagit fram statistik som visar att vart tionde barn i Sverige upplevt våld i hemmet och att 5 % upplever det ofta.

Ungdomarna i denna undersökning utsätts för mer våld hemma än vad SOU rapporten visar.

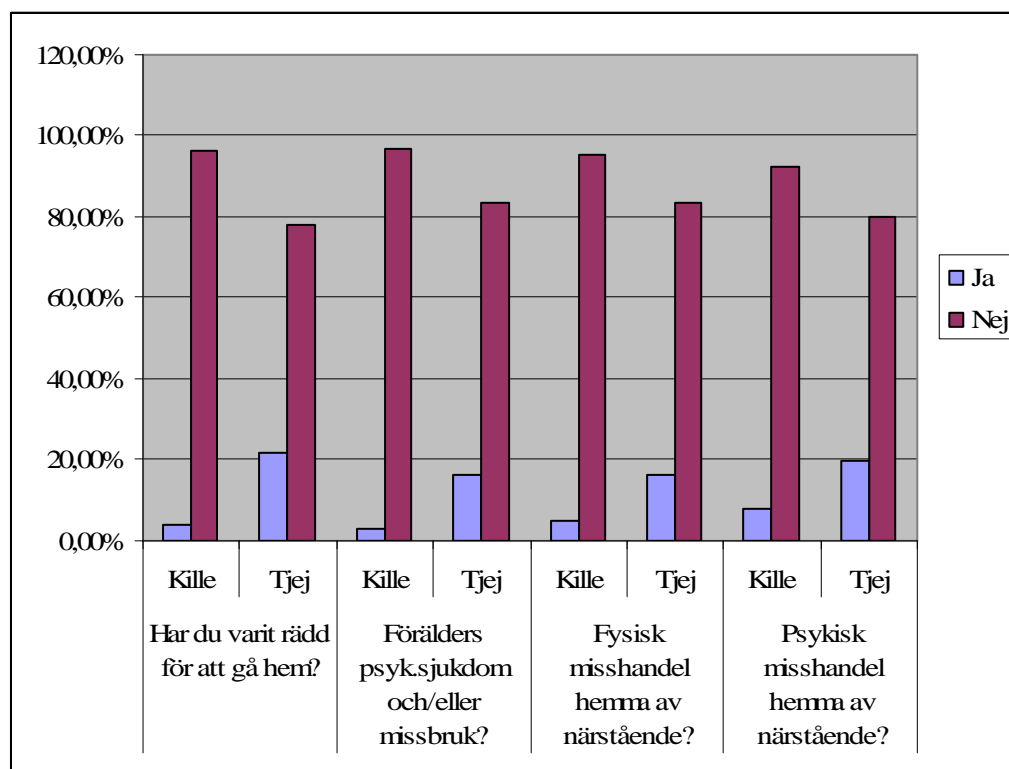
Tabell 1 Könsskillnader i att vara vittne till våld i hemmet

	Har blivit vittne till misshandel vid ett tillfälle	Har blivit vittne till misshandel vid ett flertal tillfällen	Har aldrig hört eller sett något våld i ditt hem	Totalt
Kille	4,3 %	6,5 %	89,2 %	100 %
Tjej	4,1 %	14,3 %	81,6 %	100 %
Totalt	4,2 %	9,2 %	86,6 %	100 %

n=142 I denna fråga påvisades ingen signifikant skillnad mellan könen $p=0,306$.

Det är ändå intressant att påpeka att var 7:e tjej i studien har blivit vittne till våld i hemmet vid ett flertal gånger. Bortfallet i denna fråga är också ganska högt, 20 ungdomar har valt att inte svara, frågan kan upplevas jobbig att svara på och det kan finnas ett mörkertal här.

Diagram 4 Könsskillnader i förhållande till föräldrars problematik och våldsutsatthet hemma

I fråga nr 20, (n=157) *Har du varit rädd för att gå hem?*, misstänker jag att frågan kan ha fel-tolkats. Att jag reagerat på detta beror på att några tjejer som i övrigt inte har fyllt i några

jakande svar i frågorna 19-25 om våld i hemmet, har svarat jakande på denna fråga. Jag tror att deras svar kan avse *Har du varit rädd för att gå hem?*, vilket ju inte har samma innebörd.

Det finns en statistiskt signifikant skillnad Chi2-test, $p=0,003$ mellan könen i avseende om man undvikit att ta hem kompisar på grund av förälders missbruk och/eller psykiska sjukdom. Det finns även en signifikant skillnad mellan könen för att utsättas för fysisk misshandel. Chi2-test, $p=0,016$ Studien har visat att så många som var 6:e tjej blir misshandlad fysiskt hemma. Den psykiska misshandeln är ännu vanligare, var 5:e tjej i undersökningen blir misshandlad av någon närstående, även här finns det statistisk signifikant skillnad mellan könen, Chi2-test, $p=0,026$ %.

Vidare uppger var 10:e tjej att hon har syskon/halvsyskon som utsätts för fysisk misshandel och betydligt färre killar har angett detta. Ca 4 % av tjejerna har utsatts för våldtäkt/våldtäktsförsök i hemmet (behöver inte vara av närstående) och ca 4 % har syskon som utsätts för incest, ingen har uppgett att de själva utsatts för incest. Enligt Riksföreningen stödcentrum mot incest (www.rsci.nu) är det fortfarande tabubelagt att tala om sexuella övergrepp som sker i familjen fast det är där de flesta övergreppen sker.

De sexuella övergreppen får förr eller senare allvarliga konsekvenser. Även om det sexuella övergreppet/övergreppen ligger 30-40 år tillbaka i tiden, kan de prägla hela livssituationen på ett negativt sett. Sexuella övergrepp mot barn är tyvärr vanligare än många tror. De förekommer i alla samhällsklasser, alla slags familjer och bland alla nationaliteter.

5.6 Ungdomarnas situation på fritiden:

Det finns en signifikant skillnad mellan könen för risken att utsättas för rån och rånförsök på fritiden. Killarna i undersökningen har utsatts för rån mer än vad tjejerna blivit Chi2-test, $p=0,040$.

Diagram 5 Könsskillnader i våldsutsatthet på fritiden

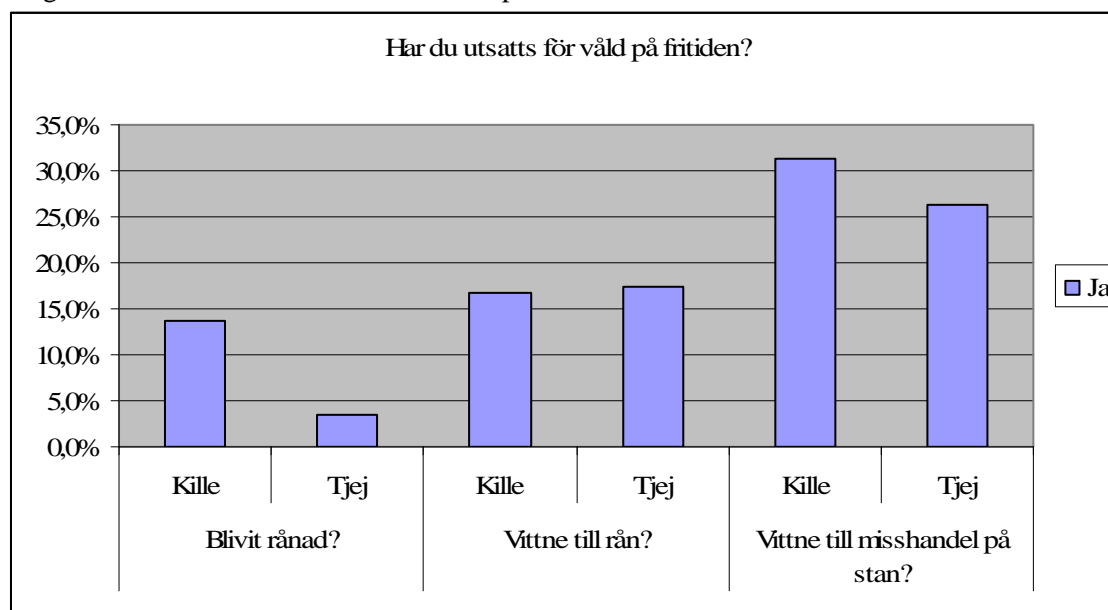
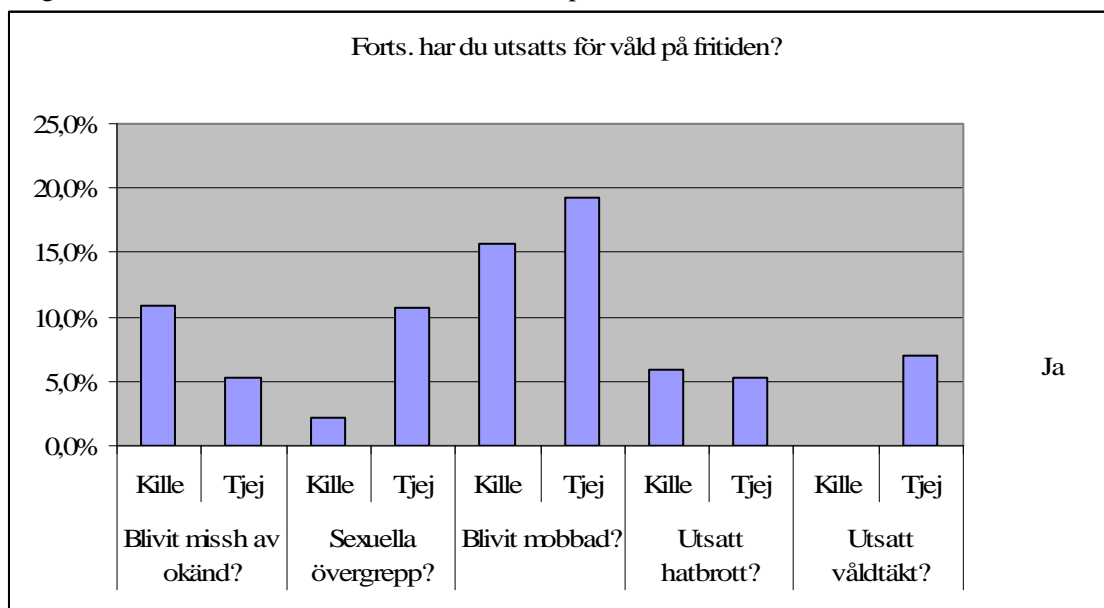

Diagram 6 forts. Könsskillnader i våldsutsatthet på fritiden

n=159, förutom fråga om sexuella övergrepp där n=104

Frågan om erfarenheter av att utsättas för sexuella övergrepp har kunnat besvaras av endast 107 elever eftersom den frågan lades till i enkäten under tiden enkätundersökningen genomfördes. Att det ändå är så många som angett att de utsättas för detta kan tyda på att det är en ofta förekommande form av våld. Hindberg (2004, s.253) beskriver en undersökning av sexuella övergrepp som gjordes 1990 av Karin Edgardh där ca 2000 gymnasieungdomar svarade. 7 % av flickorna och 3 % av pojkarna hade varit utsatta för sexuella övergrepp. Vid en jämförelse mellan dessa studier kan man se att problem med sexuella övergrepp tyvärr inte minskat på de sjutton år som har gått mellan undersökningarna.

Ekelund och Dahlöf (2005, s.157) har beskrivit konsekvenserna av att utsättas för sexuella övergrepp och de påverkas av om det har förekommit våld, hur det gick till, hur ofta övergreppen har skett och vilken relation som förövaren har till offret. Barnets personlighet, inre resurser och det eventuella stöd som ges av omgivningen påverkar också. Sveket från den vuxne kan göra att barnet inte längre förväntar sig att få skydd av vuxna. Detta kan leda till bristande tillit, en ökad sårbarhet i nära relationer, sorg och nedstämdhet. Barnet kan känna skuld och skam, få låg självkänsla och känna sig annorlunda. Känslan av maktlöshet kan skapa ångest, mardrömmar, rädsla, depressioner och ett aggressivt beteende.

Sett ur ett genusperspektiv tror jag att resultatet för sexuella övergrepp i diagram 6 ovan speglar lite av den problematik som jag tror kan leda till mörkertal i sådana här undersökningar. För även om vi lever i ett mer öppet samhälle än för tjugo år sedan så upplever jag att det fortfarande generellt sett är "tabu" att prata om vissa saker och jag tror att sexuella övergrepp är det och kanske speciellt för killar som utsätts för det. Av någon konstig anledning så kopplas sexuella övergrepp samman med det kvinnliga könet, om man inte talar om förövare. Då är den bild man får i huvudet oftast en man. Jag tror att dessa, om än omedvetna, föreställningar om hur ett offer för sexuella övergrepp ser ut eller vilket kön den som utsätts har försvårar för den som söker hjälp och inte passar in i "ramen". Jag menar att detta i sig kan påverka och försvåra möjligheterna att få professionell hjälp och att det krävs en medvetenhet kring detta hos alla som jobbar med socialt arbete. Jag tror att synen på "idealoffer" även spökar lite i

detta avseende, att det är en oskyldig, försvarslös kvinna man tänker på i första hand och inte att ett brottsoffer kan vara en ung kille eller man.

Då jag intervjuade Malin Andersson på Fältgruppen City fick hon svara på frågan vad fältassistenter gör då de ser en pågående misshandel på stan.

Malin: *Det beror helt på situationen. I vissa fall så hoppar man in och försöker sära på dom. I andra situationer, som under konserten i förra veckan så blev det slagsmål där och det gick så snabbt så man hann inte... där kunde man inte ens ta ställning, alltså det går så fort. Det är väldigt få slagsmål som håller på mer än några sekunder. Håller det på i upp till en halv minut så är det länge. Jag har vart med om ett slagsmål som pågick tror jag i kanske tio minuter och det kändes som en halv dag.*

Inger: *Och vad gör ni då, alltså man säger, nu har ni sett en misshandel, vad händer då?*

Malin: *Vi försöker ju ta hand om den, om det finns någon som blivit skadad eller att den som vi upplevt som offer att man försöker ta hand om den. Sen har ju vi liksom ingen befogenhet att ta hand om förövarna, att gripa folk eller någonting sånt, eller att hålla fast heller för den delen. Men sen försöker man ju givetvis få identitet på dom som man kanske upplever som förövarna då och det är inte alltid så lätt.*

Inger: *Och den som har blivit misshandlad, erbjuder ni den att få prata med er eller slussar ni vidare direkt till Stödcentrum för unga brottsoffer?*

Malin: *Inte direkt, för oftast händer det ju på kvällen och då har dom ju inte öppet, men vi ger ju alltid deras nummer. Det var en tjej som blev slagen i förra veckan och hon har ju upplevt att hon har fått men av det här. Hon gjorde ju en polisanmälan med polis på plats där. Sen har min kollega haft kontakt med henne och det verkar som att hon har blivit väldigt rädd och känner sej hotad och så där. Hon har inte haft kontakt med Stödcentrum ännu, hon har inte velat det men vi håller på och motiverar henne till det. Sen har hon haft lite ont och domningar, hon slog i huvudet rätt så hårt.*

Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) skriver att det ofta är en ren slump vid gatuvåld vem som blir offer och vem som blir gärningsman. I dessa fall blir de som utsätts vad som kallas "det medskyldiga offret" och det kan man se ett exempel på ovan, båda blir både gärningsman och offer samtidigt. Jag håller delvis inte med om att det är en "slump" vem som blir offer och vem som blir gärningsman. Möjligen att det kan vara slumpen som gör att en person tvingas ta till självförsvar men jag menar att man inte blir gärningsman av en "slump", möjligen om man utför en våldshandling i samband med en psykos, men då är det fortfarande beroende på det psykiska tillståndet. Den som ger sig ut för att slåss på stan anser jag vara en medveten gärningsman med uppsåt att skada, det kan vara en tillfällighet som utlöser våldet men det är ingen tillfällighet att det sker.

Nationalencyklopedin (www.ne.se) beskriver hatbrott som vardaglig samlingsbenämning på rasistiska, främlingsfientliga och homofobiska brott. Det utgör angrepp på mänskliga rättigheter och strider mot grundläggande värderingar om alla människors lika värde. Hatbrott kan motiveras av gärningsmannens illvilja eller hat mot vad en person representerar och det kan även riktas mot människor som stöder minoritetens rättigheter. Enligt polisen (www.polisen.se) är hatbrott ingen brottstyp utan grundar sig på gärningsmannens hat mot grupper och individer på grund av etnisk tillhörighet, religiös uppfattning eller sexuell läggning (vilket avser hetero-, homo- och bisexuell läggning). Hatbrott kan förutom hets mot folkgrupp och olaga diskriminering innebära allt från ofredande till mord.

I diagram 6 synliggörs också att både tjejer och killar i undersökningen har blivit utsatta för hatbrott, ca 20 % av killarna har blivit vittne till det resp. 14 % av tjejerna. När det handlar om

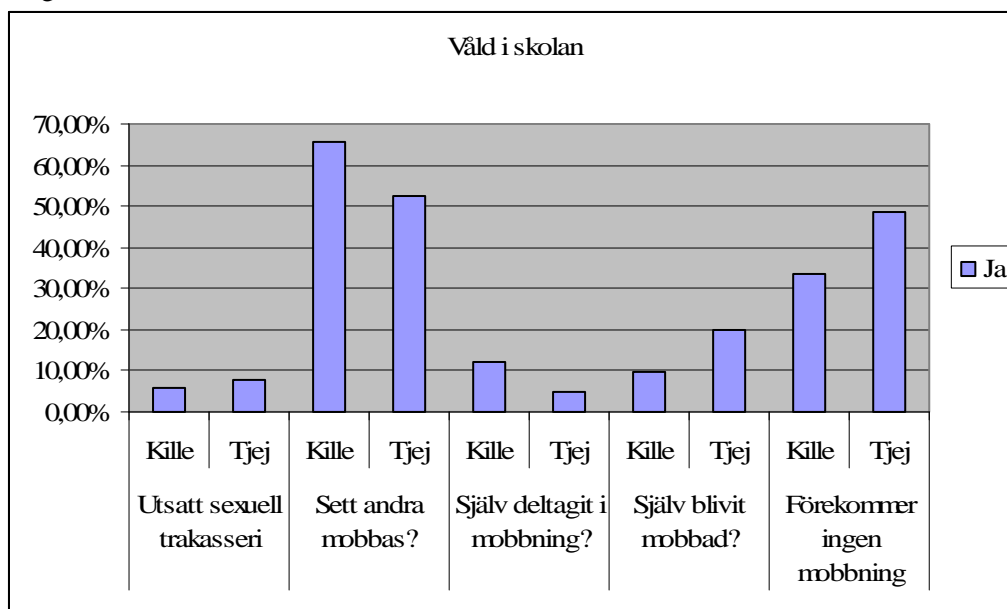
att själv vara utsatt för hatbrott sjunker andelen lite, ca 6 % av killarna har utsatts resp. ca 5 % av tjejerna. För ungdomar med annan etnisk bakgrund blir resultatet högre, ca 9 % av ungdomar med invandrabakgrund har erfarenhet av hatbrott jämfört med dryga 4 % av svenska ungdomar, det finns ingen signifikant skillnad Chi2-test, $p=0,268$ och inte i något av de övriga testen heller vad det gäller hatbrott. Jag tycker att det är skrämmande att så många ungdomar blir utsatta för sådana angrepp som berör så mycket den egna personen. Rädsla för att utsättas för hatbrott kan leda till att en individ inskränker sin egen person och det sätt som man egentligen vill leva, vilket en del av ungdomarna har uppgett har blivit konsekvenserna av att de utsatts för hatbrott. Detta är verkligen allvarligt anser jag och tydliggör vilka stora konsekvenser det kan bli för en ungdom att drabbas av våld.

5.7 Ungdomarnas situation i skolan:

Mobbning är vanligt i skolorna trots att medvetenheten har ökat kring detta.

Riksdagen har beslutat om en likabehandlingsplan (www.riskdagen.se) som innebär att skolor har en skyldighet att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling.

Diagram 7 Könsskillnader i skolsituation

Fråga om sexuella trakasserier har lagts till efter att enkätundersökningen påbörjats. Den har därmed inte kunnat besvaras av samtliga, deltagandet har i denna fråga inneburit $n=73$ och i de följande frågorna är $n=121$. Det är ett högt bortfall för frågorna om mobbning och kanske kan det bero på att enkätundersökningen utfördes i skolmiljö.

Om man slår ihop svaren för killar och tjejer så har 38,5 % av dem uppgett att det inte förekommer någon mobbning på deras skola. En av eleverna har förtydligat att det svaret avsåg fysisk mobbning. Det är ganska intressant att eleven därmed inte räknade psykisk mobbning som mobbning. Det är ju möjligt att den fysiska mobbningen är enklast att upptäcka och att den psykiska mobbningen inte blir lika uppenbar för andra elever (och lärare) att lägga märke till. Det finns en könsskillnad i undersökningen vad det gäller mobbningen och det är att killarna i högre grad uppger att någon av skolans personal vet om vad det är som har hänt. Signifikantstestet visade Chi2-test, $p=0,003$ i denna fråga. Kanske är det så att killar mobbar på ett synligare sätt, att de använder mer fysisk mobbning som kan vara lättare för en lärare att lägga märke till? Att t.ex. synliggöra utfrysning kräver en större medvetenhet av att titta på vilka grupperingar som finns och vad som händer i dessa tror jag.

Det förekommer att ungdomarna stannar hemma via sjukanmälan eller att de skolkar från skolan på grund av rädsla för andra elever, men betydligt fler elever har gjort det då de gick i andra skolor. Förhoppningsvis har situationen förbättrats för dessa elever i och med att de bytt skola. Att mobbning är ett allvarligt problem är ingen överdrift, se diagram 7.

Lindgren, Pettersson och Hägglund (red) (2004) skriver att det är viktigt att inse att mobbning är ett övergrepp och inte en konflikt, skolan måste från förskolan och uppåt ha nolltolerans till mobbning.

Even Magnusson, polissamordnare på Ung & Trygg arbetar för en ökad samverkan mellan polis, skola och socialtjänst och han är kritisk till dagens skola. Under intervjun sa han att: *Dagens skola skapar en hel del misslyckare. Resurserna har blivit mindre till skolan och det har blivit större klasser. Förut gjorde alla elever samma sak, nu ska man ta eget ansvar för att finna svaren själv och det är jätteutvecklande för många men många killar är inte mogna för detta. Det börjar i 4:e klass och om man inte klarar av det och inte har någon som kan hjälpa till med det på kvällen blir de ohjälpligt efter. Många som har språkproblem får det svårt. Nya invandrare tappar här, deras föräldrar kanske inte kan hjälpa dem och de har ytterligare sju barn att ta hand om så de hinner inte med att hjälpa dem. Systemet skapar misslyckare. De börjar ramla utanför ramen och för att synas börjar de jönsa sig, det blir skolk, snatteri i närbutiken, hux flux... stulit en cykel... utanförskapet startar.*

Even anser att det är viktigt att lyfta diskussionen i skolan, skolan ska man kunna vända sig till. Tystnaden börjar i unga år. *"Tjallar du till fröken blir det värre" och vuxenvärlden tar det inte på allvar, det är den känsla som man ofta får, säger Even. Det våld som utövas i skolan, det får inga konsekvenser "Det e Kalle nu igen – lugna ner dej nu!"* Fundera på orsakerna, titta istället på *Varför slår Kalle? Varför är det på det viset? Socialen kanske jobbar i det ärendet redan?* Even menar att det är viktigt att ha en fungerande samverkan mellan socialtjänst, skola och polis och att man på så sätt kan minska ungdomskriminalitet och gängbildning.

Lindgren, Pettersson och Hägglund (red) (2004) menar att skolan är en utmärkt plats att arbeta brottsförebyggande och brottsofferstödande i. Det finns möjligheter att få kontakt med ungdomar som lever i våldsutsatta familjer, med missbruk, psykisk sjukdom osv. och få grepp om de ungdomar som utsätter andra för våld och/eller själva är utsatta. Engagerade vuxna som kan ta emot de signaler som ungdomarna sänder ut då de inte mår bra och som också visar att de bryr sig kan innebära att ett förebyggande och avhjälpande arbete kommer igång.

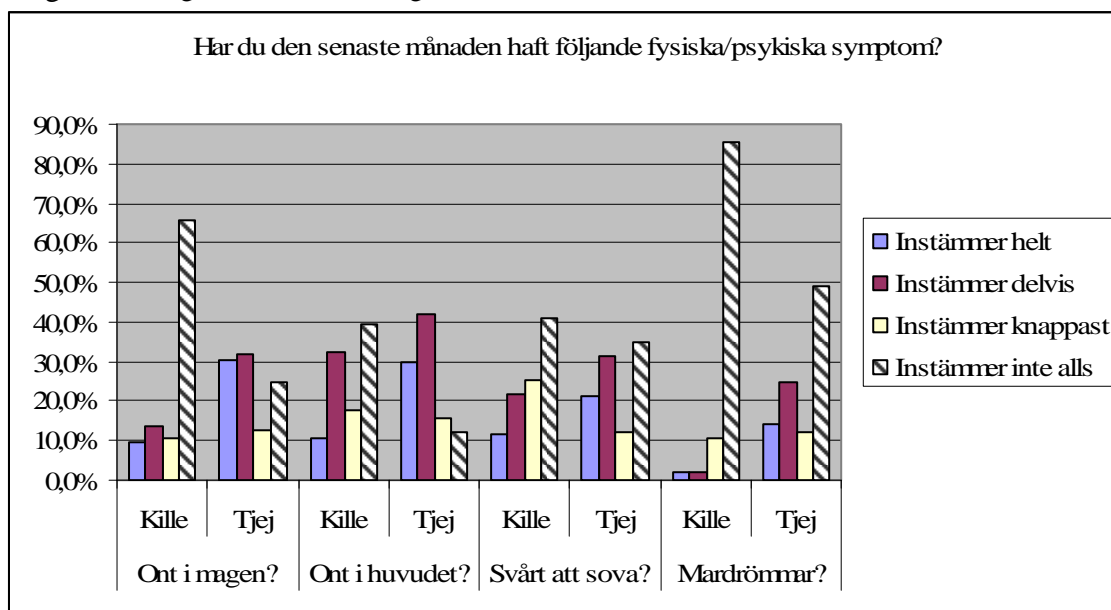
5.8 Fysisk och psykisk hälsa:

Det finns tydliga könsskillnader i denna undersökning mellan hur man skattat sin fysiska och psykiska hälsa under den senaste månaden. Alla tjejer mår inte dåligt. En del av tjejerna mår dåligt av andra skäl som inte har med våld att göra och några av dem har uppgett orsakerna till varför de inte mår bra fysiskt och/eller psykiskt. Detta har underlättat analysarbetet för mig. Det som är mest framträdande i frågan avseende ungdomarnas hälsa är att de tjejer som har utsatts för våldtäkt/våldtäktsförsök mår markant mycket sämre än alla andra tjejer och killar. De tjejer som mår sämst har uppgett att de "instämmer helt" över samtliga psykiska/fysiska symptom under den senaste månaden. Att dessa tjejer befinner sig i en allvarlig kris är det ingen tvekan om och de behöver professionell hjälp.

Enligt Riksföreningen stödcentrum mot incest (www.rsci.nu) finns det flera undersökningar som visar på att ju närmre relationen är mellan förövaren och offret och ju mer våld som an-

vänts - desto svårare blir de psykiska skadorna. Övergrepp kan ske vid ett enda tillfälle under uppväxten och traumatisera offret, men övergrepp som sker inom familjen pågår vanligen under flera år. Lindgren, Pettersson och Hägglund (red) (2004) beskriver att brottsoffer ofta får symptom av oro, sömnproblem, rastlöshet och koncentrationsstörningar och att det kan ge en negativ självbild. Att känna sig kränkt i kombination med känslor av skam och skuld är inte ovanligt och förebråelser typ ”om jag inte hade...” eller ”jag skulle ha...” är mycket vanliga.

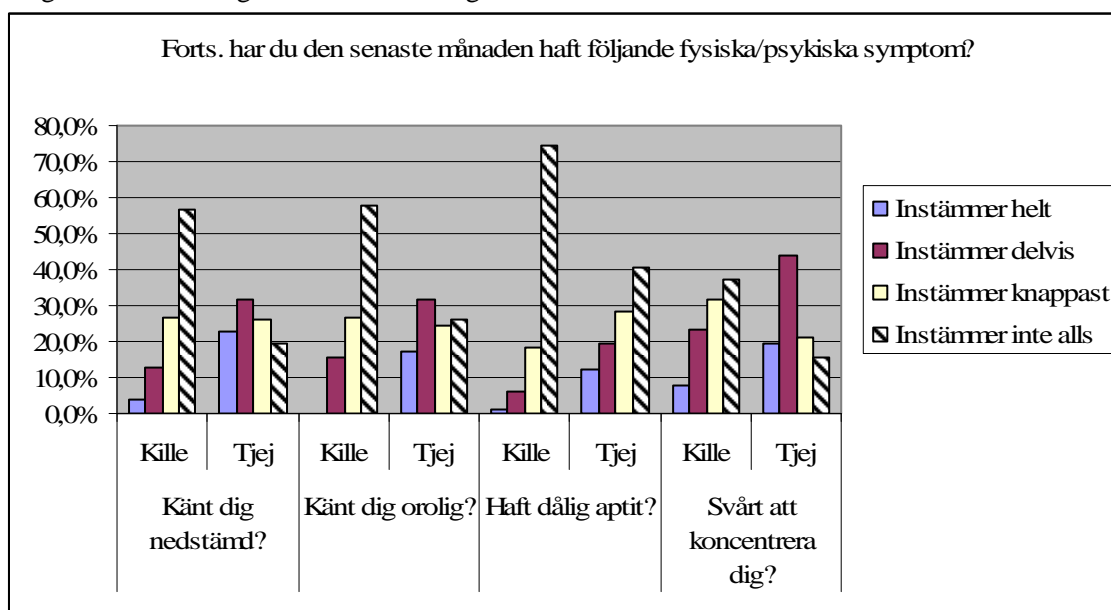
Diagram 8 Ungdomarnas skattningar av hälsan den senaste månaden

Chi2-testerna visade att enda gången det INTE fanns någon statistisk signifikant skillnad mellan killar och tjejer var vid testet av sömnproblem, annars visar samtliga test att tjejerna överlag mår sämre fysiskt och psykiskt. Chi2-testerna har även gjorts för att se om invandrarbakgrund påverkar hur ungdomarna mår men inte i något test har det framkommit någon statistisk signifikant skillnad mellan ungdomar som har invandrarbakgrund och svensk bakgrund.

Lindgren, Pettersson och Hägglund (red) (2004) menar att det ofta blir en akut traumatisk upplevelse att utsättas för personrån eller misshandel. Hela livssituationen förändras och det grundläggande behovet av att känna trygghet försvinner. Killarna i studien, se diagram 1, drabbas mest av personrån och/eller misshandel. Många av killarna har uppgett att de inte upplevt att våldet har fått några konsekvenser för dem. Då jag analyserar skillnader mellan könen i förhållande till hur man skattar sin fysiska/psykiska hälsa kan jag se att det finns en signifikant skillnad mellan könen i denna fråga, tjejerna mår betydligt sämre och killarna verkar alltså må hyfsat bra trots allt. Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) pekar på att undersökningar visar att kvinnor som utsätts för våld påverkas mer än vad män gör och att detta i sin tur påverkar vilka reaktionerna blir på brottet. Jag tror att detta kan ha att göra med att tjejer som drabbas av våld oftast drabbas av någon de känner, föräldrar och i relationer med killar. Det finns ganska många studier som visar på att just närheten till förövaren försvårar för brottsoffret och det tror jag kan vara en faktor som påverkar vilka konsekvenser som våldet får.

Diagram 9 forts. Ungdomarnas skattningar av hälsan den senaste månaden

5.9 Etnicitetens betydelse för våldsutsatthet:

Studien har visat att invandrarungdomarna och de svenska ungdomarna har skattat sin fysiska/psykiska hälsa den senaste månaden ganska lika. Det finns heller inga signifikanta skillnader för var man upplever sig trygg, varken hemma, i skolan eller på fritiden, generellt sett. Det är däremot vanligare i studien att ungdomarna med invandrarbakgrund har erfarenhet av att bli vittne till våld i hemmet. Almqvist och Janson (2004) skriver att det innebär en ökad risk att barn utvecklar emotionella störningar och beteendeproblem då de blir vittne till att deras mamma misshandlas. Det kan orsaka depressioner, dåliga skolprestationer och psykosomatiska besvär och att detta verkligen innebär en ökad risk i sig, oavsett om det finns andra riskfaktorer i familjen som t.ex. missbruk och psykisk sjukdom.

Tabell 2 Avser erfarenheter av att vara vittne till våld i hemmet utifrån etnisk bakgrund

	Har du blivit vittne till misshandel vid ett tillfälle	Har blivit vittne till misshandel vid ett flertal tillfällen	Har aldrig hört eller sett något våld i ditt hem	Total
Invandrar bakgrund	10,0 %	15,0 %	75,0 %	100,0 %
Svensk bakgrund	2,0 %	6,9 %	91,2 %	100,0 %

n=142 Chi2-test, p=0,025

I studien finns det en statistisk signifikant skillnad i om man blivit vittne till våld i hemmet beroende på den etniska bakgrunden. Bortfallet på denna fråga har varit högt, fem av ungdomarna med invandrarbakgrund och femton av ungdomarna med svensk bakgrund har inte svarat på frågan. Detta kan naturligtvis påverka statistiken. Om samtliga av dessa femton svenska ungdomar har blivit vittne till våld i hemmet skulle det inte finnas någon signifikant skillnad. Jag tror att det finns ett mörkertal här men jag kan ju inte uttala mig säkert om det. Men av dem som svarat i undersökningen så är det fler ungdomar med invandrarbakgrund

som blir vittne till våld hemma. Almqvist och Jansson (2004) beskriver tre epidemiologiska studier av fysiskt våld mot barn. I en enkät fick 20-åringar svara och den visade att 20 % av de ungdomar som var födda utomlands hade blivit vittnen till våld i hemmet. 8 % hade blivit det ofta och motsvarande siffra för svenskfödda ungdomar var 9 % resp. 2 %. Vid en jämförelse med min studie så kan man se att tendenserna är lika i de båda undersökningarna.

Fråga nr 21 i enkäten: *Har du undvikit att ta med kompisar hem pga. förälders missbruk och/eller psykiska sjukdom?* har besvarats av 153 personer och av dem uppgav 15,6 % av invandrarungdomarna att de hade undvikit att ta med sig kompisar hem på grund av detta. Av ungdomarna med svensk bakgrund hade 4,6 % svarat likadant. Den signifikanta skillnaden blev Chi2-test, $p=0,022$. Om det är både missbruk och psykisk sjukdom eller något av det kan man inte läsa ut i denna fråga och det hade varit intressant om jag hade skilt dem åt. Med frågan ville jag få veta om ungdomarnas livssituation påverkas genom att hemlighålla situationen hemma. Enligt Ekelund och Dahlöf (2005, s.155) är det betydligt vanligare att utsättas för våld och övergrepp i en familj där det förekommer missbruk och risken att avslöja familjsituationen gör att man låter bli att ta hem kompisar. I familjen pratar man heller inte om missbruket, varken sinsemellan eller med utomstående.

5.10 Hedersrelaterat våld:

Invandrarungdomar blir oftare vittne till hedersrelaterat våld än vad svenska ungdomar blir, enligt signifikanstestet är det en statistisk säkerställd skillnad Chi2-test, $p=0,036$. Det är inte många som blir vittne till det i undersökningen utan att själva vara utsatta. Det är 6,7 % av invandrarungdomarna som utsätts för hedersrelaterat våld och även syskon utsätts för det i samma utsträckning. Enligt Björktomta (2006) har Länsstyrelserna runt om i landet försökt kartlägga hur många som drabbas av hedersrelaterat våld. Det finns ca 1500-2000 fall som är kända av myndigheter och frivilligorganisationer. Länsstyrelserna menar att dessa siffror är en underskattning och att mörkertalet är stort. För många av dessa unga människor innebär det en direkt livsfara att söka hjälp.

Enligt de los Reyes (2004) har misshandel och hot förekommit en tid innan flickor som är utsatta för hedersrelaterat våld söker hjälp. Rädsla, ångest, smärta och koncentrationssvårigheter är inga ovanliga symptom hos dem. Att andra familjemedlemmar utsätts för våld är heller inte ovanligt. Föräldrarnas kontroll (ofta pappans) bottenar i en oro att flickan ska uppfattas som en "dålig flicka". Det blir en familjeangelägenhet att kontrollera flickans beteende, umgänge och anseende. Det kan finnas latent dödshot i en familj där det även finns kärlek och tillgivenhet. Denna känslomässiga dubbelhet försvårar möjligheterna att göra motstånd och ifrågasätta förövarens handlingar. Det som skiljer hedersrelaterat våld mot våld som begås av närstående är att det inte är ovanligt att det är flera personer som är delaktiga i misshandeln vid hedersrelaterat våld. Ofta ingår bröder och manliga släktingar, men det händer att även mammor och andra kvinnliga släktingar kan vara skyldiga till övergreppen. Majoriteten av dem som gjort sig skyldiga till misshandel av hedersskäl är inte nyanlända invandrare och utmärker sig inte vad gäller boende, utbildning eller arbetssituation. Björktomta (2005) skriver att hedersmord är en extrem form av hedersrelaterat våld och fokus på det gör att den vardagliga kontrollen och upprepade kränkningar inte uppmärksammas.

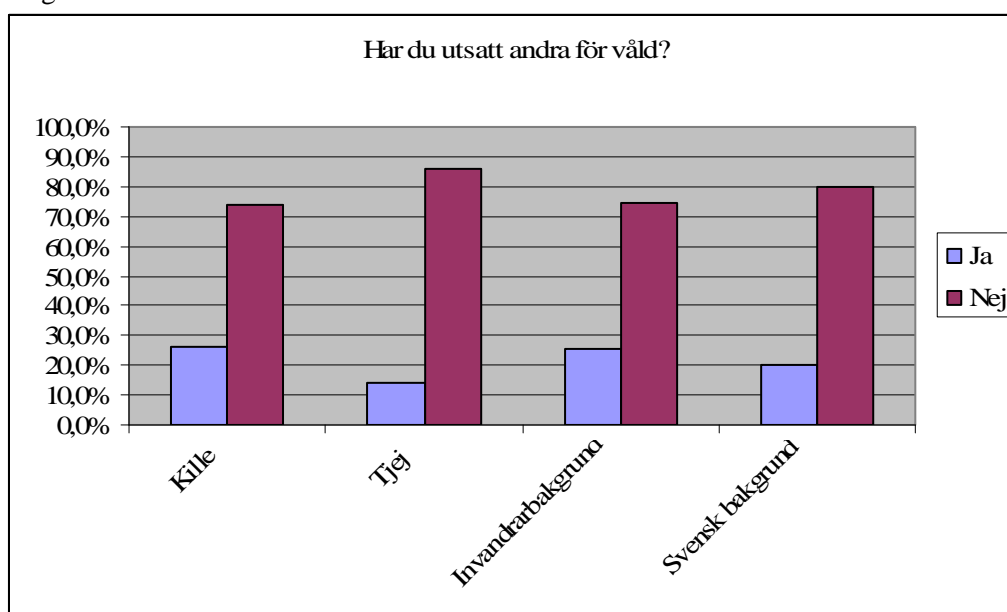
5.11 Att utsätta andra för våld:

Enligt Barnombudsmannen (BR2007:02) kan det finnas en koppling mellan att själv vara utsatt för brott och att utsätta andra, men inga direkta kopplingar kunde påvisas i den studien.

I intervjun med Torgny Sjögren på Stödcentrum för unga brottsoffer kommenterar han så här angående att våld föder våld:

Jaa, det var ju en av tankarna när man bestämde sej för att starta den här verksamheten. Att jobba med brottsoffer kan verkligen vara en brottsförebyggande verksamhet. Har jag blivit påpucklad så e de nog väldigt vanligt att jag har lust att puckla på tillbaka, den som har pucklat på mej. Men det e i alla fall vanligt att, det finns forskning på detta, att kan man komma in i den människans liv och greja med det här hur man mår och hämndtankarna så minskar man riskerna rätt rejält för att han eller hon går ut och liksom utkräver någon slags hämnd. Och det vet vi att den typen av hämnd den behöver ju inte rikta sej mot den som faktiskt var... utan det e bara blint va. Man har blivit kränkt, man e spänd, man e aggressiv man tittar sej om hela tiden och det kan räcka att det bara är någon som råkar titta på en så... Man e rädd va, så det finns brottsförebyggande element i den här verksamheten också.

Diagram 10 Könsskillnader/Etnicitetsskillnader i att använda våld

n=157

Denna fråga har bevarats utan att typen av våld eller anledningen till våldet har preciserats. Om våldet har utövats i självförsvar har alltså inte framgått av undersökningen. Studien påvisar ingen statistisk signifikant skillnad mellan killar och tjejer Chi2-test, $p=0,080$ inte heller har den påvisat någon signifikant skillnad mellan ungdomar som har invandrabakgrund och svensk bakgrund Chi2-test, $p=0,463$.

Några av ungdomarna har själva förtydligt varför de använt våld. Jag tror att det för dessa personer varit "en sista utväg" och att det strider mot deras egna värderingar att använda våld. Jag kan ana att det för en del av ungdomarna har inneburit en förändrad självbild, att de inte har tänkt att de skulle kunna använda våld mot någon och så har de gjort det ändå. Dessa ungdomar kan ha ett större behov av att förklara, både för mig och för sig själva kanske, att situationen krävde att de använde våld. Det är en form av skuld som dessa ungdomar verkar känna, till skillnad från några andra ungdomar som lever med mer våld omkring sig och som anser att det inte påverkar dem alls. Men jag kan inte säga något generellt om det här för ungdomarna i studien då jag bara kan utgå från några få ungdomar som har kommenterat just detta. Men jag tycker att det är intressant.

Under intervjun med Malin Andersson, Fältgruppen City svarade hon så här på frågan: *Har du någon uppfattning om hur många av dom ungdomar som ni träffar som har varit utsatta för våld och hur många som utsätter andra för våld också?*

Malin: *Ja dom flesta gör nog det.*

Inger: *Men ni för ingen statistik på det eller?*

Malin: *Nej, eftersom vi inte är tydligt, alltså jobba som fältare är att jobba med ett väldigt brett perspektiv på ungdomar. Vi är inte inriktade på droger, brott eller mot någonting egentligen.*

Inger: *Allt?*

Malin: *Ja vi ska jobba med allt när vi pratar med ungdomar. Vi för ingen statistik över om dom varit utsatta för brott eller begått brott men jag vet ju att jag har ungdomar som har varit uppe i rättegång för misshandel som själva har blivit misshandlade en gång. Dom är ganska många, dom lever ju i en värld där det är rätt mycket våld.*

Torgny Sjögren på Stödcentrum för unga brottsoffer svarade så här angående om det finns en normaliseringsprocess i att utsättas för våld:

Ja, det e ganska många ungdomar som, dom säger ju inte så, men dom pratar om hur de lever och hur de har det omkring sej som om att våld e nått slags vardagsfenomen. Att det finns runt omkring, det ingår. Man åker på en smäll då och då ungefär så och det e nog en anledning till att man inte polisanmäler för det e liksom, det e inte ett brott. "Jag fick en smäll" eller "Han eller hon fick en smäll". Det e tydligen så att i många kretsar, i många sammanhang i alla fall så ligger smockan ganska lös i luften på nått vis. Samtidigt som jag ändå e övertygad om... men det kanske är för att jag vet att... de flesta ungdomar och de flesta vuxna e schyssta personer som inte slåss och håller på. Men däremot så kan det vara så att i vissa sammanhang så triggas det igång stämningar och rädsla gör ju att det e lätt att bli spänd och orolig. Då kan det hända grejer som man normalt inte skulle göra. Och sen, det klart att alkohol och andra droger kan göra att man...

Inger: *Ungdomarna som kommer hit känner dom att "nu har jag blivit ett brottsoffer", finns det en stigmatisering liksom?*

Torgny: *Ja, det e en intressant fråga, jag tror att dom flesta tänker nog inte på det ordet.*

Inger: *Fast dom går hit till Stödcentrum för (skratt) unga brottsoffer.*

Torgny: *Ja, de e, vilket namn.*

Inger: *Men du upplever det inte så eller?*

Torgny: *Nej, jag tror inte att de flesta tänker så. En kille som var hitsläpad av sin mamma, han var arg på allt möjligt i och för sej, men han var väldigt tydlig "Jag e inte nått jävla offer". Vi har haft den diskussionen internt här flera gånger om vi verkligen ska heta så. För det finns ju det här "offer" men man kan se på det på olika sätt. Man kan också vända på det och säga om man blir behandlad som ett brottsoffer, alltså får någon typ av stöd och hjälp utifrån att man e ett brottsoffer så ger ju det en viss status och vissa rättigheter faktiskt. Man har rätt att komma hit. Sen behöver ju inte det betyda att "du e ju här i egenskap av att du är brottsoffer just nu och då kan vi hålla på här och prata om olika saker som kanske e viktigt för dej och så får vi se. Sen när den där historien på ett vis e över så det e ju inte lika jobbigt för dej längre, då e du inte längre ett brottsoffer. Då e det en liten kort period av ditt liv då du var ett brottsoffer. Jag tror att ungdomarna som personalen på Stödcentrum möter inte riskerar att känna sig stigmatiserade som "offer" efter att ha hört hur man förklarar innebörden av att vara "brottsoffer" där.*

5.12 Anmäls våldet?

I Barnombudsmannens rapport (BR2007:02) har ca 22 % av dem som svarat i den undersökningen anmält ett brott till polisen. Många av dem ansåg att återkopplingen om vad som hände i ärendet var alldeles för dålig. Det var svårt för dem vars åtal hade lagts ner att förstå varför det hade blivit så. Detta överensstämmer med det resultat som jag har fått fram i enkätundersökningen. 102 av ungdomarna har svarat på fråga nr 31 *Har du eller någon annan anmält det du utsatts för till socialtjänsten och/eller polisen?* och av dem har ca 20 % svarat att våldet har anmälts. Jag har inte ställt några följdfrågor om att vittna eller att vänta på rättegång osv. Det är däremot ganska många ungdomar som har skrivit själva att de upplevt rädsla inför att vittna eller att de varit rädda att möta dem de vittnat mot. Jag tror att det behövs mer stöd för ungdomar kring detta att göra anmälan och mer stöd till dem som vittnar både innan och efter en rättegång. Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) beskriver "det motsträviga offret" som en person som tar tillbaka polisanmälan och vittnesuppgifter osv. Jag anser att i fall där offret är "ett motsträvigt offer" krävs det att de professionella försöker förstå offrets unika situation. Vad är det som gör att den här tjejen/killen helt plötsligt inte vill vittna eller tar tillbaka sin anmälan? Jag tror att de flesta människor har en orsak till att de gör som de gör, att man behöver hitta den logiken för att förstå en människas handlande och ge det stöd som den personen behöver.

I intervjun med Even Magnusson, polissamordnare på Ung & Trygg, sa han att *dom alltid försöker ta ett samtal med unga som varit utsatta för brott. Det är viktigt att ungdomar får veta varför man inte lyckas komma vidare med utredningen för att skapa förtroende för polisen. Uniformsförakt och myndighetsförakt är vanligt men det är möjligt att förändra denna inställning och det är viktigt att polisen möter ungdomarna och har tid att snacka med dem och finnas för dem. Att känna att vi är för dem inte bara emot – vi mot dom är oerhört negativt*, säger Even. Vidare kommenterar han även anmälningsbenägenheten hos ungdomar som utsatts för brott så här: *Rädslan är stor, de som vet vem gärningsmannen är gör sällan anmälan, man kommer ju att träffa honom, man går i samma skola. De kommer att träffa på varandra på Avenyn. Många ungdomar bär på detta själva. De som inte får relevant hjälp de blir ofta gärningsmän. "Varför ska jag, det e ändå ingen som bryr sig". Anmälningarna ökar lite grann varje år men det finns säkert ett jättestort mörkertal*, säger Even.

Torgny Sjögren, Stödcentrum för unga brottsoffer svarade så här under intervjun om ungdomarna anmäler våldet.

Inger: *Hur många kommer som gör en anmälan efter att de har varit hos er och pratat och känner att, det här kanske jag ändå skulle anmäla?*

Torgny: *För det första är det ju förhållandevis få som kommer hit som inte har polisanmält och sen, ja vi tvingar ju ingen att polisanmäla. Vi tror inte ens att vi pressar någon till det omedvetet. Vi tar alltid upp det till diskussion. "Du har inte polisanmält?" "Nej"*

"Vad tänker du om det? Varför har du inte polisanmält?" Så har man en diskussion om det.

Inger: *Men tror du att en person kan må bra av att anmäla?*

Torgny: *Ja, jag tror att även det kan göra att det känns lite bättre, för att man har lämnat ifrån sig det på sätt och vis. Man har talat om för samhället att det är någon som har gjort nått mot mig och jag vet att det e fel. Blir det en polisutredning och om den leder till en utredning och den leder till en fällande dom då är det ju i allmänhet mycket bättre för den som anmält, än om man anmäler och så får man hem ett brev efter ett par veckor att förundersökningen är nerlagd i brist på bevis. Men jag tror att en anmälan i sig kan vara bra också.*

Malin Andersson, Fältgruppen City, kommenterar anmälningar av våld på detta sätt:

Man är lite rädd att gola på någon också, särskilt när det inte är anmält, det är mycket brott som inte anmäls överhuvudtaget.

5.13 Söker ungdomarna hjälp och i så fall hos vem?

Fråga nr 26: *Har du försökt prata med någon om det du varit med om/blivit vittne till hemma?* har visat på en signifikant skillnad mellan könen, Chi2-test, $p=0,008$. De tjejer som utsätts för våld/blir vittne till våld i hemmet pratar i större utsträckning med någon om det än vad killarna gör. Då denna fråga har ställts något annorlunda jämfört med de andra två i studien kan jag inte med säkerhet veta om detta påverkat svarsfrekvensen eller inte. Att ”söka hjälp” tror jag för de flesta tolkas som att man försökt kontakta yrkesverksam, vilket inte ”Har du försökt att prata med någon” behöver innebära.

Tabell 3 Könsskillnader i att söka hjälp. Svar till fråga nr: 11, 18, 26 och 31.

	Har du sökt hjälp för det du varit med om på fritiden?	Har du sökt hjälp för mobbning i skolan?	Har du försökt prata med någon om det du varit med om/blivit vittne till hemma?	Har det du varit med om anmälts till polis eller socialtjänsten?
Kille	5,5 %	-	10,1 %	17,4 %
Tjej	9,3 %	-	32,1 %	27,3 %
	n=134	n=55	n=97	n=102

Följdfrågan nr 27: *Vem, vilka har du berättat för?* har visat att i de fall där ungdomarna har pratat valde ca 72 % att anförtro sig till en vän, 9,5 % har pratat med en lärare och 9,5 % har pratat med polisen. Ca 14 % har pratat med psykolog och 14 % har pratat med skolkurator. Av dessa ungdomar är det flera som har haft kontakt med ett antal olika av de professionella kontakter som efterfrågades i enkäten, se bilaga 3. Det finns ingen signifikant skillnad beroende på kön vem man pratar med. Av killarna har ca 22 % pratat med antingen mamma och/eller pappa, av tjejerna är det ca 41 % som har pratat med sina mammor och ca 16 % som har pratat med sina pappor.

Barnombudsmannens rapport (BR2007:02) visar att 68 % av ungdomarna i gymnasieåldern skulle prata med en förälder om de utsattes för brott som hot, våld och mobbning. 35 % av dem uppgav att de skulle prata med polisen. Dessa siffror förvånar barnombudsmannen lite eftersom tonåringar förväntas att inte vilja prata med sina föräldrar. Barnombudsmannen konstaterar att föräldrarna även är viktiga för de äldre tonåringarna.

Den skillnad som finns mellan min och Barnombudsmannens rapport tror jag kan bero på att jag frågar *vem man har berättat för* medan Barnombudsmannen frågar *vem man skulle berätta för*. Jag menar att det kan finnas skillnad i att stå inför fullbordat faktum när våldet har inträffat. Först då vet man hur omgivningen reagerar på det som hänt och vem man vill anförtro sig åt.

Almqvist och Janson (2004) skriver att det är viktigt att inte utgå från att barn som varit med om skrämmande upplevelser och har smärtsamma erfarenheter blir automatiskt psykiskt traumatiserade. Det är skillnader mellan den yttre händelsen och den individuella reaktionen. Har man bra individuella resurser och stöd någonstans är det möjligt att klara av mycket svåra upplevelser utan att få bestående men. Däremot ökar riskerna ju mer omfattande utsattheten är. Att det finns andra trygga vuxna i omgivningen eller att ha en känsla av att det finns mening med tillvaron är sådana så kallade friskfaktorer som kan hjälpa ett barn att inte utveckla

psykiska problem osv. Jag tror att detta inte gäller bara för barn utan för alla som utsätts för våld, att stöd från vänner och vuxna kan betyda oerhört mycket för att kunna gå vidare i livet.

Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) skriver att det finns undersökningar som visar på att kvinnor påverkas mer av att utsättas för våld än vad män gör och att detta i sin tur påverkar vilka reaktionerna blir på brottet. Jag menar att om det finns könsskillnader i hur man reagerar så kanske det skulle förklara varför fler tjejer i undersökningen pratar om det i större utsträckning än vad killarna gör. Våldets konsekvenser blir större och tydligare vilket leder till ett ökat behov av att få prata med någon. Jag tror också att det fortfarande finns ett motstånd hos killar i tonåren att "söka hjälp", att det likställs med svaghet, rädsla osv. och att det är våra föreställningar om genus som spökar igen och påverkar killarnas möjligheter att välja att söka hjälp. Jag tror inte att det är helt ok för alla tjejer att prata med t.ex. skolkuratoren heller, man ska liksom klara sig själv och ett inrotat mönster från familjen gör man sig inte av med i första taget. Att inte känna tillit tror jag också påverkar att man inte söker hjälp. De ungdomar som ofta blivit svikna har nog svårt att våga prata med någon professionell. Det blir nog lätt problem med auktoriteter och att då söka hjälp hos socialtjänsten som har makt att utöva myndighetsutövning osv. tror jag känns ganska avlägset. Ett sätt att ha kontroll i livet kan vara att ha kontroll på vem som vet vad om ens liv och att hålla den listan väldigt kort...

Vid intervjun med Torgny Sjögren på Stödcentrum för unga brottsoffer kommenterar han så här angående krisbearbetning:

Det kan ta jätte många gånger innan man börjar prata om våldtäkten, innan man faktiskt börjar prata om vad som faktiskt hände. När det handlar om krisbearbetning så handlar det ju mycket om ett klassiskt sätt att jobba på. Att den personen får beskriva ingående vad som hände som en del i det och det går inte att göra om man inte kan prata om själva våldtäkten. Men jag tror att det är olika för varje individ. Jag tror att det man kan säga generellt är att om man nu har råkat ut för någonting och hamnat i någon typ av chocktillstånd... gamla klassiska sätten att se på en kris, först chock, sen är det...

Inger: *Ja de olika faserna.*

Torgny: *Ja just det, det är inte så självklart att det alltid e så. Man kan ledas fel om man utgår från det. Skit i de utan känn efter istället, hur det e och fråga. Men e man i någon slags chocktillstånd och finns det fortfarande hot mot en till exempel, då e de ingen idé och hålla på å krisbearbeta för det ger liksom inte... Det måste kyla ner sig lite. Så de e ju en fråga om timing och det vet ju inte vi när någon ringer. Det får man se när någon kommer hit första gången.*

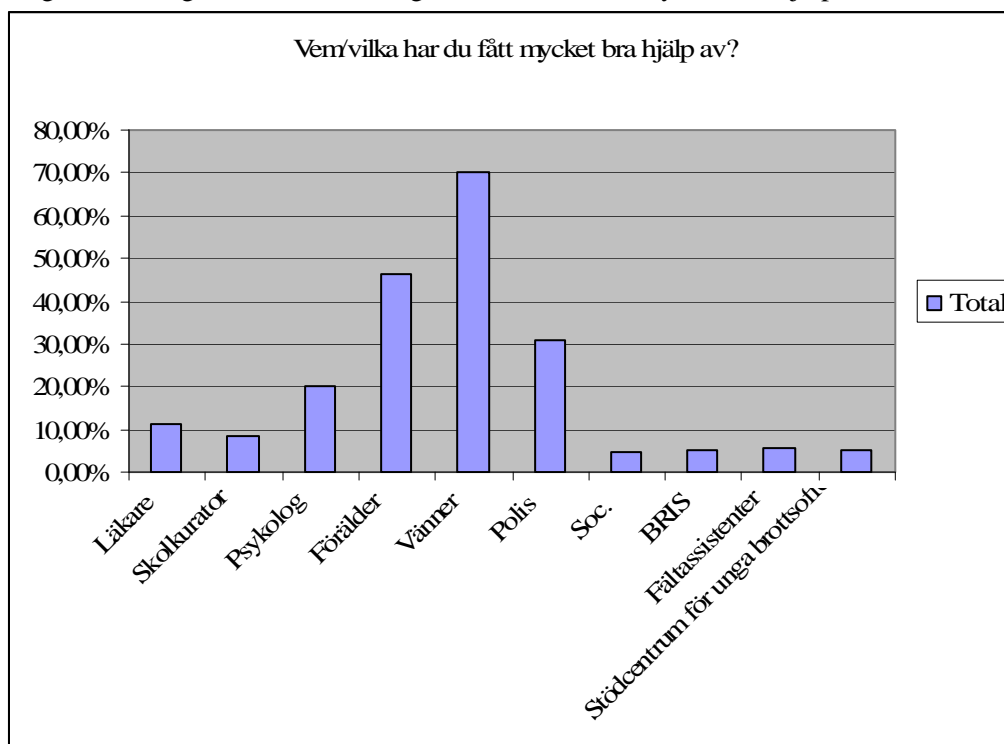
5.14 Har de fått hjälp?

Barnombudsmannens rapport (BR2007:02) visar att unga som drabbas av brott är särskilt utsatta, de kan ha svårt att skydda sig från brottsliga handlingar och de kan ha svårt att få stöd från omgivningen. Därför är det extra viktigt att unga brottsoffer får hjälp att bearbeta det som hänt.

70 % av de 30 ungdomar som har sökt hjälp anser att deras vänner har varit till mycket bra hjälp. 83 % av killarna ansåg att de hade fått mycket bra hjälp av sina vänner och 50 % av tjejerna uppgav samma sak. Det kan ju låta bra om det inte vore för att flera av killarna uppger att den hjälp de fått har bestått i att deras vänner hjälper dem att slåss. Ungdomarna har även uppgett om de har fått hjälp av professionella och de har fått skatta den hjälpen. Sämst område av alla har socialtjänsten fått, endast 4,5 % av ungdomarna hade fått mycket bra hjälp av socialtjänsten. Detta är oroväckande med tanke på att det är socialtjänsten som har det yt-

tersta ansvaret i kommunerna för att brottsoffer får den hjälp och det stöd de behöver, oavsett vilket brott som personen drabbats av.

Diagram 11 Ungdomarnas skattning av var de har fått mycket bra hjälp

Detta diagram visar hur många procent av ungdomarna som har svarat att de fått *Mycket bra hjälp* från respektive verksamhet och antalet personer som har svarat på frågorna har varierat mellan 18-30. Att det är så få som har svarat påverkar naturligtvis att jag inte kan generalisera detta svar men det kan ändå ge en liten bild av hur ungdomarna som deltagit har skattat den hjälp de fått. Ett flertal av dem som angett att de fått hjälp av sina vänner har på fråga 33 *Vad har du fått för slags hjälp? (skriv själv)* svarat att de fått hjälp av vänner att slåss. En del har angett att de fått hjälp att göra polisanmälan eller att de har fått hjälp genom att prata med någon. Ett antal personer har uppgett att de inte söker hjälp. Dessa killar/tjejer har ändå varit med och skattat att de inte har fått någon hjälp. Då detta kan leda till mätfel har jag valt att redovisa de som skattat att de fått mycket bra hjälp. Man kan tydligt se att polisen kommer på tredje plats. Med tanke på att de dagligen träffar brottsoffer så kunde man ju önska att de hade fått högre "poäng". Det är också tydligt att föräldrastödet inte är så stort, det kan ju dels bero på att föräldrarna i många fall är de som utsätter ungdomarna för våld men även att det är tonåringar som bryter sig loss och att vännerna har blivit viktigare i ungdomarnas liv.

Mina två hypoteser i uppsatsen var:

- *Killar söker mindre hjälp av professionella än vad tjejer gör, oavsett vilket våld de drabbas av*
- *Ungdomarna anser att professionella har för lite kunskap om vad som händer med en person som utsätts för våld*

På fråga 29: *Anser du att de som arbetar med ungdomar har bra kunskaper om vad som händer med en person som utsätts för våld?* har ca 23 % av ungdomarna uppgett *Ja, det tycker jag*. Ca 22 % svarade *Nej, de borde veta mer* och resten, 55 % svarade, *Vet ej*. (n=157)

Det är intressant att mina två hypoteser inte går att bekräfta, det finns nämligen inga märkbara skillnader mellan killar och tjejer vad det gäller att ta kontakt med professionella i denna undersökning. I intervjuerna jag har gjort med Malin Andersson på Fältgruppen framkom att de på grund av sitt genustänkande träffar något fler tjejer än killar i dagsläget och Torgny Sjögren på Stödcentrum för unga brottsoffer uppgav att de träffar lika många tjejer som killar, men att det borde vara fler killar. Min andra hypotes går inte heller att bekräfta, det är ungefär lika många ungdomar som uppger att professionella har bra kunskap som de som anser att de borde veta mer och andelen som inte kan svara på frågan är ganska hög. Det verkar ändå som att fler ungdomar har en åsikt om professionellas kunskap, fler än de som söker hjälp. Detta gäller speciellt för ungdomarna med invandrarbakgrund. En av dem som svarade på enkäten hade i alla fall en tilltro till att få hjälp: *Hade säkert fått hjälp om jag bett om det.*

Fråga 28 *Anser du att du har fått hjälp?* besvarades av 22 ungdomar, det blev 50/50 som ansåg att de hade fått hjälp/inte fått hjälp och det fanns heller ingen signifikant skillnad på grund av etnicitet eller kön. Chi2-test, $p=0,201$ resp. Chi2-test, $p=0,193$.

I intervjun med Malin Andersson på Fältgruppen City beskrev hon hur stödet till ungdomarna de möter kan se ut.

Malin: *Vi e den första kontakten som kan hjälpa och reda lite i deras liv till en början. De kan få hjälp att strukturera upp det och få hjälp med olika saker och vi kan slussa dom vidare till annat. Till exempel nu hade vi en tjej som faktiskt inte var aktuell på socialtjänsten och hon var 18 år fyllda. Så jag slussade henne vidare till vuxenpsykiatri och Stödcentrum för unga brottsoffer. Men henne kommer vi ha några samtal med, men sen kommer inte vi att behövas, för det är inte meningen att man ska gå och skvätta överallt utan det är bättre att någon har hand om...*

Inger: *Ni liksom inleder och skickar dom dit de ska om man säger?*

Malin: *Jaa, och så hjälper vi mycket för stunden. Det är mycket det här med att vi har hög tillgänglighet eftersom alla mottagningar är ju stängda på kvällarna. Men vi jobbar ju så då kan man ju ringa om det e någonting, om man känner att man mår dåligt eller om man känner att det skulle vara nått så...*

Inger: *Ni fungerar alltså som en stödjours...*

Malin: *Jaa, lite, för vissa ungdomar gör vi ju det. Inte för alla givetvis men för några stycken gör man ju det. De vet att man alltid finns här.*

Inger: *Vad har ni för betydelse för dom ni möter?*

Malin: *Jag tror att vi betyder rätt mycket för en del och ingenting för rätt många. För en del är man bara en person som man bara glider förbi. Själva sättet att jobba uppsökande innebär att man träffar ungdomar på ett väldigt informellt sätt. Vi är ju tjänstemän men vi befinner oss på deras arena och måste därför anpassa oss till den arenan. Alltså man är inte så tydlig, man är ingen auktoritet på det sättet, som en lärare är, utan man blir... Fast de vet att man jobbar på socialtjänsten och kan göra anmälan och så, för det försöker vi informera om så fort som möjligt för att de inte ska tro att man är någon kompis på stan, för det är man ju inte. Så jag tror att det är ganska lätt för en fältare att bli ganska betydelsefull för en ungdom.*

I intervjun med Torgny Sjögren på Stödcentrum för unga brottsoffer fick han frågan om det märks någon skillnad på dem som inte söker hjälp direkt och de ungdomar som söker hjälp snabbt.

Dom som kommer hit efter väldigt lång tid, eller efter lång tid, nu tänker jag efter (suck) mer än ett halvår efter att det som har hänt har hänt. Jag tror att det är så att väldigt många av dom e tjejer som har varit utsatta för våldtäkter och där det finns en hel jättestor problematik kring det här med polisanmälan. Alltifrån att man har någon bild av egen skuld på nått vis, det gäller inte bara våldtagna, det gäller i stort sett alla som vi möter. Att man har bilden av

att på nått vis är det jag som orsakade detta eller "Jag får skylla mej själv. Jag kommer inte att bli trodd, det finns inga vittnen... jag orkar inte utsätta mej för ingående frågor". En väldig massa såna grejer och sen till slut så kommer det i kapp en och då tar man ett steg. Vilket inte behöver betyda att man börjar prata om våldtäkten.

Vid intervju med Malin Andersson, Fältgruppen City frågade jag om de märkt några könsskillnader vad det gäller att prata om våld.

Inger: *Men märker ni någon skillnad att tjejer pratar lättare om det eller att killar pratar lättare om våld, eller är det ingen skillnad eller?*

Malin: *Tjejer pratar lättare om våld, killar ska vara så här:*

"Nämen jag har gått vidare, det e lugn. Jag skiter i det å så där, det va bara en smäll..."

Så försöker man ta det på allvar och säger

"Men du kanske blev rädd efteråt å så där..."

Nej men det tycker jag, att de banaliserar det mycket mer, fast det inte är banalt för dom. För dom känner sig ofta hotade efteråt. Nej så jag tycker att tjejer har väl lättare att prata om det, i den mån dom gör det, också. Jag tycker också att dom är lite hemlighetsfulla vad det gäller det där.

5.15 Bemötande av brottsoffer:

Fråga 34 i enkäten löd: *Hur har du blivit bemött av dem som vet om vad du varit med om? I denna fråga har ungdomarna fått skatta det bemötande de fått från vänner, föräldrar och olika professionella. Det finns en viss reservation i denna redovisning och det är att en del av ungdomarna har svarat *Inte alls bra* på samtliga 12 alternativ. Det kan vara möjligt att dessa ungdomar har missuppfattat frågan och att även de som inte har varit i kontakt med alla dessa har svarat på frågan. De tre första kolumnerna i frågan anser jag ändå är tillförlitliga varför jag har valt att redovisa de intressantaste resultaten som diagram i bilaga 8.*

Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) beskriver att det ofta förekommer att omgivningen lägger skulden på den som utsatts för t.ex. en våldtäkt mer än på gärningsmannen. Offret anklagas för att ha varit för utmanande klädd, eller för att han/hon varit på fel plats vid fel tidpunkt. I andra fall så anklagas offret för att ha varit "ett passiv offer" och att detta, som är en ren överlevnadsstrategi innebär att omgivningen och professionella kan bemöta den som utsatts på ett kränkande sätt genom att ifrågasätta personens motstånd. I undersökningen har jag inte ställt några frågor om hur ungdomarna upplevt att omgivningen reagerat efter att de utsatts för våld. Men de har ju svarat på frågor om bemötande och kanske kan det dölja sig några bemötanden som inte har varit så lyckade med tanke på detta men det kan jag alltså inte säga med säkerhet.

Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) skriver att inom viktimologi har bemötande av brottsoffer en central plats. Att utsättas för brott innebär att tilliten till omgivningen går förlo-rad och kontrollen över livet försvinner. Det är viktigt att de som utsätts för våld får veta varför de reagerar som de gör och att det är normalt att reagera så i en krissituation. Att dessa reaktioner så småningom kommer att avta men att det kan ta tid. Den psykologiska stressen minskar då en person får information om vad som händer i kroppen och psyket efter en våldssituation. Det är viktigt att den som utsatts för våld får information om vad som händer vid en polisutredning och att det finns brottsofferjourer dit vem som helst kan vända sig med sina frågor, även anhöriga. Om den som lyssnar på brottsoffret behandlar honom/henne med respekt kommer den som drabbats att känna att han/hon har ett värde som människa och att offret accepteras som han/hon är. Det är mycket viktigt att inte ifrågasätta offrets beteende eller

agerande under själva brottet eller att ifrågasätta de uppgifter som offret har bara för att han/hon inte har några synliga fysiska skador eller har dröjt med att anmäla brottet (eller har låtit bli att anmäla). Genom att inte bagatellisera det som hänt visar man att brottsoffret tas på allvar. Uttalanden som ”försök att inte tänka på det” eller ”det finns dom som har varit med om värre” skadar mer än de gör nytta och kan försena eller i värsta fall förhindra återhämtningen.

Enligt Riksförbundet stödföreningen mot incest (www.rsci.nu) är det viktigt att den som blivit utsatt för sexuella övergrepp inser att det inte var hans eller hennes fel. Förövaren/förövarna bär alltid hela ansvaret för vad som skett. Att identifiera och definiera det som hänt som sexuella övergrepp och en allvarlig kriminell handling kan kännas långt ifrån självklart, men sexuella övergrepp är alltid ett brott. Jag menar att i kontakt med ungdomar som utsatts för sexuella övergrepp är bemötandet oerhört viktigt så att det inte sker ytterligare kränkningar. Att man inte utgår från bilden av ett ”idealoffer” då man lyssnar på någon som varit utsatt för övergrepp och förringar eller lägger skuld på honom/henne.

Enligt Socialstyrelsen (www.socialstyrelsen.se) har *bemötandet hos myndigheter och den hjälp som brottsoffret får stor betydelse för återhämtningen. För många räcker den hjälp personer i omgivningen kan ge, men ofta behövs även andra stöd- och hjälpinsatser för att den som utsatts för brott ska kunna återgå till en fungerande vardag. Polisen ska ge stöd i samband med polisanmälan och utredning. De som behöver ytterligare stöd blir ofta hänvisade till t.ex. skolkuratorer, ungdomsmottagningar och barn- och ungdomspsykiatri. Ingen av dessa verksamheter har speciell kunskap om brottsofferproblematik eller om polisutredningar, rättegång, skadestånd, brottsskadeersättning och andra frågor som är i fokus för den som blivit utsatt för brott. De ideella brottsofferjourerna arbetar främst med vuxna och är därför inte vana att möta och stödja ungdomar.*

Under Intervjun med Torgny Sjögren, Stödcentrum för unga brottsoffer tycker jag att hans svar avspeglade ett ärligt bemötande.

Inger: *Men märks det någon skillnad på den som har kommit via polisen och det är en anmälan som ligger bakom, att man egentligen inte vill ha den här kontakten, att det finns ett motstånd eller så?*

Torgny: *Nja det märker väl inte vi så mycket, jo vi kanske märker motstånd. Det finns ju en, lite generaliserat nu, så finns det en liten grupp killar som kommer hit. Jag satt med en kille igår här på femton år och hans mamma. Det var mamman som ringde och bokade en tid och han var inte så där hm, om han hade haft en keps så... (Torgny gestikulerar mot hakan).*

Inger: *Så hade den varit vid näsan? (skratt)*

Torgny: (Skratt) *Ja just det men han hade långt hår istället... Ja då märker vi att en hel del av dom här killarna som kommer det e inte dom som vill va utan via anmälan, utan det är mamma ibland pappor också men det är företrädesvis mammor. Och man märker ju det för det mesta, jag brukar alltid fråga.*

”Det var inte du som ville hit va?”

”Näe” (skratt)

”Okej, du är inte den förste, men nu är du här och vi kan väl tjöta lite?”

”Ja, ja, ja” och för det mesta så blir det ganska bra, det kanske inte blir nått mer sen men då vet dom att vi finns och ibland så kommer det senare, alltså dom hör av sig längre fram va.

”Jag vet inte om du kommer ihåg men det var si och så och.”

”Ja, ja jovisst, du är välkommen tillbaka igen!”

I intervjun med Even Magnusson på Ung & Trygg sa han att de erbjuder stödåtgärder, samtal i familjen, program för empatistörningar och man jobbar aktivt med familjen. Hela familjen behöver stöd vid kris, skilsmässa eller då något annat har hänt. Socialtjänsten har huvudansvaret och varje ungdom har en socialsekreterare i ungdomsgruppen. De jobbar med förhållningssätt, hur man kan möta ungdomarna och processen i deras liv. Vid förhör handlar det om att ge dem så mycket tid att ungdomarna kan erkänna utan att tappa hakan.

I intervjun med Torgny Sjögren, Stödcentrum för unga brottsoffer frågade jag vad Torgny anser om våldets normaliseringsprocess. Med detta avsåg jag det som Lundgren i Holmberg och Enander (2004, s.17) beskriver som *den process i vilken våld blir ett normalt drag i vardagen och som leder till att våldet accepteras och försvaras*. Då jag ställde frågan började Torgny prata om att normalisera reaktioner som brottsoffer ofta har, detta svar visade sig vara mer intressant och sa mer om arbetet med unga brottsoffer än svaret på min "riktiga" fråga.

Torgny: *Jo det e en sån grej som vi ofta pratar om och det e så viktigt. Man mår dåligt på olika sätt, och uttrycker detta, sover dåligt, man e rädd, man e arg och en del tänker "jag tror jag håller på att bli tokig."* Väldigt mycket av det som vi säger går ut på att just normalisera. *Det handlar ganska mycket om en slags pedagogisk insats. Människor funkar så här om man blir attackerad så går det igång ett system som biologiskt, allt det där, vi fungerar så, jag fungerar så, du fungerar så, att normalisera."* Så som du har det nu, *det e fullständiga normala reaktioner på en onormal situation som du har vart utsatt för". Det säger vi också till föräldrarna som ofta också undrar.*

"Jag vet inte hur han..."

"Lugn o fin, det kommer att bli bättre. För det kan jag säga det kommer att bli bättre". Det kan jag säga för att vi har mött en massa ungdomar här. Och det här med å vara rädd, det vill man ju inte vara. "Det e skitjobbigt att vara rädd. Det e fruktansvärt, man vill inte gå ut kanske, man begränsar när man rör sej och var man rör sej. Kanske ser man till att man aldrig e ensam å allt det där och det e jättejobbigt. Men samtidigt e det ju smart av dej att va rädd! Om du hade sagt så efter att detta har hänt att "Jag e inte rädd" då hade jag tänkt att, den killen e inte smart. För man e smart om man e rädd när man har råkat ut för någonting som kanske varit livshotande. Sen ska du ju inte vara det hela livet, utan du kommer å vara det ett tag. Det ska vara så vi e liksom mer alerta när det har hänt och sen går dom här systemen ner och så händer det andra saker i ditt liv som är mycket roligare eller bra och då lägger det sej också som en kudde där."

5.17 Har våldet ökat?

Torgny Sjögren, Stödcentrum kommenterar:

Nej, inte om man ska utgå från vad vi ser här. Det är inte fler idag än när vi började och det kanske e för kort tid för att säga nått om det men däremot så läser vi tidningar också och det e ju så enligt polisens statistik på antalet anmälda våldsbrott så...

Inger: *Så har det ju ökat. Eller tror du att folk anmäler mer?*

Torgny: *Nej, jag tror snarare att folk anmäler mindre!*

Inger: *Det tror du?*

Torgny: *Ja.*

Inger: *Varför tror du det? Att det har blivit mer hot, mycket hot?*

Torgny: *Njaa, dels hoten men dels en allmän misstro mot polisen.*

Inger: *Man tror inte längre på rättssamhället?*

Torgny: *Nej, det e lite grann så och på så vis e det ju väldigt allvarligt och man startar såna "Våga vittna" projekt och det e ju ett tecken på det och det e ju skrämmande. För det blir ju liksom djungelns lag, det e ju maffia metoder, det e jättesvårt att säga vad som e vad.*

Intervju med Malin Andersson, Fältgruppen City, som kommenterar angående om hon anser att det har blivit mer våldsamt i Göteborg.

Malin: *Jag upplever det som mindre våldsamt nu än för några år sen.*

Inger: *Det offentliga våldet?*

Malin: *Jag tror inte våldet i sig har minskat men jag tror att det kanske har bytt plats, jag tror inte att man går in i city för att slåss utan mycket kan ske ute i förorterna, eller så. Jag tror väldigt mycket sker där, kan jag säga men...*

Inger: *Och det tror du för att ungdomarna har sagt det eller?*

Malin: *Det är mer och mer sällan jag går in i bråk, eller ser bråk och så främst när jag jobbar helg. Det är väldigt sällan det blir slagsmål en vanlig fredagskväll. Det var skillnad för några år sedan, det såg lite annorlunda ut då, Nordstan var det ställe som vi la ner mest tid på då och det var ganska mycket personrån där då och det blev en mer våldsam stämning där då med ganska många ungdomar.*

Under intervjun med Even Magnusson på Ung & Trygg uppger han att våldsbrotten ökar sedan 1982 lite grann varje år och det tror han beror på många saker, bland annat används det mycket mer droger och alkohol. Hela samhällstrenden är mer våld, TV, video, olika dataspel. Det är färre ungdomar som gör våldsbrott men de som gör det gör fler brott. Användandet av alkohol/droger visar samma sak, färre men värre.

5.18 Vad krävs för att våldet ska upphöra?

Malin Andersson, Fältgruppen City kommenterar:

Inger: *Hur ska våldet upphöra, vad tror du skulle behövas för att det skulle bli mindre våld?*

Malin: *Jag tror på att man i låga åldrar i skolan, eller ännu tidigare på dagis, jobbar mycket mer med det, med kroppskontakt. Våld är nått slags avstånd till andra människor. Det är därför man slår andra människor för man upplever att man har ingen kontakt, om det inte är någon konflikt. Men de som är ute och slåss så där, det e som att dom har ett avstånd till andra människor och ett förakt och det kan man liksom inte... det måste man börja med tidigt för att man inte ska få det.*

Even Magnusson på Ung & Trygg säger under intervjun att våldsbrott förekommer överallt. Där utanförskapet är som störts där är det värst med segregation, med utanförskap och med fattigdom. Det är enligt Even viktigt att nå ungdomarna tidigare och ge hjälp till både individer och familjer. Det är också viktigt att det finns alternativ till att dra omkring och det finns få alternativ för dem som inte är intresserade av idrott. På fredagskvällarna är det ofta match och på lördag förmiddag är det ofta träning och det är ett medvetet upplägg som fungerar jättebra för ungdomarna. De blir sedda av sina tränare, det finns struktur, tider som ska passas och ungdomarna känner sig behövda. För de som inte har idrotten finns det inte så mycket. De är en kommersiellt svag grupp och då blir de inte intressanta, menar Even. Det blir att ungdomarna drar omkring och det blir lätt att det blir skadegörelse, det blir lite klotter, det kan bli vad som helst. Enligt Even kan allting bli bättre, processen går sakta framåt så man kan bli otålig men det har med lagstiftning att göra och är en trög historia, det tar ca 3 år, men det kan vara bra att det tar lite tid också. Påtryckning och debatt för att försöka skapa opinion är viktigt enligt Even och han träffar ofta departementsfolk, t.ex. Beatrice Ask. Ett lyckat exempel är förändringen av straffskalan för skadegörelse, den har blivit 1 år istället för tidigare ½ år. Den tidigare straffskalan gjorde att man inte fick göra husrannsakan hos en person som åkt fast för klotter. Det var därmed mycket svårare att bevisa än om man kunde gå hem till personen och se sprejburkar osv. Even säger att de kan göra påtryckningar genom att påvisa det som inte fungerar.

Avslutningsvis i intervjun med Torgny Sjögren, Stödcentrum för unga brottsoffer får han också frågan hur man ska göra för att våldet ska upphöra.

Torgny: Nej, men det e ju en jättefråga. Det finns väldigt många idag som har ganska höga krav på någon slags materiell standard och det är ju lite svårt att hålla en hög materiell standard på alla sätt va. Det gäller ju på alla sätt både på hur det ser ut hemma, om man har bil eller inte och i så fall vad man har för bil och hur många bilar man har...

Det e en ganska vanligt att det e en ganska hög nivå på hur man vill att det ska vara, vad man strävar efter. Då måste man ju jobba ganska mycket och hur blir det sen och så e det också när det gäller unga människor. Barn, det ska vara en massa aktiviteter och det e väl inget fel på det men det blir mycket att man ska göra ett schema för allting. ”Ska du köra och så ska jag hämta där och ja förresten jag måste på möte ikväll” och så håller man på och pusslar. Och om man växer upp i det så föreställer jag mej att upplevelsen lätt blir att jag inte e viktig för att jag e jag, utan jag e viktig för att jag e en del av inredningen nästan. En variant på att inte bli sedd fast man blir jättemycket sedd, fast inte värderad bara för att jag e jag. Det e svårt att tillbringa mycket tid med sina barn om man gör mycket annat.

5.19 Sammanfattning av resultatredovisning

Resultatet i undersökningen har visat att 85 % av ungdomarna har erfarenhet av våld, antingen som vittne, brottsoffer eller som förövare, eller en kombination av dem. Hela 49 % av ungdomarna har egna erfarenheter av att vara offer och jag tror att det finns ett mörkertal i denna undersökning, att den faktiska siffran tyvärr är högre.

Tjejernas situation är inte bra, de är utsatta både för fysiskt och psykiskt våld och deras totala situation blir inte bättre av att de känner sig mer otrygga både i skolan och på fritiden än vad killarna gör. Utsattheten och rädslan för våld inskränker deras liv, var 7:e tjej i undersökningen har förändrat sina fritidsvanor på grund av detta.

Jag anser att det är alarmerande att var 6:e tjej i undersökningen blir misshandlad fysiskt hemma och att var 5:e utsätts för psykisk misshandel hemma. Tjejerna blir också oftare vittne till våld i det egna hemmet. I analysmaterialet framkom tydligt att de tjejer som utsatts för våldtäkt/våldtäktsförsök också hade skattat sin egen fysiska/psykiska hälsa sämst av alla. De är i akut kris och behöver professionell hjälp, nu.

Killarna utsätts också för våld. Studien visar att det våld som drabbar dem sker mestadels på fritiden och det utgörs av mobbning, personrån och misshandel som utförs av okänd gärningsman. De har inte blivit mobbade i samma utsträckning som tjejerna i skolan men däremot har fler av dem svarat att de har mobbat andra. Hela 65 % av dem har sett andra elever utsättas för mobbning. Det kan naturligtvis vara så att några av dem har sett samma personer bli mobbade. Men undersökningen har gjorts i sex olika klasser och även den som genomfördes under håltimmarna på en skola innebar att elever från olika klasser deltog så det måste finnas ett antal elever som blir mobbade inför andra elever. Jag tror mobbningen är ganska utbredd men det finns ett antal elever som inte har sett någon mobbning under det senaste året och förhoppningsvis finns det skolor som infört nolltolerans mot trakasserier och mobbning och inte bara på papper.

Det finns inga signifikanta skillnader mellan invandrarungdomar och svenska ungdomar vad det gäller att utsätta andra för våld, att själv bli utsatt för våld eller på vilket sätt man blir bemött om man söker hjälp. De skillnader som finns är det som sker i hemmet. Invandrarungdomar har oftare blivit vittne till våld i hemmet både en enda gång men framförallt är det fler invandrarungdomar som uppger att de har blivit vittne till misshandel vid ett flertal tillfällen

hemma. Det är också fler ungdomar med invandrarbakgrund som har svarat att de har undvikit att ta med sig vänner hem för att de har en förälder med missbruksproblem och/eller psykisk sjukdom. Några är också utsatta för hedersrelaterat våld och de skulle också behöva stöd och hjälp. Hur hotbilden ser ut för dem är ju omöjligt att säga i en enkät där jag inte har ställt följdfrågor men att det våldet får allvarliga konsekvenser i vardagslivet för den som utsätts är det ingen tvekan om.

Ca 20 % av ungdomarna har uppgett att det som de utsatts för har anmälts till polisen och/eller till socialtjänsten. Flertalet av ungdomarna som har varit med om och/eller blivit vittne till våld har inte sökt hjälp, endast 30 ungdomar har angett att de har sökt hjälp, av dem har 70 % fått mycket bra hjälp av vänner. Ett antal av killarna har uppgett att de har fått hjälp av sina kompisar att slåss tillbaka och detta måste man naturligtvis se allvarligt på i och med att de har börjat ta lagen i egna händer. Det är en hel del killar som har angett att de har börjat använda våld för att andra har slagit dem. Något som även de professionella anser är ganska vanligt och att det därför är brottsförebyggande att arbeta med brottsoffer.

I intervjuerna med de professionella kan jag se att det finns en ganska samstämmig uppfattning mellan dem om hur ungdomars våldserfarenheter ser ut i Göteborgsområdet och att deras uppfattning stämmer överens med ungdomarnas egna upplevelser. En intressant sak är att se på vilka ungdomar de möter på de olika arbetsplatserna. Fältassistenterna når till 99 % ungdomar som redan har en insats hos socialtjänsten. Stödcentrum för unga brottsoffer når mestadels ungdomar genom att våldsbrottet har anmälts till polisen och Ung & Trygg möter förstagångsförbrytare av småbrott som snatterier och de arbetar med ökad samverkan mellan socialtjänsten och skolan för ungdomar som upplevs vara i riskzonen för kriminalitet och missbruk. Inga av dessa verksamheter har någon större kontakt med det så kallade mörkertalet. Ungdomar som inte anmäler de brott de utsatts för, som inte blivit anmälda eller som inte är aktuella inom socialtjänsten synliggörs inte direkt. Stödcentrum för unga brottsoffer får tag på en liten del av dem, men det är en förhållandevis liten del av alla ungdomar de träffar.

6. Slutdiskussion

De som träffar ungdomar med våldserfarenheter nästan dagligen är lärare men deras huvuduppgift är att vara pedagoger och det hänger mycket på varje enskild lärare om ungdomarna får förtroende för dem eller inte och om deras kontakt innebär någon hjälp. Jag tror att en uppmärksam lärare som vågar fråga hur det är (då inga andra elever är närvarande naturligtvis) kan betyda mycket. Det behöver inte vara så märkvärdigt bara tala om att man sett en förändring (eller vad det nu är) och att det är ok för eleven att komma och snacka om han/hon vill det. Detta engagemang går naturligtvis inte att tvinga på en hel lärarkår men jag tror att en del lärare känner lite vanmakt i allt elände som de möter hos ungdomar på många sätt och att de skulle behöva lite mer stöd från skolledningen och ett utökat samarbete med skolkuratorerna till exempel.

I intervjuerna med de professionella har jag frågat om vad man kan göra för att minska våldet och här är några av de kommentarer som de gav angående detta.

Even Magnusson på Ung & Trygg anser att:

- Samarbete mellan olika professioner är viktigt. Att vi inte jobbar var och en på sitt håll utan tar tag i den oro man känner för ca tio unga i stadsdelen och sedan tittar på vad vi som professionella kan göra kring dem, med dem och deras familjer. Det är mycket angeläget att få med föräldrarna i arbetet.
- Mer fritidsaktiviteter för unga som inte gillar sport.
- Familjer i kris ska få stöd.

Malin Andersson på Fältgruppen City anser att:

- Redan i förskolan måste man inbjuda barn till att ha mer kroppskontakt med varandra genom massage för att skapa närhet till andra människor.

Torgny Sjögren på Stödcentrum för unga brottsoffer anser att:

- Om vi är mindre materialistiska behöver vi inte jobba så mycket och får mer tid åt barnen.
- Låt barnen förstå att de är viktiga, se dem. Det är ett bra sätt att förebygga våld.

Jag anser att det är viktigt att inse att våldsutsatta ungdomar ofta inte får någon hjälp alls men ändå förväntas klara av att prestera i skolan. Det är inte alls konstigt om det strular till sig för dem, de är i kris och hade det varit vuxna som t.ex. utsatts för rånförsök på jobbet på banken hade de blivit sjukskrivna och fått hjälp av arbetsgivaren med krisbearbetning. En del av ungdomarna i undersökningen lever i och befinner sig i våldsamma miljöer varje dag, de kanske inte utsätts för våld varje dag men oron finns där. Jag kommer kanske aldrig möta dem igen men jag kommer att möta andra ungdomar och jag tror verkligen inte att det var ett unikt gäng som jag fick med i den här studien. Våld är vanligare än man tror och jag tror att det är jätteviktigt. Det behövs ett nytt sätt att arbeta i skolor, ett mer uppsökande och förebyggande arbete med ungdomar där våld och konsekvenserna av våld kan diskuteras öppet. För många av ungdomarna vill och behöver få berätta, orkar vi lyssna?

7. Studiens begränsningar

Denna studie har vissa begränsningar och det är ganska tydligt att jag inte kan veta hur stort mörkertal jag har i den här undersökningen. Dels vet jag inte hur många elever som var frånvarande i de undersökningssituationer som ägde rum i klassrummen och dels vet jag inte om de ungdomar som har varit närvarande har upplevt allt våld de varit utsatta för. Jag är övertygad om att det finns ett ganska stort mörkertal i undersökningen, kanske framförallt i frågorna om mobbning i skolan. Ett betydligt högre antal elever sa att de blivit vittne till mobbning det senaste året om man jämför med dem som faktiskt angav att de blivit mobbade. Jag tror också att studiens största begränsning vad gäller att komma åt mörkertalet är att den utfördes i skolan och inte via en webbenkät. En annan begränsning med studien var att jag inte genomförde fokusgrupper med lärare och/eller skolkuratorer. Denna tanke slog mig då jag redan fått ett flertal nekanden till att delta i intervju från skolkuratorer. Det hade varit väldigt intressant att höra deras synpunkter om vilka metoder de använder för att förhindra mobbning och trakasserier i skolan. Det hade också varit intressant att se om det fanns några skillnader hos ungdomarna beroende på boendesituation. Att t.ex. se på eventuella skillnader mellan förort, city och landsbygd. Jag har också av tid och utrymmesskäl tvingats begränsa mig vad gäller vilka typer av våld som jag analyserat. Hatbrott, nätmobbning och "bötning" gav också intressanta resultat i enkätundersökningen. Ytterligare en begränsning är att jag endast har genomfört studien i Göteborgsområdet. Jag kan alltså inte generalisera och säga att det ser likadant ut på andra orter i Sverige. Detta hade jag kanske kunnat göra med en webbenkät.

8. Fortsatt forskning

Det finns ett mörkertal, det omtalas i rapporter, litteratur och i intervjuer med professionella. Hur ska myndigheter, skolor, socialarbetare och andra kunna arbeta med unga brottsoffer om man inte vet hur många som drabbas? Hur ska politiker kunna göra en budget om de inte vet hur många som verkligen behöver stöd? Finns det några gemensamma faktorer hos dem som inte söker hjälp som gör att de får ett bra liv ändå? Hur mår ungdomarna på sikt efter att de utsatts för våld? Var finns de långsiktiga studierna som visar hur våldsbrottsoffer mår och ser på sig själva efter 2, 5 och 10 år? Forskning kostar pengar men frågan är hur mycket staten förlorar i skatteintäkter och hur många människor som lider fysiskt och psykiskt av skadeverkningar av våld utan att någon har fått grepp om att det kan vara brottsofferrelaterat.

Referenser:

Litteratur:

- Ahmadi, Nader (red) (2001): *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Stockholm, Liber AB.
- Almqvist, Kjerstin/Jansson, Staffan (2004): *Barn som bevittnat våld*. Stockholm, Förlagshuset Gothia
- Backman, Jarl (1998): *Rapporter och uppsatser*. Lund, Studentlitteratur
- Barron, Karin (red) (2004): *Genus och funktionshinder*. Lund, Studentlitteratur
- Björktomta, Siv-Britt (2006): *Personalens möten med utsatta flickor – arbete med hedersrelaterat våld*. Rapport 2006:25 Länsstyrelsen i Stockholms län.
- Björktomta, Siv-Britt (2005): *Unga kvinnor, frihet och heder*. Stockholm, Sköndalsinstitutets forskningsavdelning
- Christie, Nils (2001): "Det idealiska offret" i Åkerström, Malin/Sahlin, Ingrid (red). *Det motspänniga offret*. Lund: Studentlitteratur
- de los Reyes, Paulina i Lindgren, Pettersson och Hägglund (red) (2004): "Kulturella stereotyper och våldsoffrens utsatthet" i *Utsatta och sårbara brottsoffer*. Stockholm: Jure Förlag AB
- Ekelund, Gabriella/Dahlöf, Annamaria (2005): *Skarpa lägen*. Borås: Författarna och Sveriges Utbildningsradio AB.
- Elofsson, Stig (2005): "Kvantitativ metod – struktur och kreativitet" i Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Forsberg, Margareta (2005): *Brunetter och Blondiner*. Göteborg: Institutionen för socialt arbete.
- Hindberg, Barbro (2004): "Barn och ungdomar som brottsoffer" i Lindgren, Pettersson och Hägglund (red). Stockholm: Jure Förlag AB
- Hirigoyen, Marie-France (2003): *Vardagens osynliga våld. Om mobbning och psykiska tra-kasserier*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Holmberg, Carin/Enander, Viveka (2004): *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors upp-brottsprocess*. Ystad: Kabusa Böcker
- Hultgren, Mette "Lärare saknar effektiva verktyg" artikel i *BRIS tidningen #4/2007*
- Killén, Kari (1999): *Svikna barn om bristande omsorg och vårt ansvar för de utsatta barnen*. Oslo: Kommuneförlaget AS.
- Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Körner, Svante/Wahlgren, Lars (2007): *Praktisk statistik*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Sam (2005): "Kvalitativ metod" i Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Larsson, Sam (2005): "Teori, metod och empiri" i Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Lindgren, Magnus/Pettersson, Karl-Åke/Hägglund, Bo (2001): *Brottsoffer Från teori till praktik*. Stockholm: Jure CLN AB.

Lindgren, Magnus/Pettersson, Karl-Åke/Hägglund, Bo(red) (2004): *Utsatta och sårbara brottsoffer*. Stockholm: Jure Förlag AB.

Nilsson, Bo (2003): *brottsoffer*. Umeå: Boréa Bokförlag

Sandelin, Gunnar "Mobbningsarbete professionaliseras" artikel i *BRIS tidningen* #4/2007

Thurén, Torsten (1991): *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber AB

Wahlgren, Lars (2005): *SPSS steg för steg*. Lund Studentlitteratur

Åkerström, Malin/Sahlin, Ingrid (red) (2001): *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur

Lagtext:

Socialtjänstlagen 5 kap. 11 § SoL

Rapporter:

Barnombudsmannens rapport BR 2007:02 *Vem kan man lita på? Barn och unga berättar om brott*

Webbadresser:

<http://www.dn.se/DNet/road/Classic/article/0/jsp/print.jsp?&a=710649>

National Encyklopedin www.ne.se

http://www.bra.se/extra/faq/?module_instance=2&action=question_show&id=413&category_id=0 Rapport 2007:20

<http://www.polisen.se/inter/nodeid=8928629&pageversion=1.jsp> 2007-10-19

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2006:67> 2007-12-02

www.socialstyrelsen.se februari 2005

Riksföreningen stödcentrum mot incest www.rsci.nu

Uppdrag granskning <http://svt.se/svt/play/video.jsp?a=920436>

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Hej!

Jag heter Inger Alnehill och jag läser sista terminen på socionomprogrammet i Göteborg. Under hösten ska jag skriva en C-uppsats om ungdomars erfarenheter av våld. Frågorna kommer att gälla familj, skola och fritid och erfarenheter av våld i de olika miljöerna.

Med anledning av detta undrar jag om jag kan få göra en enkätundersökning bland sistaårselever på er skola?

Enkäten kommer att ta 10 minuter att fylla i och den kommer att vara helt anonym.

Jag skulle behöva 15 minuter av lektionstid för att svara på frågor och genomföra enkätundersökningen.

Skolans namn eller andra identifierbara uppgifter kommer inte att redovisas i uppsatsen, för att ingen elev ska kunna identifieras.

Uppsatsen kommer också att innehålla kvalitativa intervjuer med professionella som möter ungdomar som drabbats och/eller blivit vittne till våld.

Jag skulle vilja veta om ni är intresserade eller inte av att delta i undersökningen, helst så snart som möjligt.

Med vänlig hälsning
Inger Alnehill

Mob: XXX
e-post: XXX

Handledare: Nils Hammarén www.nils.hammaren@gu.se

Bilaga 2

Mina begreppsförklaringar om olika typer av våld:

Rån/rånförsök

I Brottsförebyggande rådets rapport (BRÅ rapport 2000:6) står det att det är ett utomordentligt allvarligt brott att tillskanska sig andras egendom genom hot eller våld, minimistraflet är ett års fängelse. Antalet anmälda ungdomsrån ökade kraftigt under slutet av 1990-talet och det ökade användandet av mobiltelefoner kan vara en orsak till ökningen men försäkringsbolagens ersättningar kan också bidra till att dessa rån anmäls oftare, anmälningsbenägenhet varierar ofta med värdet på det som stulits.

Mobbning

Nationalencyklopedin (www.ne.se) förklarar mobbing på följande sätt: ”att en eller flera individer upprepade gånger och under en viss tid tillfogar en annan skada eller obehag. Mobbing kan ske direkt, med fysiska eller verbala medel, eller indirekt, t.ex. genom social isolering, utfrysning”. Thyholdt (BRIS tidningen 4/2007) skriver att mobbing är ett övergrepp, ett socialt fenomen. Det har inget med konflikter att göra utan handlar om makt.

Nätmobbing

Enligt artikel i BRIS tidningen 4/2007 ”Nätmobbingens olika ansikten” skriver Annica Greve att mobbingen via nätet är mer anonym än annan mobbing, det är lättare att uttala döds-hot och andra allvarliga saker som man kanske skulle undvika öga mot öga. Mobbingen följer också med hem på ett annat sätt, tidigare kunde hemmet utgöra en fristad från mobbarna. Nätmobbingen ger däremot konkreta bevis vilket betyder att ord inte längre står mot ord vid polisanmälan.

”Bötning”

Det är inte någon brottsrubricering utan är en betäckning i folkmun på brott som olaga hot, misshandel, utpressning och ibland sker även olaga frihetsberövande. Den som utsätts för bötning kan hotas att begå rån för att få fram pengar. Det kan handla om allt från småpengar till 1000 tals kronor.

Fysisk misshandel

Fysisk misshandel kan vara allt från örfilar, sparkar, brännmärken, alltså skador genom aktiva handlingar till underlåtenhet genom t.ex. dålig tillsyn och vanvård av barn.

Psykisk misshandel

Nationalencyklopedin (www.ne.se) beskriver psykisk misshandel som våld i form av skräm-sel eller hot, att ständigt bli kritiserad. Killén (1999) beskriver psykiska övergrepp som bristande omsorg där det råder ett permanent förhållningssätt hos vårdnadshavaren som förhindrar utvecklingen av en positiv självbild hos barnet. Förlöjligande, avvisanden, hot om straff och hot om att överge barnet är också psykisk misshandel.

Våldtäkt

Enligt Nationalencyklopedin (www.ne.se) har våldtäkt skett då gärningsmannen genom våld eller med hot om våld tvingar en person till samlag eller en annan sexuell handling som kan jämföras med samlag. Det är även våldtäkt om gärningsmannen genomför samlag eller annan sexuell handling som är jämförlig med samlag genom att utnyttja en person som på grund av sömn, medvetlöshet, kroppsskada, sjukdom, berusning eller annan drogpåverkan, eller med hänsyn till omständigheterna befinner sig i ett hjälplöst tillstånd.

Incest

Enligt Riksföreningen stödcentrum mot incest (www.rsci.nu) finns det olika definitioner på incest och sexuella övergrepp. När man ser ordet incest, tänker man kanske på en pappa som tvingar sin dotter till samlag, men incest och andra sexuella övergrepp är mycket mer omfattande än så. Incest är alltid ett sexuellt övergrepp och därför är det enklare att tala om sexuella övergrepp på barn som samlande benämning.

Hedersrelaterat våld

Björktomta (2005) skriver att det är svårt att definiera och förstå begreppen hedersvåld och hedersmord. Det finns egentligen inte någon enhetlig definition av begreppen, varken i Sverige eller internationellt. Enligt Björktomta (2006) har kvinnojourer och invandrarorganisationer engagerat sig i frågan som berör både tjejer och killar. Kraven att följa familjens normer, traditioner och seder påverkar båda könen, men kraven ser annorlunda ut. Det hedersrelaterade våldet kan även drabba dem som bryter mot en normativ heterosexuell läggning. Våldet är psykiskt genom kränkningar, förföljelse och hot. Våldet är socialt genom isolering och förbud att delta i normala aktiviteter i samhället. Våldet är sexuellt genom tvång till sex med okänd/oönskad person genom påtvingat äktenskap. Våldet är fysiskt, allt från örfil till mord.

Kvinnomisshandel

Ekelund och Dahlöf (2005) skriver att kvinnovåld handlar om maktutövning, det handlar inte om mannens oförmåga att kontrollera sina impulser. Våldet är ofta planerat. Mannen väljer var, när och hur mycket våld han ska utöva. När jag använder begreppet avser jag fysiskt, psykiskt och sexuellt våld samt kontrollerande beteende som är riktat mot kvinnan och utförs av man som lever i eller har levt i en relation till kvinnan.

Våld av annan närstående (brott i nära relation)

Polisens beskrivning (www.polisen.se) är att gärningsmannen har eller har haft en nära relation till brottsoffret. Våldet kan utföras i form av fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld. Genom att gå på gång kränka en närståendes integritet för att skada självkänslan, genom t.ex. hot är ett brott i sig (grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning om en man begår brottet mot en kvinna som han levt eller lever tillsammans med). De flesta som utsätts för brott i nära relationer är kvinnor och/eller barn, men även män kan utsättas och begreppet inkluderar även samkönade relationer.

Sexuella övergrepp

Riksföreningen stödcentrum mot incest (www.rsci.nu) beskriver sexuella övergrepp som tvång till sexuell handling, att någon blottat sig inför en, att man tvingats se sexuella handlingar eller att någon rört vid en på ett sätt man inte velat eller som inte känts bra.

Ett sexuellt övergrepp är fysiskt och psykiskt kränkande. Det är en handling som barnet inte kan ge sitt samtycke till. Barnets behov är negligerat och det har ingen möjlighet att påverka det som händer. Sexuella övergrepp är en psykisk och fysisk invasion och barnet är helt styrd av förövaren, som har makten och kontrollen.

Hatbrott

Nationalencyklopedin (www.ne.se) beskriver hatbrott som vardaglig samlingsbenämning på rasistiska, främlingsfientliga och homofobiska brott. Det utgör angrepp på mänskliga rättigheter och strider mot grundläggande värderingar om alla människors lika värde. Hatbrott kan motiveras av gärningsmannens illvilja eller hat mot vad en person representerar och det kan även riktas mot människor som stöder minoriteters rättigheter. Enligt polisen (www.polisen.se) är "hatbrott ingen brottstyp utan grundar sig på gärningsmannens hat mot grupper och individer på grund av etnisk tillhörighet, religiös uppfattning eller sexuell läggning, vilket avser hetero-, homo- och bisexuell läggning. Hatbrott kan förutom hets mot folkgrupp och olaga diskriminering innebära allt från ofredande till mord."

Sexuella trakasserier

Nationalencyklopedin (www.ne.se) förklarar sexuella trakasserier som alla beteenden med sexuell anknytning som uppfattas som kränkande eller obehagliga t.ex. beröring, stirrande, gester, insinuationer, användande av pornografiska bilder och löfte om förmåner i utbyte av sexuella tjänster.

1. Jag är:

kille

tjej

2. Ålder?

3. I vilken typ av område bor du?

Storstad

Stad eller mindre tätort

Mindre tätort

Landsbygd

4. Om du skulle beskriva den familj du växt upp i, vilken av nedanstående beskrivningar stämmer bäst?

Jordbrukarfamilj

Arbetarfamilj

Tjänstemannafamilj

Akademikerfamilj

Egen företagare

5. Har du eller dina föräldrar invandrat/flytt till Sverige?

Ja

Nej

6. Var känner du dig trygg?

	Instämmer helt	Instämmer delvis	Instämmer knappast	Instämmer inte alls
Hemma	☐	☐	☐	☐
I skolan	☐	☐	☐	☐
På fritiden	☐	☐	☐	☐

7. Har du den senaste månaden haft följande fysiska/psykiska symptom?

	Instämmer helt	Instämmer delvis	Instämmer knappast	Instämmer inte alls
Ont i magen	☐	☐	☐	☐
Ont i huvudet	☐	☐	☐	☐
Svårt att sova	☐	☐	☐	☐
Mardrömmar	☐	☐	☐	☐
Känner dig nedstämd	☐	☐	☐	☐
Känner dig orolig	☐	☐	☐	☐
Dålig aptit	☐	☐	☐	☐
Svårt att koncentrera dig	☐	☐	☐	☐

8. Har du blivit vittne till följande våldssituationer, då annan person/personer utsatts för våld? (möjligt att ange flera svarsalternativ)

- Rån och/eller rånförsök
- Mobbning
- Mobbning via nätet, via sms osv.
- "Bötning"
- Fysisk misshandel
- Psykisk misshandel
- Våldtäkt eller våldtäktsförsök
- Incest
- Hedersrelaterat våld
- Kvinnomisshandel
- Våld av annan närstående
- Sexuella övergrepp
- Hatbrott, mot person eller grupp pga etnisk tillhörighet, religiös uppfattning eller sexuell läggning

9. Har du utsatt andra för våld?

- Ja
- Nej

Våld på fritiden

10. Stämmer något eller några av dessa påståenden på dig? (möjligt att ange flera svarsalternativ)

- Har blivit rånad
- Har sett andra bli rånade
- Har sett/hört misshandel på stan
- Har blivit misshandlad av okänd
- Har blivit våldtagen eller utsatts för våldtäktsförsök
- Har blivit utsatt för "bötning"
- Har blivit mobbad
- Har utsatts för våld av polis
- Har utsatts för sexuella övergrepp
- Har utsatts för våld av vakt/vakter
- Har utsatts för hatbrott
- Annat _____

11. Har du sökt hjälp?

- Ja
- Nej

12. Har du förändrat dina fritidsaktiviteter/vanor pga. rädsla för att utsättas för våld?

- Ja
- Nej

Våld i skolan

13. Stämmer något eller några av dessa påståenden under det senaste året? (möjligt att ange flera svarsalternativ)

- Har utsatts för sexuella trakasserier
- Har sett andra bli mobbade
- Har deltagit i mobbning
- Har själv blivit mobbad
- På vår skola förekommer ingen mobbning

14. Vet någon av skolans personal om vad som hänt?

- Ja
- Nej

15. Har du stannat hemma (sjukanmälan) eller skolkat från skolan pga. rädsla för andra elever?

- En gång de senaste tre månaderna
- 2-10 gånger de senaste tre månaderna
- Ett flertal gånger de senaste tre månaderna
- Ja, men inte på denna skola
- Nej, aldrig

16. Har du under de senaste tre månaderna blivit mobbad fysiskt och/eller psykiskt på skoltid? Om nej fortsätt till fråga 19.

- Ja, två gånger
- Ja, ett flertal gånger
- Dagligen
- Nej

17. Vem/vilka har hört/sett mobbningen? (möjligt att ange flera svarsalternativ)

- Lärare
- Skolkurator
- Rektor
- Skolsköterska
- Vaktmästare
- Städerska
- Annan _____
- Andra elever
- Ingen

18. Har du sökt hjälp?

- Ja
- Nej

Våld i hemmet

19. Stämmer något av dessa påståenden på dina erfarenheter?

- Du har blivit vittne till misshandel i hemmet under din uppväxt vid ett tillfälle
- Du har blivit vittne till misshandel vid ett flertal tillfällen under din uppväxt
- Du har aldrig hört eller sett något våld i ditt hem

20. Har du varit rädd för att gå hem?

- Ja
- Nej

21. Har du undvikit att ta med kompisar hem pga. förälders missbruk och/eller psykiska sjukdom?

- Ja
- Nej

22. Har du utsatts för fysisk misshandel hemma av närstående (mamma, pappa, syskon, styvförälder)?

- Ja
- Nej

23. Har du utsatts för psykisk misshandel hemma av närstående (mamma, pappa, syskon, styvförälder)?

- Ja
- Nej

24. Har du utsatts för: (möjligt att ange flera svarsalternativ)

- Incest
- Våldtäkt/våldtäktsförsök (som skett i hemmet, behöver ej vara av närstående)
- Hedersrelaterat våld
- Mobbning via nätet, sms osv.
- Annat våld _____

25. Har du syskon/halvsyskon som utsatts för: (möjligt att ange flera svarsalternativ)

- Fysisk misshandel av närstående (mamma, pappa, styvförälder)
- Psykisk misshandel av närstående
- Incest
- Våldtäkt/våldtäktsförsök (som skett i hemmet, behöver ej vara av närstående)
- Hedersrelaterat våld
- Mobbning via nätet, via sms osv.
- Annat _____

26. Har du försökt prata med någon om det du varit med om/blivit vittne till? Om nej fortsätt till fråga 29

- Ja
- Nej

27. Vem/vilka har du berättat för? Numrera gärna vem du pratade med först (1)

- Mamma
- Pappa
- Styvförälder
- Pojk/flickvän
- Syskon
- Vän
- Väns förälder
- Lärare
- Skolkurator
- Skolsköterska
- Polis
- Psykolog
- Pratat med BRIS, Stödcentrum för unga brottsoffer eller annan hjälporganisation
- Annan _____

28. Anser du att du har fått hjälp?

- Ja
- Nej

Samtliga våldssituationer

29. Anser du att de som arbetar med ungdomar har bra kunskap om vad som händer med en person som utsätts för våld?

- Ja, det tycker jag
- Nej, de borde veta mer
- Vet ej

30. Om du har utsatts för våld/blivit vittne till våld vad har det i så fall fått för konsekvenser för dig? (skriv själv)

31. Har du eller någon annan anmält det du utsatts för till socialtjänsten och/eller polisen?

- Ja
- Nej

32. Om du har drabbats av våld, har du fått hjälp? Av vem/vilka i så fall? (Ange endast de du haft kontakt med.)

	Mycket bra hjälp	Ganska bra hjälp	Inte så bra hjälp	Ingen hjälp alls
Lärare	☐	☐	☐	☐
Skolkurator	☐	☐	☐	☐
Skolsköterska	☐	☐	☐	☐
Psykolog (BUP)	☐	☐	☐	☐
Förälder/föräldrar	☐	☐	☐	☐
Vän/vänner	☐	☐	☐	☐
Polis	☐	☐	☐	☐
Socialtjänsten	☐	☐	☐	☐
BRIS	☐	☐	☐	☐
Fältassistenter	☐	☐	☐	☐
Stödcentrum för unga brottsoffer	☐	☐	☐	☐
Annan _____	☐	☐	☐	☐

33. Vad har du fått för slags hjälp? (skriv själv)

34. Hur har du blivit bemött av dem som vet om vad du varit med om?

	Mycket bra	Ganska bra	Inte så bra	Inte alls bra
Lärare	☐	☐	☐	☐
Skolkurator	☐	☐	☐	☐
Skolsköterska	☐	☐	☐	☐
Psykolog (BUP)	☐	☐	☐	☐
Förälder/föräldrar	☐	☐	☐	☐
Vän/vänner	☐	☐	☐	☐
Polis	☐	☐	☐	☐
Socialtjänsten	☐	☐	☐	☐
BRIS	☐	☐	☐	☐
Fältassistenter	☐	☐	☐	☐
Stödcentrum för unga brottsoffer	☐	☐	☐	☐
Annan _____	☐	☐	☐	☐

35. Hur mår du idag?

Tack för din medverkan!

Stödföreningen för mobbade

031-24 96 06

www.gfc.se/sfm

Telefonjour torsdagar 17.00-19.00

Stödcentrum för unga brottsoffer

Stampgatan 38 (2tr)

020-52 05 30

www.ungabrottsoffer.se

BRIS Barnens Rätt I Samhället

(för alla upp till 18 år)

0200-230 230

www.bris.se

Frizonen Simone (tjej jour)

031-24 43 77

jouren@frizonen.nu

Stödcentrum Beda

För kvinnor utsatta för incest, rituella och andra sexuella övergrepp

Öppen stödgrupp måndagar 18.00-20.00

Folke Bernadottes gata 2 (Gbg)

031-13 36 66

Rsci Riksföreningen stödcentrum mot incest

Alla som sitter i telefonjouren är medlemmar och har själva varit utsatta för sexuella övergrepp

Jourtelefon 08-696 00 95

Mån-onsd 10.00-12.00

Tord 17.00-19.00

www.rsci.nu

Röda Korsets telefonjour

Alla dagar 14.00-22.00

(kostnaden motsvarar ett lokalsamtal)

0771-900 800

Jourhavande Medmänniska

Jourtelefon varje natt mellan

21.00-06.00

08-702 16 80

Terrafem

Rikstäckande jourtelefon, samtalet är gratis och syns inte på teleräkningen

För kvinnor och tjejer utsatta för t.ex. hedersrelaterade brott

020-52 10 10

Bilaga 5

Intervjuguide 2007-11-08
Even Magnusson
Polissamordnare

Plats: Gårdavägen 1 "Ung och trygg" kl.09.00

Beskriv ditt arbete

Hur ser Göteborgspolisens arbete med ungdomar ut?

Vilka samarbetspartners har Ung & Trygg?

Vad har Ung & Trygg uppnått sedan starten 2004?

Beskriv målgruppen

Vilka når ni?

Hur kommer ungdomarna i kontakt med Ung & Trygg?

Anser du att invandraringdomar är mer utsatta för våld/använder de mera våld?

Finns det skillnader mellan killar och tjejer hur man förhåller sig till våld?

Hur många ungdomar kommer ni i kontakt med under ett år?

Hur ser ungdomars inställning till polisen ut upplever du?

Arbetet med ungdomarna

Arbetar ni bara med ungdomar i riskzonen för kriminalitet?

Har de som utsatts för brott någon hjälp av er?

Vad får det för konsekvenser att utsätta andra för våld?

Upplever ungdomarna sig stigmatiserade som "kriminella"?

Pratar ni med ungdomarna om eventuellt andra erfarenheter av t.ex. våld i hemmet?

Hur får man en ung människa att sluta vara kriminell?

Evens åsikter om ungdomars våldserfarenheter

Hur ser våldserfarenheterna ut för ungdomar i och runt Göteborg?

Har våldet förändrats under 2000 talet och i så fall, på vilket sätt?

Har våldet ökat eller har anmälningarna ökat?

Varför söker så få ungdomar hjälp då de utsätts för våld?

Sker det en normaliseringsprocess hos ungdomar som utsätts för mycket våld/själva utövar våld?

Övriga frågor

Hur kan våldet upphöra?

Påverkar massmedias rapportering om ungdomsvåld ert arbete, i så fall, på vilket sätt?

Bilaga 6

Intervjuguide till Malin Andersson
Fältgruppen
Kungsgatan 35, i Göteborg

Beskriv din arbetsplats

När startade fältgruppen?

Hur många personer ingår i fältgruppen och vad har ni för utbildning?

Vilka samarbetspartners har ni?

Hur ser arbetet med ungdomarna ut?

Vilka metoder/teorier använder ni er av i arbetet med ungdomarna?

Beskriv målgruppen

Vilka ungdomar kommer ni i kontakt med?

Hur får ni kontakt med dem?

Hur många ungdomar möter du under ett år?

Från vilka socialgrupper kommer ungdomarna?

Hur många av dem har invandrarbakgrund?

Hur ser fördelningen tjejer/killar ut, av dem fältgruppen får kontakt med?

Arbetet med ungdomarna

Möter ni ungdomar som har varit utsatta för våld och/eller utsatt andra för våld?

Finns det ett behov hos ungdomarna ni möter att få prata om vålderfarenheter?

Arbetar ni med värderingar och attityder på något sätt?

Vilken betydelse har fältgruppen för ungdomarna?

Hur agerar fältgruppen om det pågår en misshandel på stan?

Malins åsikter om ungdomars vålderfarenheter

Hur ser vålderfarenheterna ut för ungdomar i och runt Göteborg?

Har våldet förändrats under 2000 talet och i så fall, på vilket sätt?

Har våldet ökat eller har anmälningarna ökat?

Varför söker så få ungdomar hjälp då de utsätts för våld?

Sker det en normaliseringsprocess hos ungdomar som utsätts för mycket våld/själva utövar våld?

Upplever du att tjejer oftare än killar söker hjälp då de utsätts för våld?

Övriga frågor

Hur kan våldet upphöra?

Bilaga 7

Intervjuguide 2007-10-31
Torgny Sjögren
Stödcentrum för unga brottsoffer

Plats: Stampgatan 38, Göteborg, kl.08.30

Beskriv verksamheten

Personalsammansättning, utbildning, ålder osv.

Öppettider

Utbildning i krishantering och PTSD?

Har ni några samarbetspartners?

Vilka/vilken metod använder ni?

Gör ni uppföljningar?

Arbetar ni uppsökande på något sätt?

Beskriv målgruppen

Fler tjejer som söker hjälp?

Är invandrarungdomar mer utsatta för våld?

Varför vänder sig ungdomarna just till er?

Hur många ungdomar kommer ni i kontakt med under ett år?

Har de sökt hjälp hos någon annan innan de kontaktat er?

Arbetet med ungdomarna

Hur snabbt efter det inträffade söker de hjälp?

Vad får de för hjälp?

Vad får våldet för konsekvenser?

Upplever ungdomarna sig stigmatiserade som "brottsoffer"?

Hur många lider av PTSD och vad gör ni åt det?

Pratar ni med ungdomarna om eventuellt andra erfarenheter av våld?

Möter ni ungdomar som även själva börjat ta till våld för att skydda sig?

Blir det våld som ungdomarna varit med om anmält, eller avstår många att anmäla trots kontakt med er?

Torgnys åsikter om ungdomars våldserfarenheter

Hur ser våldserfarenheterna ut för ungdomar i och runt Göteborg?

Vilka våldserfarenheter söker ungdomar hjälp för?

Har våldet ökat eller har anmälningarna ökat?

Varför söker så få ungdomar hjälp då de utsätts för våld?

Sker det en normaliseringsprocess hos ungdomar som utsätts för mycket våld?

Övriga frågor

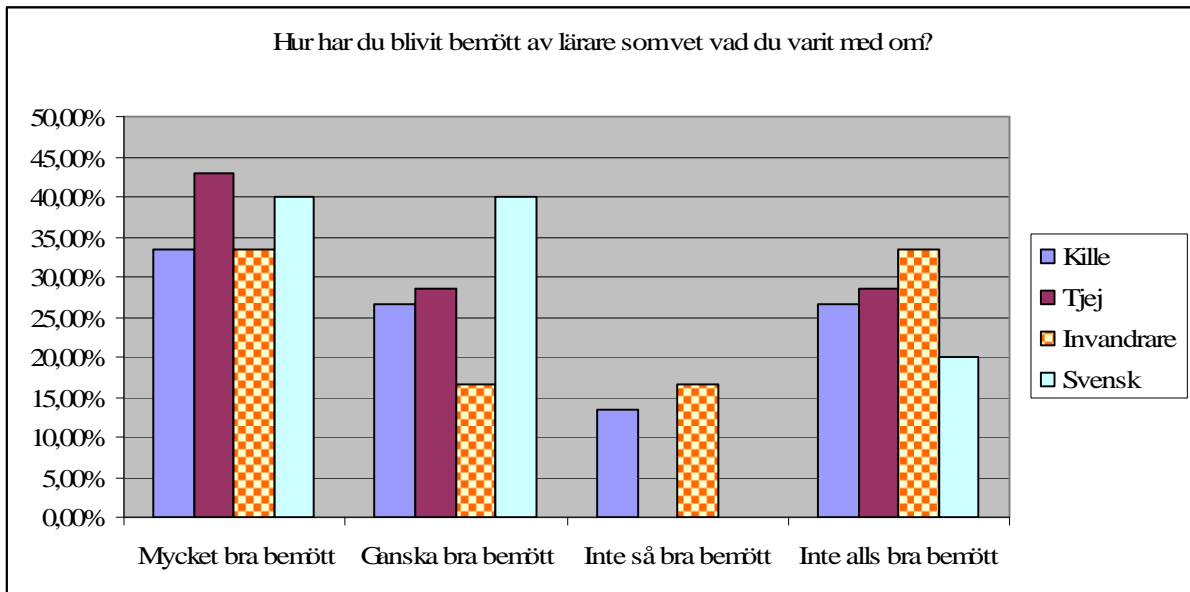
Om ungdomarnas problematik inte passar in i er målgrupp t.ex. hedersrelaterat våld, incest osv. vart hänvisas de?

Hur kan våldet upphöra?

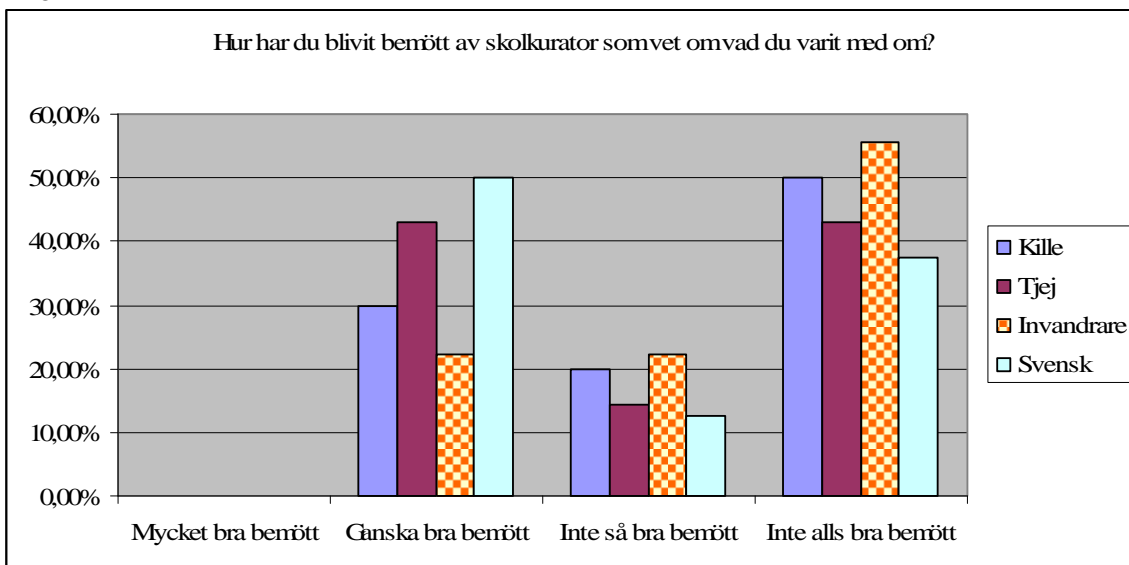
Bilaga 8

Diagram 1 Könsskillnader/Etnicitetsskillnader i bemötande från lärare

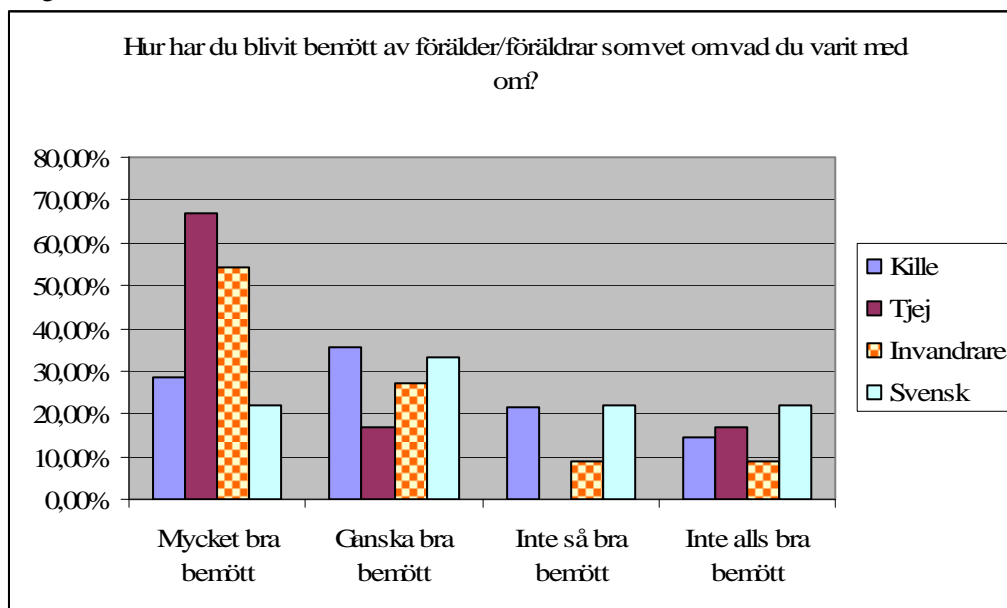
n=22

Diagram 2 Könsskillnader/Etnicitetsskillnader i bemötande från skolkurator

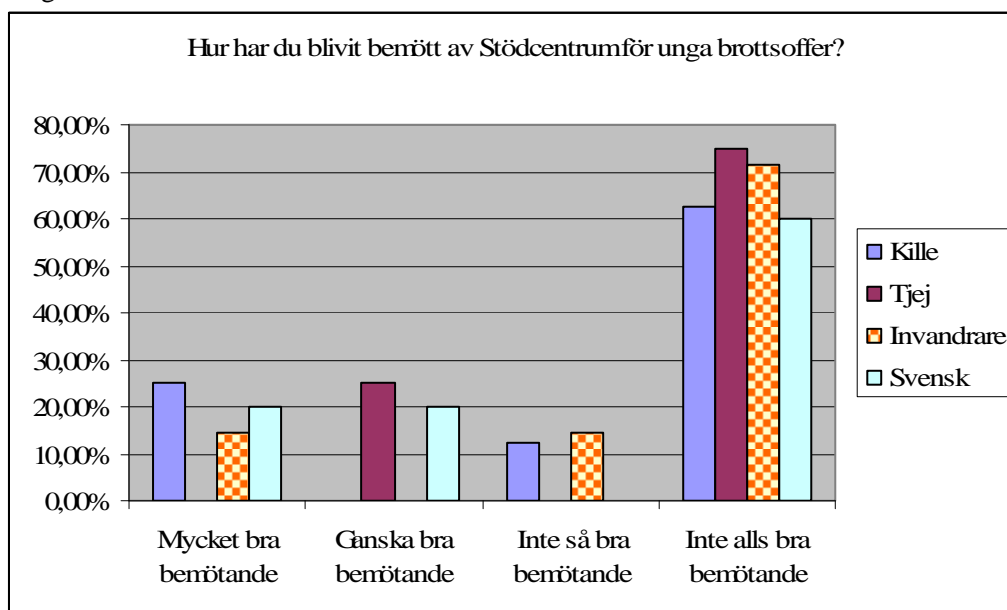
n=17

Diagram 3 Könsskillnader/Etnicitetsskillnader i bemötande från förälder

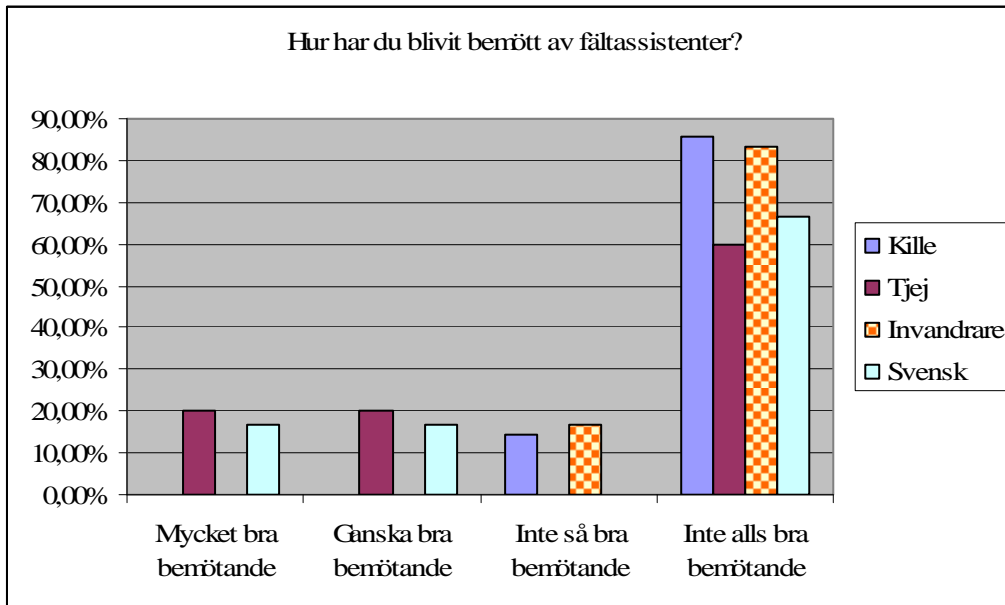
n=20

Diagram 4 Könsskillnader/Etnicitetsskillnader i bemötande från Stödcentrum

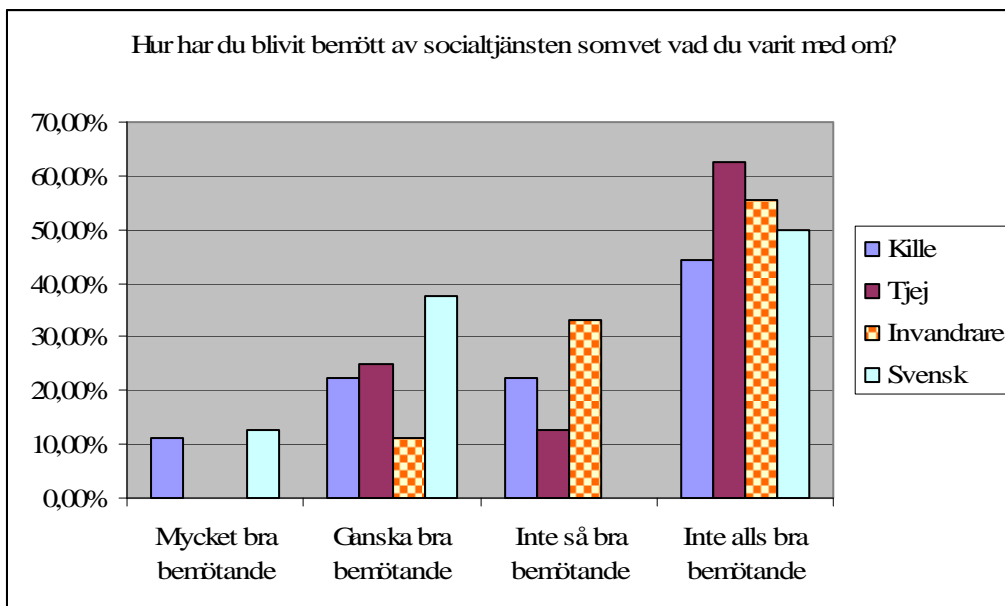
n= 12

Diagram 5 Könsskillnader/Etnicitetsskillnader i bemötande från fältassistenter

n=12

Diagram 6 Könsskillnader/Etnicitetsskillnader i bemötande från socialtjänsten

n=17